

Riksdagens snabbprotokoll 2025/26:121

Onsdagen den 20 maj

Kl. 09.00–15.08
16.00–16.30

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 29 april justerades.

§ 2 Anmälan om ersättare för statsråd

Tredje vice talmannen anmälde att *Anna Lipinska* (KD) inträtt som ersättare för socialminister Jakob Forssmed (KD) under tiden för Yusuf Aydins (KD) ledighet den 19 maj–19 juni.

§ 3 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde att *Mohamed Yassin* (MP) inträtt som ersättare för Malte Tängmark Roos (MP) under tiden för hans ledighet den 19 maj–19 juni.

§ 4 Anmälan om efterträdare

Tredje vice talmannen meddelade att Miljöpartiets partigrupp anmält Mohamed Yassin som suppleant i skatteutskottet och i socialförsäkringsutskottet under Malte Tängmark Roos ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 20 maj–19 juni* till

suppleant i skatteutskottet
Mohamed Yassin (MP)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Mohamed Yassin (MP)

§ 5 Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott

Från sammansatta utrikes- och försvarsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Sammansatt utrikes- och försvarsutskott
1 bilaga

Utrikesutskottet och försvarsutskottet har jämlikt 7 kap. 7 § riksdagsordningen i separata beslut i utrikesutskottet (den 21 och 23 april 2026) och i försvarsutskottet (den 16 och 23 april 2026) kommit överens om att genom deputerade i ett sammansatt utskott gemensamt bereda proposition 2025/26:220 *Svenskt bidrag till Natos framskjutna närvaro i Finland* och eventuella följdmotioner.

Till deputerade och suppleanter i det sammansatta utskottet har utsetts de i bifogad förteckning upptagna riksdagsledamöterna.

Det sammansatta utskottet, som benämns sammansatta utrikes- och försvarsutskottet (UFöU), har vid konstituerande sammanträde den 19 maj 2026 utsett följande presidium:

Peter Hultqvist (S), ordförande
Aron Emilsson (SD), vice ordförande
Stockholm den 19 maj 2026
Martin Brothén
Kanslichef utrikesutskottet
Josefin Grennert Johansson
Kanslichef försvarsutskottet

Bilagan hade följande lydelse:

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
Sammansättning 2026-05-19

Deputerade

1. Aron Emilsson (SD)
2. Peter Hultqvist (S)
3. Fredrik Ahlstedt (M)
4. Morgan Johansson (S)
5. Per Söderlund (SD)
6. Lena Johansson (S)
7. Jörgen Berglund (M)
8. Alexandra Völker (S)
9. Fredrik Malm (L)
10. Olle Thorell (S)

11. Margareta Cederfelt (M)
12. Hanna Gunnarsson (V)
13. Magnus Berntsson (KD)
14. Kerstin Lundgren (C)
15. Helena Bouveng (M)
16. Emma Berginger (MP)
17. Alexandra Anstrell (M)

Suppleanter

1. Yasmine Eriksson (SD)
2. Johan Andersson (S)
3. Ann-Sofie Alm (M)
4. Linnéa Wickman (S)
5. Björn Söder (SD)
6. Hanna Westerén (S)
7. Lars Püss (M)
8. Annika Strandhäll (S)
9. Joar Forssell (L)
10. Erik Ezelius (S)
11. John E Weinerhall (M)
12. Håkan Svenneling (V)
13. Mikael Oscarsson (KD)
14. Mikael Larsson (C)
15. Gustaf Göthberg (M)
16. Jacob Risberg (MP)
17. Stefan Olsson (M)

Skrivelsen lades till handlingarna.

§ 6 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:480

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:480 Stadigvarande vistelse av Niklas Karlsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 18 juni 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 18 maj 2026

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2025/26:4155, 4158, 4177 och 4181 till socialutskottet

2025/26:4165 till civilutskottet

2025/26:4151 och 4184 till konstitutionsutskottet

2025/26:4156 till utbildningsutskottet

2025/26:4153, 4157, 4170, 4174 och 4183 till socialförsäkringsutskottet

2025/26:4160, 4167, 4172 och 4182 till socialförsäkringsutskottet

§ 8 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Utbildningsutskottets betänkanden

2025/26:UbU20 Offentlighetsprincipen med lättnadsregler för enskilda mindre huvudmän i skolväsendet

2025/26:UbU28 Legitimation och behörighet i den tioåriga grundskolan

Utrikesutskottets betänkande

2025/26:UU13 Interparlamentariska unionen

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2025/26:MJU23 Förenklingar i jaktlagstiftningen

Finansutskottets betänkanden

2025/26:FiU37 En ny funktion för operativ krishantering i den finansiella sektorn

2025/26:FiU43 Förbättrade förutsättningar för kommuner att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Socialutskottets betänkande

2025/26:SoU31 En nationell utredningsfunktion för att förebygga suicid

§ 9 Nya regler för att främja central clearing av OTC-derivat i EU

Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU38

Nya regler för att främja central clearing av OTC-derivat i EU (prop. 2025/26:200) föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 22.)

§ 10 En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU34

En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap (prop. 2025/26:78)

föredrogs.

Anf. 1 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag en proposition som rör själva kärnan i vår demokrati – våra grundläggande

fri- och rättigheter. Det handlar om frågor som definierar relationen mellan individ och stat, om vilka befogenheter staten ska ha och om vilka gränser som aldrig får överskridas.

Propositionen bygger på delar av 2023 års fri- och rättighetskommitté. Vi välkomnar att regeringen nu går vidare med flera viktiga förslag. Men det är också tydligt att vissa delar väger tyngre än andra, inte minst de som rör statens möjlighet att ingripa mot enskilda. Just därför är det avgörande att detta arbete görs med största noggrannhet. När vi ändrar i grundlagen måste varje steg präglas av rättssäkerhet, proportionalitet och respekt för våra internationella åtaganden.

Fru talman! Förslaget om att kunna återkalla medborgarskap i vissa fall är ett av de mest ingripande som kan riktas mot en enskild individ. Det handlar ytterst om att staten omprövar en persons tillhörighet till ett land. Därför är det helt avgörande att den kommande lagstiftningen fullt ut respekterar internationella konventioner, såsom Europakonventionen, medborgarskapskonventionen och de konventioner som reglerar statslöshet. Vi accepterar inte att människor görs statslösa, i strid med dessa åtaganden.

Och när barn berörs måste barnets bästa vara en styrande princip, oavsett på vilken grund ett ärende prövas.

Här kommer den vanliga lagens konkreta utformning att vara helt avgörande. Det räcker inte att öppna upp i grundlagen. Det måste också träffa rätt i tillämpningen.

När det gäller föreningsfriheten kan vi konstatera att vi delar uppfattningen att samhället behöver kraftfulla verktyg mot organiserad brottslighet – men ju kraftfullare verktyg, desto högre krav på precision. Lagstiftningen måste vara tydlig, förutsägbar och rättssäker. Det måste klart framgå vilka sammanslutningar som omfattas och på vilka grunder. Definitionen av organiserad brottslighet kan inte vara vag eller öppen för tolkning. Är den det riskerar vi att antingen missa målet eller att träffa fel. Ändamålsglidning måste till varje pris undvikas.

Låt mig vara helt tydlig i en avgörande fråga: Fackföreningar eller andra civilsamhällesorganisationer ska aldrig, inte under några omständigheter, kunna omfattas av den här lagstiftningen.

Detta är en grundläggande del av vår demokrati och av den svenska modellen. Men vi ser också brister i hur förslaget är utformat. Vi hade gärna sett att regeringen också hade tagit tag i frågan om att förbjuda rasistiska och nazistiska organisationer. Det finns dessutom skäl att ifrågasätta om den konstruktion som diskuteras i tillräcklig grad kommer att träffa exempelvis de så kallade aktivklubbarna.

Fru talman! Jag vill också beröra frågan om aborträtten. Att stärka skyddet för aborträtten i grundlagen är ett viktigt och principiellt betydelsefullt steg. Det markerar tydligt att denna rättighet är en del av våra mest grundläggande friheter. Samtidigt måste vi konstatera att det i Sverige redan finns ett starkt skydd för aborträtten i praktiken. Den avgörande frågan framåt

handlar därför om att säkerställa att rätten också är reellt tillgänglig – i hela landet. Det kräver en fungerande och jämlik sjukvård.

Vi vill också vara tydliga i två centrala avseenden: Det ska inte införas någon samvetsfrihet för vårdpersonal, och tidsgränsen för abort ska inte sänkas.

Fru talman! Denna proposition rör fundamentala frågor om makt, rättigheter och statens gränser. Det handlar också, mer konkret, om att ge samhället vassare verktyg mot den systemhotande brottslighet som sedan länge har plågat vårt land. Vi socialdemokrater ställer oss därför bakom dessa förändringar. Men vårt stöd förutsätter att det fortsatta lagstiftningsarbetet lever upp till högt ställda krav på rättssäkerhet, tydlighet och respekt för våra grundläggande fri- och rättigheter.

Det som krävs är både handlingskraft och eftertanke. Det är så vi stärker vår demokrati, och det är så vi säkerställer att de beslut vi fattar i dag också står sig i morgon.

Anf. 2 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet säger nej till alla möjligheter att återkalla medborgarskap. Detsamma gäller Miljöpartiet. Centerpartiet vill i stället utreda frågan vidare när det gäller återkallelse av medborgarskap vid allvarlig brottslighet.

Socialdemokraterna framstår samtidigt som splittade i denna fråga. Socialdemokraterna i Malmö har exempelvis beslutat att verka för att partiet inte ska rösta för regeringens förslag till grundlagsändring i riksdagen.

Mot bakgrund av denna interna splittring och med tanke på att era tilltänkta samarbetspartier i en eventuell regeringsbildning helt eller delvis motsätter sig denna grundlagsreform vill jag ställa följande fråga till ledamoten: Går det verkligen att lita på att Socialdemokraterna också kommer att stödja förslaget vid den andra voteringen, efter valet i september?

Anf. 3 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Mauricio Rojas, för frågan! Först får jag väl konstatera att frågor om Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet med fördel ställs till just dessa partier. Jag tänker att de själva bäst utvecklar hur de ser på frågan och att det också är rimligare att de svarar på den.

Jag tänker även att Mauricio Rojas och Liberalerna inte gärna vill svara på alla delar kring hur Sverigedemokraterna agerar, särskilt inte i enskilda kommuner. Själv kommer jag från en kommun där Sverigedemokraternas toppnamn alldeles nyligen gick ut och varnade för socialtjänsten och sa att socialtjänsten skulle ta folks barn. Det är ingenting jag håller enskilda sverigedemokrater i riksdagens kammare ansvariga för, även om jag anser att man som parti bör agera. Jag kommer definitivt inte att ställa frågor till Mauricio Rojas om hur han ser på det, om vilket ansvar han har eller om han vill samarbeta med ett parti där den typen av saker kan hända.

För att återgå till själva sakfrågan: Kan man lita på att Socialdemokraterna kommer att stå bakom det här förslaget vid nästa beslut? Ja, självklart kan man det. Vi är ett parti – kanske ett av få partier kvar i Sveriges riksdag – som är berett att skaka hand med företrädare från andra partier för att säkerställa långsiktiga beslut. Det gäller inte minst i viktiga frågor, exempelvis grundlagsfrågor.

Det är inte ovanligt, om man tittar historiskt, att vi tillsammans med de större partierna och de partier som har ansett sig aspirera på att vara regeringsbärande har säkerställt just breda överenskommelser i den här typen av frågor. Det är också det ansvar vi har tagit i kommittén som lade fram förslagen på det här området och som vi tar här och nu i denna fråga och i väldigt många andra frågor.

Anf. 4 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret! Jag måste dock säga att det inte var särskilt övertygande. Det är klart att det spelar roll vad era tilltänkta samarbetspartier tänker och tycker i denna fråga. Ni kommer att förhandla med dem. Då borde ni säga hur ni ska ställa er om de ställer krav på att inte gå vidare med de här reformerna, framför allt medborgarskapsreformen.

Men det allra viktigaste är den interna splittring som råder inom ledamotens parti. Den borde ledamoten kunna säga något om. Det gäller inte andra partier utan det egna partiet. Socialdemokraterna i Malmö gick emot partilinjen vid sitt årsmöte så sent som i mars 2026. Det är inte en liten, obetydlig avdelning.

Därtill kan man läsa följande i en ledare i tidningen Arbetet från januari 2026 med rubriken ”S sväng i frågan om indragna medborgarskap blir nog sista spiken i kistan för många”. Det stod: ”Steg för steg flyttas gränserna för vad som anses acceptabelt i den politiska debatten.” Och vidare: ”Att Socialdemokraterna bidrar till den utvecklingen – och därmed till en känsla av exkludering hos omkring två miljoner människor i Sverige – är svårt att tugga i sig.”

Mot bakgrund av denna starka interna kritik och den uppenbara splittring som finns inom partiet vill jag ge ledamoten möjlighet att förklara varför ni ändrade inställning och valde att stödja regeringens förslag i denna fråga.

Anf. 5 JENNIE NILSSON (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågan, ledamoten! Initialt kan jag väl bara konstatera att vi har suttit med i den utredning som har lagt fram förslaget. Vi står bakom förslaget i utredningen, och vi står bakom förslagen som nu läggs fram i kammaren. Det talar väl för att vi inte har ändrat åsikt i frågan. Vi har inte svajtat och inte svängt.

Utredningen tillsattes utifrån en samhällssituation som gjorde att många partier – däribland både Liberalerna och Socialdemokraterna, tror jag – såg ett behov av att titta över grundlagens utformning för att kunna stifta lag på ett antal områden som framför allt handlar om en situation i Sverige med systemhotande

brottslighet. Man ville lägga fram och göra förändringar för att hantera situationen och såg behovet av att göra förändringar i grundlagen. Det har vi bidragit till att göra.

Vi – både den socialdemokratiska riksdagsgruppen och Skåne och alla dess delar – står bakom och har bidragit till det förslag som nu ligger på bordet. Ingen socialdemokrat från någon del av landet kommer mig veterligt att rösta på ett annat sätt i dag.

Det är lite anmärkningsvärt att man från Liberalernas sida försöker göra en sak av att ett annat parti är splittrat. Såvitt jag har kunnat bedöma när jag har läst medier – jag är givetvis inte en del av det inre livet i Liberalerna – har det varit alldeles uppenbart under egentligen hela den här mandatperioden att få partier är så splittrade som Liberalerna i grundläggande frågor. Det gäller exempelvis om man ens ska ingå i regering eller inte och vilka partier man kan tänka sig att samarbeta med och inte. De som tittar på den här debatten bör nog ha några funderingar kopplade till huruvida det går att lita på ett parti och vad ett parti faktiskt kommer att göra. Oavsett fråga är väl Liberalerna det parti de borde fundera mest på.

Anf. 6 SAMUEL GONZALEZ

WESTLING (V):

Fru talman! Medborgarskapet i Sverige är inte något som man ska ta lätt på. Det är en försäkran om tillhörighet. Det är en garanti för att man är en självklar del av samhället med rättigheter och skyldigheter precis som alla andra. Den kanske viktigaste rätten av alla är rätten att vara med och forma utvecklingen av vårt land genom fria och demokratiska val. Medborgarskapet är därför inte bara en juridisk status; det är också en identitetsbärare. Det är en av de mest grundläggande formerna av jämlikhet vi har i ett samhälle som i många andra avseenden präglas av stora skillnader.

Det regeringen nu föreslår är att personer som lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter ska kunna fråntas sitt svenska medborgarskap. Det kan vid första anblick framstå som rimligt. Om förslaget enbart hade handlat om personer som medvetet och avsiktligt lämnat falska uppgifter hade det åtminstone funnits skäl att diskutera saken. Men regeringen vill gå längre än så. Man vill också kunna frånta människor deras medborgarskap i fall där uppsåt inte kunnat styrkas. Det innebär i praktiken att medborgarskapet görs mer villkorat och mindre rättssäkert. Det är ett mycket allvarligt steg att ta.

Regeringen går dessutom längre än den grundlagsutredning som behandlat frågan. Utredningen föreslog att medborgarskap skulle kunna fråntas personer som gjort sig skyldiga till handlingar som allvarligt hotar rikets säkerhet eller omfattas av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion. Vi talar då om terrorism, krigsbrott och folkmord. Men regeringen väljer i stället att tala om brott som allvarligt skadar Sveriges vitala intressen. Det kan låta som en mindre skillnad i formulering, men det är det inte.

Problemet är att begreppet vitala intressen är ottydligt och öppet för framtida tolkningar. Vad som anses vara ett vitalt intresse i dag behöver inte vara detsamma i morgon, och eftersom begreppet inte tydligt definieras i själva grundlagen lämnas ett betydande utrymme åt framtida regeringar att flytta gränserna. Det är just därför man måste vara försiktig när man förändrar grundlagen.

Fru talman! Det här handlar ytterst om vilken syn man har på medborgarskapet. Antingen ser man det som någonting stabilt och gemensamt, en grundläggande rättslig och demokratisk gemenskap som gäller lika för alla, eller så gör man det mer villkorat och till någonting som vissa människor i praktiken förväntas behöva förtjäna om och om igen. Det är här Sverigedemokraternas inflytande över regeringen blir extra tydligt. Det är förmodligen en av Sverigedemokraternas största ideologiska segrar i Tidösamarbetet. I deras principprogram är det tydligt att deras syn på medborgarskapet skiljer sig avsevärt från den syn som länge präglat svensk demokrati och som samtliga övriga partier delar.

De ser inte medborgarskapet främst som en demokratisk gemenskap utan som något som i högre grad ska villkoras, prövas och kunna återkallas. Det är en otroligt farlig utveckling.

Fru talman! Vi ser dessutom hur detta passar in i ett större politiskt mönster. Regeringen, med Sverigedemokraterna som pådrivande kraft, driver en politik som allt oftare bygger på misstänkliggörande av människor i ekonomisk eller social utsatthet. Man inför bidragstak, skärper sanktioner inom socialförsäkringen och genomför förändringar som skapar stor ekonomisk otrygghet för arbetslösa människor. I stället för att minska klyftorna ökar man pressen på människor som redan har små marginaler.

Samtidigt ser vi hur retoriken förändras. Människor som är arbetslösa, fattiga eller beroende av välfärden beskrivs allt oftare som ett problem, som människor som ska kontrolleras, misstänkliggöras och disciplineras. Väldigt ofta antyds också att dessa människor egentligen inte riktigt hör hemma här.

Därför är den här debatten större än bara en juridisk formulering i grundlagen, för när man börjar göra medborgarskapet mer osäkert för vissa grupper förändrar man också synen på vilka som fullt ut anses tillhöra samhället.

Fru talman! Vi måste våga tala klarspråk om vad det innebär när ett parti som Sverigedemokraterna får ett så stort inflytande över grundläggande demokratiska frågor. Det är ett parti vars rötter vi alla vet varifrån de kommer. Gång på gång har vi sett hur man är beredd att tänja på demokratiska normer för att få igenom sin vilja. Så sent som för några veckor sedan såg vi hur man manipulerade röstresultatet i den här kammaren. Det är ett agerande som visar hur respektlös man är i sin syn på demokratiska regler.

Därför räcker det inte att säga att man inte tänker missbruka ett verktyg som detta. Grundlagarna måste också skydda samhället mot framtida maktmissbruk.

Det är själva poängen med en rättsstat. Internationellt ser vi redan hur vaga formuleringar kring nationella och vitala intressen används allt bredare av regeringar som vill flytta fram sina positioner.

Därför ska vi inte skapa grundlagsbestämmelser som lämnar öppet för framtida godtycke. I en demokrati måste medborgarskapet vara någonting människor kan lita på – någonting stabilt som gäller lika för alla och som inte görs beroende av skiftande politiska vindar.

Fru talman! Jag vill också säga någonting om den andra stora frågan som vi behandlar här i dag, nämligen frågan om aborträtten.

För Vänsterpartiet är kvinnans rätt till sin egen kropp en självklar rättighet. Det gäller även rätten till fri abort. Det ska vara kvinnan själv som avgör om och när hon vill ha barn. Det är en grundläggande fråga om frihet, värdighet och självbestämmande.

Den rätten får vi aldrig ta för given. Runt om i världen ser vi hur kvinnors rättigheter pressas tillbaka. I USA har kvinnor förlorat rättigheter som många trodde var säkrade för generationer framåt. I flera europeiska länder har abortlagstiftningen skärpts. Detta visar någonting viktigt: Rättigheter som inte försvaras kan också monteras ned.

Därför välkomnar Vänsterpartiet att skyddet för aborträtten nu stärks genom att föras in i grundlagen. Det är viktigt och nödvändigt.

Men också här finns en allvarlig brist i regeringens förslag. Regeringen vill nämligen öppna för att rätten till abort ska kunna begränsas genom vanlig lag när det gäller andra än svenska medborgare. Då måste man ställa frågan varför rätten till den egna kroppen ska vara starkare för vissa kvinnor än för andra. Vad är det egentligen för princip som etableras här? Ska grundläggande fri- och rättigheter vara beroende av vilket medborgarskap man har?

Vänsterpartiet accepterar inte den synen. Rätten till abort måste gälla alla kvinnor som befinner sig i Sverige, oavsett medborgarskap eller härkomst.

Fru talman! Det finns också någonting större som förenar de här två debatterna. Både frågan om medborgarskapet och frågan om aborträtten handlar ytterst om vilka rättigheter som ska vara ovillkorliga i ett demokratiskt samhälle och vilka människor som fullt ut ska omfattas av trygghet, frihet och rättssäkerhet.

Vänsterpartiet menar att grundläggande rättigheter inte ska göras mer osäkra för vissa grupper än för andra. Rättigheter ska inte vara beroende av ursprung, kön eller vilket medborgarskap man har. Antingen gäller de grundläggande rättigheterna lika för alla människor eller så gör de inte det.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 7 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet säger nej till alla möjligheter att återkalla ett svenskt medborgarskap. Det gäller även personer med dubbla medborgarskap som fuskat sig till ett svenskt medborgarskap, som betalat mutor för att få det eller som begått grova brott som

allvarligt skadar Sveriges vitala intressen, exempelvis sabotage mot samhällsviktig infrastruktur eller rena terrorhandlingar.

Kan ledamoten förklara detta ställningstagande för mig och för, är jag övertygad om, en stor majoritet av det svenska folket som finner det fullständigt obegripligt?

Anf. 8 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag tror inte att Mauricio Rojas hörde mig när jag var i talarstolen alldeles nyss och talade i, tror jag, sex minuter om vad vi anser om medborgarskapet.

Vi anser att det är en grundläggande rättighet. Det är ingenting som man bara kan rycka ifrån någon, oavsett vad personen kan tänkas ha gjort. Vi ser nämligen inte att det finns behov av att man ska kunna göra på det sättet.

Som jag sa skulle vi kunna vara beredda att diskutera möjligheten att frånta någon medborgarskapet vid vissa specifika tillfällen, men regeringen vill ju kunna frånta människor medborgarskapet även om de skulle ha lämnat oriktiga uppgifter utan att ha haft uppsåt att göra det. Det betyder att en människa som på grund av okunskap om vilka förhållanden som faktiskt rådde har lämnat uppgifter som senare visar sig inte stämma skulle kunna bli fråntagen sitt medborgarskap.

Det tycker inte vi i Vänsterpartiet är rättssäkert, och jag har väldigt svårt att förstå hur ett parti som kallar sig Liberalerna tycker att det är rimligt att man ska kunna agera på det sättet. Men jag förstår att Liberalerna har vandrat en lång väg under de senaste 30 åren för att hamna där man slutligen har hamnat. Jag beklagar det, men det är någonting som får ligga på Mauricio Rojas och Liberalernas samvete.

Anf. 9 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Det var ett mycket intressant påpekande från ledamoten att man kan gå ifrån den hårda linjen som säger att ett svenskt medborgarskap aldrig ska kunna återkallas till att kunna överväga en hel del undantag. Det är intressant. Men det är inte partiets linje om man läser den motion som ni har lagt fram.

I alla fall: I Vänsterpartiets argumentation mot varje möjlighet att återkalla ett svenskt medborgarskap återkommer formuleringen att ”en inkluderande demokrati och en omfattande rättsstat kräver ett okränkbart medborgarskap”. Samtidigt kan medborgarskap återkallas i exempelvis Danmark, Norge, Finland, Storbritannien, Nederländerna, Tyskland, Frankrike, Belgien, Spanien, Italien, Portugal och Österrike. Detsamma gäller i USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland.

Menar ledamoten alltså att alla dessa länder inte är inkluderande demokratier eller att de saknar robusta rättsstater?

Anf. 10 SAMUEL GONZALEZ

WESTLING (V) replik:

Fru talman! Jag menar att det som den här regeringen föreslår är mycket allvarligt. Man vill på Sverigedemokraternas påbud göra stora förändringar i medborgarskapslagen. Det gör man som en följd av Sverigedemokraternas åsikt när det gäller synen på medborgarskapet. Det ser vi som otroligt allvarligt.

Vi tycker att det är djupt beklagligt att Liberalerna väljer att rätta in sig i det ledet. Liberalerna har haft en lång tradition av att stå upp för mänskliga fri- och rättigheter och en tradition av se på medborgarskapet som något grundläggande. Jag beklagar att det är på det sättet.

Vi tycker att medborgarskapet är en grundläggande rättighet. Jag sa inte att vi kommer att gå med på någonting över huvud taget, utan jag sa att vi är beredda att diskutera det. Men vi kan inte diskutera att man ska frånta människor medborgarskapet på grund av att de har lämnat uppgifter som senare visar sig vara osanna eller felaktiga när de inte har haft uppsåt. Det tycker inte vi är rimligt. Därför säger vi nej till förslaget.

Vi ska ha klart för oss att man, när man gör den här förändringen, öppnar dörren för krafter som vi vet inte går att lita på. Man öppnar för att ge dem makt att förändra hur vårt demokratiska system faktiskt ska fungera i framtiden. Det ansvaret vilar otroligt tungt på Liberalernas axlar.

Anf. 11 LARS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Som tidigare nämnts debatterar vi konstitutionsutskottets betänkande KU34, som inkluderar en grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap.

Den svenska aborträtten står sig stark i internationella jämförelser och har stöd av både svenska folket och våra politiska partier. Rätten är i dag dock inte reglerad i regeringsformen, och regeringen anser i samförstånd med kommittén att den borde komma till uttryck i grundlagen.

Både regeringen och kommittén anser även att rätten till abort är en grundläggande frihetsfråga med avgörande betydelse för ett jämställt samhälle. Vi i Sverige åtnjuter andra fri- och rättigheter, som rätten till liv och kroppslig integritet samt yttrande- och pressfrihet. Vi sverigedemokrater stöttar helhjärtat detta sunda förslag.

Fru talman! Jag går vidare till att tala om utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten. För att fortsätta på temat rättigheter har Sverige väldigt långtgående rättigheter även vad gäller föreningsfriheten, något vi naturligtvis ska värna om i största möjliga mån. Men vi lever i en föränderlig värld, och dagens samhälle har onekligen gått igenom så stora omvälvningar att det kan finnas fog för att, så som samhället har utvecklats sig, se över vissa rättigheter som vi tar för givna.

Det som vi har upplevt och som kommittén har kommit fram till är helt enkelt att de kriminella nätverken i stor omfattning ägnar sig åt systemhotande brottslighet och i viss mån har åtnjutit ett visst skydd i form av dagens lagstiftning. Det är denna, och endast denna, form av inskränkningar som har föreslagits och just för den specifika målgruppen. Regeringen håller med kommittén om att den organiserade brottsligheten hotar grundläggande värden, såsom vår demokrati, rättssäkerhet och tillit mellan både människor och stat.

Fru talman! Sist men inte minst föreslår regeringen att människor ska kunna fräntas svenskt medborgarskap som erhållits genom oriktiga eller vilseledande uppgifter eller annat otillbörligt handlande. Detta låter sig i dag inte göras enligt 2 kap. 7 § i regeringsformen, oberoende av hur stora bristerna har varit.

Här står Sverige verkligen ut i internationella jämförelser som ett av få länder där grundlagen hindrar fråntagande av medborgarskap som resultat av brott. Naturligtvis borde Sverige också ha denna möjlighet i samförstånd med våra grannländer och stora delar av resten av EU. Dessa får gärna ha samma eller snarlika regelverk så att ett land som har generösare regler inte riskerar att bli en tillflyktsort.

Med ökande terrorism och extremism i vårt närområde och land kan den föreslagna regeländringen faktiskt innebära en ökning av den nationella säkerheten, vilket är intentionen med förslaget. Regeringen hänvisar inte bara till våra grannländers mer progressiva lagstiftning utan även till medborgarskapskonventionen. I den uttrycks att en konventionsstat i sin nationella lagstiftning får föreskriva att medborgarskap kan förloras vid uppförande som allvarligt skadar konventionsstatens vitala intressen.

Regeringen har för avsikt att använda samma uttryck i regeringsformen för samstämmighet, och detta ligger även mer i linje med regelverket i våra nordiska grannländer. Detta är egentligen en självklar förändring.

Återigen är det här sunda förslag från regeringssidan, och jag avslutar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 12 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Tack för möjligheten att ge replik till ledamoten Andersson.

Jag hade nöjet att delta i den grundlagsutredning som kom fram till förslagen om möjligheten att återta medborgarskap och begränsa föreningsfriheten, samt om aborträtten som vi återkommer till senare.

Det som vi i Miljöpartiet hade som ingångsvärde, både i diskussionen om föreningsfrihet och om återtagande av medborgarskap, var ett krav på precision i beskrivningarna. Ledamoten Rojas var också inne på detta utan att närmare precisera vad det egentligen handlar om, så nu ställer jag frågan till Lars Andersson.

Vi kände från vår sida att vi i förväg behöver veta exakt vad det handlar om, eller åtminstone avsevärt mycket mer än vad resultatet blev i propositionen och

för all del även i den utredning som så småningom lades fram.

Jag är medveten om att det finns vitala intressen i konventioner och annat, men i den situation som vi befinner oss i måste man veta vilken typ av brottslighet det i så fall ska omfatta och att det inte kan dras åt olika håll. Därför valde vi när det gäller båda förslagen att backa tillbaka till det vi har för att inte försätta oss i en situation där vi behöver bekymra oss om vad en framtida lagstiftare skulle kunna få för sig att göra.

Jag skulle gärna vilja få svar på de frågorna.

Anf. 13 LARS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Riise för frågorna, som dock kändes mer som ett resonemang, vilket är helt okej. Jag är enig med ledamoten i många delar av resonemanget.

Det här är lagtexter som är svåra. Det blir väldigt ofta både tolknings- och definitionsfrågor. Hur definierar man vitala intressen? Det är jättesvårt. Det som är vitala intressen i dag kanske inte är det i morgon. Då får man se till den situation som man befinner sig i för att komma fram till vad vitala intressen kan anses innebära. Men det är nog väldigt svårt att specificera det mer, till exempel i fråga om byggnader eller adresser.

Både medborgarskapet och föreningsfriheten, som vi står inför här, normaliserar Sverige på mer global nivå eller EU-nivå. Vi har stått ut på väldigt många sätt i väldigt många år och har för det betalat ett väldigt högt pris. Som tur är har de flesta partier i Sverige i dag en helt annan syn på vissa av våra kärnfrågor än för både fem och tio år sedan.

Jag vet inte riktigt hur jag ska svara på din fråga, Jan Riise. Hur ska jag definiera "vitala intressen" eller tolka det på något annat sätt än vad som framgår i utredningen? Det låter sig inte göras.

Jag tycker att det träffar rätt. Vi hoppas att det träffar rätt. Naturligtvis kan det alltid finnas några få människor som faller mellan stolarna. Det händer hela tiden bland alla möjliga medborgare, vilket är olyckligt. De ska givetvis skyddas. Men att precisera det mer än vad vi har gjort tror jag blir svårt, och jag är inte oenig med någonting i texten av det som föreslås här.

Anf. 14 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Tack, Lars Andersson, för svaret på min reflektion!

Låt oss gå in på det lite mer detaljerat. Ingen ska sväva i tvivelsmål om att Miljöpartiet naturligtvis är emot all organiserad brottslighet och att vi gärna skulle se att den minskade, men jag är ute efter exaktheten i beskrivningarna. Vad för typ av brottslighet talar vi om?

När det talades om föreningsfriheten användes begrepp som "allvarlig brottslighet" och "kriminella sammanslutningar". "Systemhotande brottslighet" har det också talats om. Detta ska användas som underlag för beslut om att förbjuda det ena eller det andra, och jag tycker inte att det är tillräckligt detaljerat. Det ger

utrymme för godtycke och för förändringar över tid, ett utrymme som vi kanske inte ska lämna.

Det skapar dessutom ett mycket stort utrymme för rättspraxis att utvecklas i takt med det. Det var därför vi tycker att det är bättre att stanna där vi är.

Vi är ju inte alls ensamma om denna åsikt. Flera remissinstanser av dem som vi räknar som tyngre, till exempel Institutet för mänskliga rättigheter, Sveriges advokatsamfund, Civil Rights Defenders, fackföreningar och Uppsala universitet, har varnat för en sådan godtycklig tillämpning.

Jag vill fortfarande gärna få ett svar, och jag ska försöka formulera det i en ordentlig fråga. Hur ser ledamoten Andersson och partiet Sverigedemokraterna på definitionerna av "systemhotande brottslighet", "allvarlig brottslighet" och "vitala intressen"? Det måste finnas någonting som gränsar av det hela mot någonting som vi i förväg kan förstå inte är tillåtet utan går över gränsen.

Anf. 15 LARS ANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Återigen tackar jag för frågan som ställs i syfte att få mig att definiera "allvarlig brottslighet", "systemhotande brottslighet" och "vitala intressen". Det här är saker som står i jättemånga dokument om regeringsformen. Det är svårt att precisera det mer. "Brottslighet" – ska vi definiera hela brottsbalken utifrån om något är allvarligt eller systemhotande? Och snatteri – det är ingen fara.

Väldigt mycket är självklarheter. Jag vet inte om det låter sig göras att specificera det tydligare. Jag tycker att det här fångar upp det som ska fångas upp. Jag är nöjd med förslaget. Jag hoppas som sagt att allt går igenom så som det är skrivet.

Jag delar inte ledamoten Riises oro för framtiden. Men svaret får vi förr eller senare, och det är bara att hoppas att jag har mer rätt än ledamoten Riise.

Anf. 16 MUHARREM DEMIROK (C):

Fru talman! Riksdagen beskrivs ofta som folkets främsta företrädare, men vi får inte glömma bort att vi också är en av rättsstatens sista försvarslinjer. Vårt uppdrag är inte bara att stifta lag i en stabil takt utan att säkerställa att de lagar som lämnar det här huset håller hög kvalitet och vilar på en trygg konstitutionell grund.

Från Centerpartiets sida har vi en djupt rotad respekt för behovet av att anpassa lagstiftningen när samhället förändras. Vi ser utmaningarna som Sverige står inför med en grov organiserad brottslighet som äter sig in i samhällskroppen. Vi delar regeringens ambition att svara med kraft. Men, fru talman, styrkan i en demokrati mäts inte bara i de beslut vi fattar utan också i hur vi fattar dem.

Vi ser med växande oro på hantverket bakom de beslut som vi i dag förväntas fatta. Studieförbundet Näringsliv och Samhälles, SNS, demokratiråd, visar i sin senaste rapport att den sittande regeringen har fått betydligt mer kritik från Lagrådet än vad tidigare regeringar har fått. Problemet är inte bara en avsevärd kritik, utan problemet ligger i att kritiken ofta avfärdas.

Det framstår som att snabba politiska beslut är målet, inte rättssäkerheten.

I en rättsstat får snabbhet aldrig trumfa kvalitet, särskilt inte när det gäller grundlagen. Om hantverket brister i regeringsformen sprider sig sprickorna i hela vårt rättsliga system. Denna brist på respekt för processen blir smärtsamt tydlig i dagens ärende.

I 2023 års fri- och rättighetskommitté fanns en bred majoritet för att medborgarskap ska kunna återkallas vid bedrägeri eller brott mot rikets säkerhet. Det var ett genomlyst förslag. Men regeringen har valt att lämna den vägen och i stället plocka upp ett förslag som inte har remissbehandlats på ett godtagbart sätt. Detta förslag innebär att medborgarskap ska kunna återkallas vid brott som allvarligt skadar Sveriges vitala intressen.

Fru talman! Låt mig vara tydlig. När det gäller medborgarskap är Centerpartiets hållning klar. Ja, det finns gånger då ett medborgarskap kan och bör återkallas, till exempel om det har köpts med mutor, om det har fåtts genom bedrägeri eller om personen i fråga hotar rikets säkerhet. Det handlar dels om att värna medborgarskapets status, dels om att värna oss som nation.

Med regeringens hantering landar vi dock rakt i vad som också öppnar för rättsosäkerhet. Vad utgör ett vitalt intresse? Det är ett gummibegrepp som expertisen varnar för. I en liberal rättsstat är förutsägbarhet fundamentalt. En människa måste veta exakt var den rättsliga gränsen går.

Att införa begrepp som saknar förankring i vår lagstiftningstradition är att öppna dörren för godtycke och politiska bedömningar. När det juridiska rekvisitet blir luddigt sviktar rättssäkerheten. Vi kan inte acceptera att medborgarskapets status görs beroende av så otydliga och svårtolkade kriterier.

Fru talman! När det gäller utvidgningen av möjligheten att begränsa föreningsfriheten vill jag också vara väldigt tydlig. Centerpartiet delar regeringens bild. Låt ingen tro att Centerpartiet backar för tuffa tag mot kriminalitet. Vi vill komma åt gängtopparna. Vi vill komma åt dem som sätter vapen i 13-åringars händer. Vi vill komma åt dem som äter sig in i samhällskroppen. Vi vill knäcka de organisationer som vill Sverige illa och som undergräver vårt samhällsbygge.

Fru talman! Vi ställer oss därför bakom möjligheten att begränsa föreningsfriheten för kriminella sammanslutningar. För oss är det en självklarhet att en person som vill Sverige illa inte ska kunna gömma sig bakom föreningsfrihetens skydd för att organisera systemhotande brottslighet. Här har regeringen vårt fulla stöd i sak.

Men just för att vi vill ha effektiva verktyg kräver vi också juridisk precision. Om vi använder otydliga formuleringar riskerar vi att lagstiftningen antingen blir verkningslös eller att den i framtiden träffar fel. Rättssäkerhet är inget hinder för att bekämpa brott. Det är tvärtom en garanti för att vi gör det på ett sätt som håller över tid i en demokrati.

Jag har lyft fram hur regeringen har valt att lämna den trygga, förankrade vägen, hur den har plockat upp förslag där remissinstanserna inte har haft en chans att fullt ut belysa konsekvenserna, hur den tar lättvindigt på den konstitutionella förankringen och hur den låter tidsaspekten påverka kvaliteten.

Men mitt i allt detta hafsverk finns det något som är märkligt, och det är vad man inte har hunnit med. Trots sin iver att snabbt ändra i reglerna för medborgarskap och föreningsfrihet har man helt tappat bort skyddet för äganderätten. Att regeringen prioriterar att forcera fram otydliga gummiparagrafer men inte förmår att inkludera ett starkt grundlagsskydd för äganderätten, en hörnsten i en liberal ekonomi och en fri demokrati, visar också på en tydlig brist i prioriteringarna. Det tyder på att vi har en regering som är mer fokuserad på att begränsa rättigheter än på att skydda de rättigheter som bygger individens frihet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation nummer 6. Vi välkomnar kraftfulla åtgärder mot kriminalitet, men vi accepterar inte att rättssäkerheten offras för politiska poänger.
(Applåder)

Anf. 17 ULRİK NILSSON (M):

Fru talman! Grundlagarna ska naturligtvis användas för att definiera de principer som måste vara bärande i ett demokratiskt samhälle. Grundlagarna ska inte definiera en politisk inriktning åt ena eller andra hållet utan spelregler som vi alla kan stå bakom.

Detta innebär naturligtvis att en grundlagsförändring kommer att innebära avvägningar mellan olika intressen, för det är klart att rättssäkerheten gällande utvisningar också kan innebära en inskränkning på andra sidan. Ett brott är en av de största inskränkningar i den personliga friheten som kan förekomma. Den som utsätts för ett brott har också rätt att känna trygghet och rättssäkerhet.

De här avvägningarna är varken enkla eller självklara – det visar väl debatten så här långt. Men de måste göras i den situation där de uppstår, för på ett teoretiskt plan kan vi skapa så många motsättningar att detta inte går att lösa.

Fru talman! När vi nu diskuterar dessa ändringar i grundlagen i ett antal avseenden måste vi hitta en grund där vi i så hög grad som möjligt står bakom samma principer. Sedan kommer vi, baserat på politiska uppfattningar, ibland att betona lite olika. Men det innebär inte att vi inte alla delar de demokratiska principer som grundlagarna ska vara uppbyggda på.

Fru talman! Jag vill beskriva några av de överväganden som jag gör inför detta ärende.

Om vi börjar med aborträtten är det naturligtvis en fråga som väcker känslor. Min mejlkorg har exploderat av mejl i frågan – alltifrån sakligt resonering, relativt lågmälda mejl, ibland till och med lite nedstämt skrivna, till närmast hotfulla, där man hotar med Guds straff om vi gör den här ändringen. Därför, fru talman, finns det anledning att säga att jag har full förståelse

för att man kan göra olika bedömningar beroende på personliga uppfattningar.

Men just därför att detta är en fråga som talar till den privata moralen – hur jag ser på frågan – är det rimligt att vi slår fast vem det är som faktiskt har avgörandet, vems moraliska uppfattning som ska avgöra frågan om abort. Det är naturligtvis uppfattningen hos den som är gravid – den som har att bära konsekvenserna för det ställningstagande som görs. Det är rimligt ur ett frihetsperspektiv att det också är den personen som gör avvägningen och att det inte står någon vid sidan om och säger att det inte får ske eller, vilket kanske inte är lika vanligt, att det måste ske. Det är viktigt att vi säger vems moral det är som avgör detta.

Därför tycker jag att det förslag som nu föreligger är väl avvägt. Jag kan förstå att några vill ha en mer långtgående skrivning som garanterar ytterligare delar, och jag kan förstå att några vill ha en mer inskränkande skrivning. Men det är viktigt att vi står eniga kring att avgörandet faktiskt ligger hos den person det berör, den som är gravid.

Fru talman! Detta med förverkande av medborgarskap har redan diskuterats. Frågan har varit om man uppsåtligt måste ha lämnat oriktiga uppgifter. Någonstans måste vi i alla fall kunna förutsätta att medmänniskor kan ge uppgifter som är sanna, för i annat fall undergräver vi förtroendet människor emellan. Och förtroendet människor emellan är också en viktig grund för demokratins funktionssätt. Om vi börjar säga ”okej, du har bara glömt eller slarvat med uppgifterna” börjar vi också undergräva möjligheten att få detta att fungera.

Därför tycker jag att det är rimligt att säga att oriktiga uppgifter – om de avslöjas, naturligtvis – är en grund för att kunna återkalla medborgarskap. Det samma gäller – det tror jag att vi alla är överens om – om man är här i syfte att skada Sverige. Då ska man inte vara medborgare i Sverige. Jag ska komplettera med att säga att det i den här bestämmelsen är viktigt att detta enbart gäller dem som har dubbelt medborgarskap. Vi gör alltså inte någon statslös genom det här förslaget.

Jag tycker att det är en rimlig princip att vi skyddar demokratin på detta sätt.

När det gäller föreningsfriheten är det lite grann som jag var inne på i början: En organisation, sammanlutning eller vad vi nu kallar det som har till syfte att inskränka andra medborgares fri- och rättigheter genom brottslig verksamhet ska inte ha det skydd som föreningsfriheten ger. De inskränker de facto allas vår frihet, och det är inte acceptabelt. Det går inte att ställa sig bakom.

Fru talman! Samtliga de förslag vi nu har på bordet försvarar, tycker jag, viktiga principer och är dessutom väl avvägda och kan fungera som en fortsatt grund för ett demokratiskt samhälle.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till förslaget i konstitutionsutskottets betänkande nummer 34 med det fantastiska namnet *En grundlagsskyddad aborträtt*

samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap.

Anf. 18 HANS EKLIND (KD):

Fru talman! I dag har vi alltså att debattera och senare besluta om att grundlagsskydda rätten för den som är gravid att avsluta en graviditet enligt bestämmelser som meddelas i lag, men också att utöka möjligheten att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap. Vi kristdemokrater yrkar bifall till utskottets förslag till beslut, och jag kommer kort att redogöra för varför.

Bakgrunden till den här propositionen är i mångt och mycket den kommitté som under ett och ett halvt år jobbat fram texter. Den hade uppdraget att utreda grundläggande fri- och rättigheter som gäller enligt kapitel 2 i regeringsformen.

Fru talman! Ett av de förslag som vi i dag har diskuterat och fortsätter diskutera är fråntagandet av svenskt medborgarskap. Här föreslår regeringen att den som förvärvat medborgarskapet genom oriktiga eller vilseledande uppgifter eller genom annat otillbörligt handlande ska kunna fråntas sitt svenska medborgarskap. Man föreslår också att den som döms för brott som allvarligt skadar Sveriges vitala intressen ska kunna fråntas det svenska medborgarskapet. Detta är välkomna förslag.

Ett sätt att beskriva det som regeringen föreslår är att säga att vi gör Sverige mer likt vår omvärld, våra nordiska grannländer. I svensk rätt saknas nämligen i dag möjlighet att återkalla ett svenskt medborgarskap även om det förvärvats på oriktiga grunder. Inte ens om det uppdragats att den som är handläggare har utsetts för hot – mot personen själv eller dennes familj – och detta i sin tur har lett till att medborgarskap beviljats kan vi i efterhand justera detta. Det är givetvis helt orimligt.

Fru talman! En annan viktig förändring som föreslås här i dag är att införa utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten när det gäller kriminella sammanslutningar. Regeringen poängterar, precis som kommittén, att skyddet för föreningsfriheten är ett centralt inslag i skyddet för fri- och rättigheter och att en sänkt skyddsnivå för föreningsfriheten endast bör komma i fråga om det finns starka skäl för det. Och det finns det, för få levande individer i vårt land, om ens någon, har inte skakats om av den utveckling vi sett när det gäller sprängdåd eller dödligt skjutvapenvåld under det senaste decenniet.

Vi ser en brottslighet som utgör ett allvarligt hot även mot personer utanför den kriminella miljön. Vi ser hur barn och ungdomar involveras i kriminella nätverk. Det är barn och ungdomar som utnyttjas för att förvara och/eller sälja narkotika eller vapen men också för att utföra grova våldsbrott.

För några veckor sedan ombads jag av en vän att begrava hans son Hugo. Jag är ju präst. Hugo var en ung 20-åring i Örebro som satsat hela sitt liv på att bli det han drömde om, fotbollssproffs. Han hade precis fått sitt första A-lagskontrakt i BK Forward. När han

inte tränade fotboll umgicks han med sin familj: mamma, pappa och småsyskonen. Småsyskonen har alla döpts av mig. Sedan var han med i Citykyrkan. Han avrättades av en gärningsman som tog fel på person.

Huruvida detta hade kunnat förhindras med en bättre grundlag som möjliggör att vi kan stoppa vissa typer av sammanslutningar låter jag vara osagt. Men när jag skulle skriva mitt tal insåg jag att det ändå är avgjort viktigt att vi skaffar oss den möjligheten. Det är detta som regeringen vill att vi ska få.

Fru talman! Regeringen föreslår också ett införande av en bestämmelse om att den som är gravid har rätt att avbryta sin graviditet enligt bestämmelser som meddelas i lag. Kristdemokraterna står sedan ett trettiotal år tillbaka bakom den svenska abortlagstiftningen, i vilken kvinnan själv har rätt att besluta om hon vill göra abort till och med graviditetsvecka 18 och det därefter är Socialstyrelsens rättsliga råd som beslutar om tillstånd för abort.

Vi menar att samhället ska arbeta för att minska antalet aborter genom stöd och förebyggande verksamhet. Jag tror att det är allmänt känt att jag har varit emot denna bestämmelse och menat att den inte hör hemma i grundlagen. Jag har ett otal gånger också argumenterat för min uppfattning.

För mig står det nämligen väldigt klart att den här frågan aktualiserades i kölvattnet av den debatt som ägde rum när man i USA upphävde Roe versus Wade sommaren 2022. Det var en gammal dom i USA från 1973 som innebar att aborträtten garanterades i hela landet. I och med att den upphävdes kunde delstaterna skapa sina egna lagar.

Man behöver inte ha bott i USA i flera år, som jag har gjort, eller följa amerikansk politik dagligen för att förstå att det är skillnad mellan Sverige och USA, inte minst när det kommer till synen på abort. Faktum är ju att i den här riksdagen står samtliga politiska partier bakom svensk abortlagstiftning. Jag känner inte en enda riksdagsledamot som vill förbjuda möjligheten att få en abort utförd. Trots detta valde kommittén det här förslaget.

Jag kan alltså tycka att det är märkligt att man lyfter ut en specifik vårdinsats som ska få grundlagsskydd. Ska man lyfta ut en specifik vårdinsats tycker jag att det finns annat som känns angelägnare. Även om vårdköerna nu har kortats med 30 procent, inte minst tack vare oss kristdemokrater i regeringsställning, är det fortsatt vanligt att människor får vänta olagligt länge. Det finns cancersjuka som får vänta olagligt länge. Det hade kanske känts lite mer logiskt att lyfta in detta med väntetider i grundlagen, om man nu ska lägga in enskildheter i en grundlag.

Och varför finns inte rätten till liv med i förslaget? Den finns ju med i Europakonventionen, som vi faktiskt har skrivit under. Den borde ha grundlagsfästs i Sverige.

Den gamle KD-ledaren Alf Svensson har sagt många kloka saker. En sak som han skriver om i Världen idag är att han oroar sig för trenden att man vill

grundlagsskydda sina hjärtefrågor: könsbyte, kollektiv äganderätt eller public service. Han ställer också en obehaglig följdfråga: Om abort skrivs in i grundlagen, är det då bara en tidsfråga innan vi ser krav på att grundlagsfästa rätten att avsluta sitt liv?

Kristdemokraternas partistyreelse och vårt högsta beslutande organ, som kallas för riksting, beslutade i november förra året med mycket tydlig majoritet att vi ställer oss bakom införandet av denna bestämmelse i svensk grundlag. Den ställer oss inför frågan om det ska finnas en abortlagstiftning eller inte. Vi kristdemokrater har i drygt 30 år svarat jakande på den frågan. Vi anser att vi ska ha en abortlagstiftning i Sverige.

Fru talman! Jag har i utarbetandet av denna proposition faktiskt fått vara med och bearbeta texterna. Politik handlar ju sällan om att allting är svart eller vitt, utan det handlar om att göra det bästa möjliga. I det arbetet har vi lyckats få till viktiga förändringar och tillägg.

Jag tänkte citera något som gäller en av dessa, på sidan 10 i propositionen: ”Abortlagen bygger på en avvägning mellan en kvinnas rätt till självbestämmande och fostrets rätt till skydd under sin utveckling. Abortlagen kan sägas ha två centrala utgångspunkter: att kvinnan har en principiell bestämmanderätt och att fostret ges ett successivt starkare skydd i takt med att det utvecklas. Frågan hur de närmare förutsättningarna för abort bör regleras kräver ställningstaganden i flera olika hänseenden. Som kommittén är inne på finns det i grunden en etisk konflikt mellan en gravid kvinnas rätt till abort och fostrets rätt att få utvecklas till ett barn. Regleringen innebär bl.a. att alla gravida har rätt till fri abort till och med artonde graviditetsveckan. Beslutet fattas av kvinnan själv och det krävs inte något särskilt skäl. Efter artonde graviditetsveckan får abort utföras endast om Rättsliga rådet lämnar kvinnan tillstånd till åtgärden, vilket förutsätter att det finns synnerliga skäl för aborten och att det inte finns anledning att anta att fostret är livsdugligt.”

För mig är detta helt avgörande. Att blunda för eller vifta bort att det i grunden finns en etisk konflikt mellan en gravid kvinnas rätt till abort och fostrets rätt att få utvecklas är både vrickat och direkt okänsligt.

Fru talman! Som kristen menar jag att livet börjar i befruktningsogonblicket. Men det betyder inte att jag kan, ska eller för den sakens skull vill tvinga på någon annan den uppfattningen. Den är min.

Som präst har jag många gånger fått frågan av nyfikna konfirmander hur jag resonerar kring detta. Jag har då redogjort för kvinnans rätt att avsluta sin graviditet. Jag står bakom denna abortlagstiftning men menar ändå att ett liv har börjat spira. För mig har det alltid känts naturligt och självklart att jag i Sverige får leva med denna etiska konflikt, alldeles särskilt som jag aldrig någonsin vill tvinga någon att göra abort på ett osäkert sätt.

Fru talman! Vi kristdemokrater står bakom den nuvarande abortlagstiftningen och anser att den är välvägd och att den i praktiken har fungerat väl. Därför står vi också bakom föreslagen grundlagsbestämmelse.

Anf. 19 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! Vi debatterar i dag tre viktiga grundlagsreformer, som vi i Liberalerna helhjärtat ställer oss bakom. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Den första reformen gäller att grundlagsskydda aborträtten. Detta är ett krav som Liberalerna gick till val på 2022. I vårt valmanifest stod det: ”Kvinnans rätt att bestämma över sin kropp ska skyddas i grundlagen tillsammans med andra fri- och rättigheter som yttrandefrihet, religionsfrihet och äganderätt. Sverige ska arbeta långsiktigt för att rätten till abort erkänns internationellt som en del av de mänskliga rättigheterna.” I dag tas det första steget mot att förverkliga detta liberala mål, och det är vi mycket glada för.

Fru talman! Den andra reformen handlar om att begränsa föreningsfriheten så att den inte omfattar kriminella sammanslutningar som ägnar sig åt allvarlig brottslighet för ekonomisk vinning eller annan otillbörlig fördel. Motiveringen är enkel: Den organiserade brottsligheten är systemhotande. Samtidigt hindrar dagens grundlagsskydd för föreningsfriheten en heltäckande kriminalisering av deltagande i sådana sammanslutningar. Det måste vi ändra på.

Våra grundlagsskyddade fri- och rättigheter finns inte till för att skydda kriminella organisationer. Tvärtom hotar dessa organisationer just de fri- och rättigheter som grundlagen är avsedd att värna. Att i frihetens namn skydda dem som systematiskt undergräver andras frihet är ett svek mot alla laglydiga medborgare som vill leva trygga och fria liv.

Det finns dock de som tycker annorlunda. Miljöpartiet skriver i sin motion: ”Fokus bör i stället ligga på att bekämpa konkreta brottsliga handlingar och stärka rättsväsendets förmåga, snarare än att kriminalisera deltagande i sammanslutningar som sådana.” Det är en märklig, för att inte säga apart, ståndpunkt.

Den är också värd att notera eftersom det handlar om ett parti som gör anspråk på att sitta i en framtida regering tillsammans med Socialdemokraterna. Frågan blir därför: Hur trovärdiga är Socialdemokraternas löften om att med full kraft bekämpa den organiserade brottsligheten genom exempelvis antimaffialagstiftning när deras tilltänkta samarbetspartner i praktiken vill skydda de kriminella sammanslutningarnas existens? Det går helt enkelt inte ihop.

Fru talman! Den tredje reformen – och den mest omdebatterade – gäller möjligheten att återkalla medborgarskap. Regeringen föreslår att svenskt medborgarskap ska kunna återkallas för den som har dubbelt medborgarskap och som har förvärvat sitt svenska medborgarskap genom oriktiga uppgifter eller annat otillbörligt handlande eller som har dömts för brott som allvarligt skadar Sveriges vitala intressen.

Detta är inte bara ett rimligt förslag utan ett nödvändigt steg i kampen mot den organiserade brottsligheten. Det är värt att påminna om att Polismyndigheten i sin senaste lägesbild över aktiva gängkriminella i Sverige, offentliggjord i november 2025, uppskattar att drygt 67 000 personer antingen är aktiva i kriminella nätverk eller har nära kopplingar till dessa. I samma

rapport uppskattar man att det finns cirka 5 500 personer med dubbelt medborgarskap som skulle kunna omfattas av möjligheten att återkalla svenskt medborgarskap om denna grundlagsreform går igenom.

Detta innebär i praktiken att Sverige närmar sig den ordning som redan gäller i stora delar av Västeuropa. Sverige är i dag ett av få länder som helt saknar denna möjlighet. Länder som Danmark, Norge, Finland, Nederländerna, Tyskland, Storbritannien, Frankrike, Belgien, Spanien, Italien, Portugal, Österrike och Grekland har redan sådana regler. Detsamma gäller USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland.

Det vi nu gör, både vad gäller möjligheten att kriminalisera deltagande i kriminella sammanslutningar och vad gäller möjligheten att återkalla medborgarskap, är alltså varken radikalt eller unikt. Det är i stället en anpassning till vad som redan är etablerad praxis i jämförbara demokratier och ett svar på det allvarliga hot som den organiserade transnationella brottsligheten utgör i vår tid.

Fru talman! Det verkligt anmärkningsvärda är inte att vi nu genomför dessa reformer utan att det tog så lång tid att göra det. Denna senfärdighet inför en alltmer brutal verklighet har haft konsekvenser. Den kan mätas i skjutningar och sprängningar, i dödade och skadade, i allt yngre barn som rekryteras till gruppkriminalitet, i unga kvinnor som lever under hedersförtryck eller utsätts för sexualiserat våld och i äldre människor som inte längre vågar röra sig fritt i sina egna bostadsområden.

Fru talman! Den verklighet vi lever i kräver handling – snabb och beslutsam handling. Det är precis vad partierna inom Tidösamarbetet nu genomför. De reformer vi debatterar i dag är en del av ett större arbete syftande till att återupprätta tryggheten och tilliten i det svenska samhället. Mot denna bakgrund är det djupt oroande att partier som motsätter sig centrala delar av denna politik, såsom Vänsterpartiet och Miljöpartiet, skulle kunna få inflytande över Sveriges regering. Det är något varje väljare bör ha i åtanke när vi går till valurnorna i september.

Anf. 20 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik, men eftersom ledamoten Rojas angrep mitt parti är jag tvungen att svara.

Jag kanske inte kan återge ordagrant vad det handlade om, men det var någonting om att vi har skrivit i vårt svar att vi hellre satsar på brottsbekämpning än på att jaga kriminella föreningar – eller föreningar som kan misstänkas ägna sig åt kriminell verksamhet. Jag kan inte se hur detta innebär en oansvarig inställning till kriminalitet. Ledamoten Rojas får gärna berätta lite mer om hur den tankegången går.

I mitt tidigare replikskifte hade jag uppe detta med precision i beskrivningen av de brott som vi tycker ska utgöra grund för ett eventuellt återkallande av medborgarskap – eller för den delen för lagföring av medlemmar, sympatisörer eller de som råkar vara i närheten av

föreningar eller grupperingar som kan kallas kriminella.

Jag vill upprepa att det där i viss mån kan ge möjlighet till godtycke, och det är detta jag och vi i Miljöpartiet vänder oss mot. Vi kan inte ha den sortens saker.

Vi deltog i diskussionerna om medborgarskapet och hade nog kunnat acceptera eller diskutera att återta medborgarskap på grunden att man har fått sitt medborgarskap på felaktiga grunder eller genom någon form av otillbörlig påverkan. När det sedan drog iväg till att handla om allsköns typer av brott blev vi dock tvungna att säga: Nej, det här är för oexakt och precisionslöst. Vi måste backa angående detta och stå kvar där vi är tills vi har ett bättre förslag.

Mauricio Rojas får gärna svara på min fråga.

Anf. 21 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Majoriteten i denna kammare – nu också med Socialdemokraternas stöd – har uppfattningen att själva sammanslutningen, maffiorna eller vad man vill kalla det, måste kriminaliseras för att man på ett effektivt sätt ska kunna bekämpa den organiserade brottsligheten. Det är grunden till exempelvis Socialdemokraternas förslag om en antimaffialagstiftning där man försöker komma åt de delar av ett nätverk eller en sammanslutning som inte begår brotten direkt men som organiserar dem, finansierar dem och tjänar på dem.

Miljöpartiet har ett principiellt ställningstagande som säger att vi inte ska göra detta. Vi ska inte ta i själva organisationen utan gå på det konkreta brottet. Då hamnar ni i en situation där ni inte kan komma åt dem som verkligen borde betala för dessa brott, alltså de som organiserar och tjänar på dem.

Jag säger därför att ni i Miljöpartiet ställer er upp för att skydda de här organisationerna. Det är detta ni gör i praktiken, för ni vill inte kriminalisera dem. Ni vill att det ska vara lagligt att ingå i en kriminell sammanslutning. Det är någonting som ni borde förklara, för jag tror att det för de flesta är obegripligt att det ska vara lagligt och inte kunna bekämpas.

Jag låter ledamoten tänka på det, och jag kan återkomma till den andra frågan senare.

Anf. 22 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman och Mauricio Rojas!

Det är naturligtvis ett fullständigt hårresande påstående att vi skulle försvara kriminella aktiviteter. Det vi är ute efter är att brottsbeskrivningen ska vara så tydlig eller att det kriminella ska beskrivas så tydligt att det inte kan riskeras bli något godtyckligt ingripande mot sådant som är i ytterkanten av detta. Vi har därför funnit det bättre att rikta in oss på själva handlingarna som är kriminella och på, i den mån det finns, handlingar som inte är kriminella men som borde vara det eller som borde betraktas som mer allvarliga, som exempelvis att engagera barn till olika typer av grova brott. Låt oss då göra det – självklart!

Det finns inom Miljöpartiet inget som helst försvar för grov brottslighet och inte från mig heller, det är självklart. Jag blir lite förvånad över att en liberal debattör som Mauricio Rojas kan komma till den slutsatsen. Han borde väl möjligen inse att det är ett orimligt antagande.

Anf. 23 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Tyvärr är det ni i Miljöpartiet som inte vill kriminalisera sammanslutningarna som har till syfte att begå systemhotande brott. Vi kan säga att ni vill skydda dem eller att ni inte vill göra något åt dem, men jag och en majoritet i denna kammare – inklusive Socialdemokraterna – tror att det är oerhört viktigt att komma åt hela det organiserade nätverket som den konkreta kriminaliteten leder till.

Om man bara fokuserar på konkreta handlingar skyddar man de facto dem som vi borde kunna sätta åt: de som organiserar, betalar och tjänar på detta.

Det här är en erfarenhet som gjordes i USA, och därför har de den antimaffialagstiftning som Socialdemokraterna pläderar för här i Sverige. Jag tycker att det är riktigt; den vägen måste vi gå. Men för att kunna göra det ska vi inte skydda den här typen av föreningsfrihet, för den föreningsfriheten är oförsvarlig och farlig.

Anf. 24 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Jag ska be om ursäkt å mina egna och mitt partis vägnar. Vi sjabblade lite med byten av roller här i dag, för det fanns fler roller att spela än vi hade ledamöter. Därför kom jag in lite sent och försökte återta den plats jag hade från början.

Jag ska på fyra minuter försöka förklara lite om vår inställning till abort. Jag har ju talat i repliker om det andra.

Vi vet ju att rätten till abort inte regleras i regeringsformen, men det finns vissa bestämmelser som behandlar vad som kan sägas vara närliggande frågor. Det handlar i första hand om den enskildes hälsa och välfärd i det så kallade målsättningsstadgandet i 1 kap. Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för offentlig verksamhet. Det allmänna ska särskilt trygga rätten till arbete, bostad och utbildning och verka för social omsorg och trygghet samt goda förutsättningar för hälsa.

Det finns också bestämmelser gällande skydd för kroppslig integritet i 2 kap. Det är ett antal bestämmelser som rör skyddet för den kroppsliga integriteten: förbud mot dödsstraff, kroppsstraff och tortyr samt skydd mot påtvingade kroppsliga ingrepp och kroppsvisitation. Dessa fungerar i betydande utsträckning som en förstärkning av skyddet för opinionsfriheten.

Bestämmelserna ger också uttryck för den respekt för den enskilda individens integritet som är utmärkande för ett rättssamhälle. Detta skrevs alltså in i en proposition 1975, det vill säga för 50 år sedan.

Jag vill också säga att abort i början av 50-talet var förbjudet i flertalet länder i Europa. Det är alltså inte

jättelänge sedan, och några av oss har upplevt åtminstone delar av 50-talet. Abort är numera tillåtet i de allra flesta stater som skrivit under Europakonventionen om mänskliga rättigheter. I den finns som ni känner till också artikeln om rätten till privatliv och familjeliv.

Fru talman! Som andra ledamöter har varit inne på har en del människor hört av sig om sin oro för att rätten till abort ska bli grundlag. Jag har också fått alla dessa mejl, och jag inser att det finns en sådan etisk problematik som Hans Eklind var inne på nyss.

Jag landar ändå i att den förändring vi har sett över ett ganska stort antal decennier leder hit. Det finns väldigt få länder i dag som inte har aborträtt. En del av dem som skriver säger att de vill ha aborträtten, men inte i grundlagen. Det är ju den vägen vi går.

Jag landar i Europakonventionen och i FN-konventionerna om mänskliga rättigheter, till exempel. I 1 § i FN:s konvention om mänskliga rättigheter står det för övrigt att alla människor är födda fria. Jag är fullt medveten om att det finns diskussioner bakom detta, men det var vad man landade i, alltså att det är där det börjar räknas.

Jag delar alltså bedömningen att aborträtten bör ges ett uttryckligt skydd i regeringsformen. Ett sådant skydd markerar tydligt att rätten till abort är en grundläggande fri- och rättighet som inte kan göras illusorisk genom politiska svängningar. Samtidigt instämmer jag i de synpunkter som flera remissinstanser har framfört om att det föreslagna grundlagsskyddet riskerar att bli alltför tunt i praktiken om lagstiftaren ges alltför stort utrymme att inskränka rättigheterna genom vanlig lagstiftning.

Det är därför av stor vikt att regeringen i det fortsatta lagstiftningsarbetet säkerställer att aborträtten inte blir bara ett formellt utan också ett reellt innehåll, i enlighet med Sveriges internationella åtaganden.

Med det yrkar jag bifall till reservation 3 under punkt 1.

Anf. 25 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Det dubbla medborgarskapet används i dag av grovt kriminella för att undvika utvisning från Sverige. På det sättet skaffar de sig en säker fristad från vilken de kan fortsätta styra systemhotande brottslighet riktad mot vårt land.

Tycker ledamoten att det är rimligt att sådana yrkeskriminella ändå ska få behålla sitt svenska medborgarskap? Väljer man i så fall inte att skydda dem som hotar laglydiga medborgares trygghet i stället för att ställa sig på de laglydigas sida?

Anf. 26 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Mauricio Rojas!

Nej, det tycker jag inte att vi gör. Att ha dubbla medborgarskap, varav ett är svenskt, ger faktiskt möjlighet att vara svensk medborgare. Man måste se det svenska medborgarskapet inte som något slags ge-och-ta-effekt utan som ett väldigt tydligt exempel på

verktyg för integration, delaktighet i ett samhälle och så vidare.

Att det i den här gruppen medborgare finns ett antal som ägnar sig åt kriminella aktiviteter stämmer ju. Det finns det bland svenska medborgare födda i Sverige av svenska föräldrar också; det är liksom inget som skiljer den som har fått det som sitt andra medborgarskap från den som har det som sitt första medborgarskap. Vi måste alltså se medborgarskapet på det sättet, tänker jag – som i första hand ett verktyg för integration.

Med det sagt: Jag har förstått att det finns en ganska bred syn att väldigt många använder sitt svenska medborgarskap som skydd för brottslig verksamhet. Det är naturligtvis olyckligt, och vi har vid upprepade tillfällen pratat om det här i dag.

För att kriminalisera detta måste vi ha en tydlig beskrivning av vilka brott vi talar om. Bland våra grannländer känner jag till Norge något, och där handlar det om väldigt allvarliga kriminella handlingar, såsom förräderi i krig, spioneri i krigssituation och så vidare. Det vi talade om i den här utredningen är ju mer en lång lista av brott, och det tycker jag är olämpligt. Det är därför Miljöpartiet säger nej till att diskutera de frågorna.

Anf. 27 MAURICIO ROJAS (L) replik:

Fru talman! Medborgarskap som verktyg för integration – det låter fint. Men förklara för mig hur Foxtrot och deras ”Jordgubben”, som begår mycket allvarlig systemhotande kriminalitet, ska använda det här fina verktyget för integration, Jan Riise!

I det här fallet omvandlar ni ett verktyg som är viktigt – men som ska förtjänas, eftersom det är så viktigt – till ett skydd för brottslingar. Det är det ni gör. Det här har ingenting med integration att göra; det är en retorik som egentligen inte är värd någonting. Det vore därför intressant att få förklarat hur ert ställningstagande i sådana fall fungerar.

Sedan har vi även hela frågan om att ni inte vill kriminalisera organisationerna, vilket vi redan har tagit upp. Det vore intressant att höra hur ni ska samarbeta med ett parti, Socialdemokraterna, som ju vill motsatsen. Hela deras kriminalpolitik och idé om brottsbekämpning bygger på att man ska kunna kriminalisera just de organisationer som ni inte vill kriminalisera, det vill säga som ni vill ska ha laglig möjlighet att vara här i Sverige. Det är väldigt märkligt att ni vill ha det så, men så är det.

I detta anförande instämde Lars Englund (M).

Anf. 28 JAN RIISE (MP) replik:

Fru talman! Jag börjar bakifrån, med föreningsfriheten. Det är ett viktigt inslag i vårt land och vår kultur. Vi ska vara extremt försiktiga med att tumma på den sortens rättigheter. Det handlar om rätten att slå sig samman och driva ett ärende eller olika frågor, dela intressen och utveckla det civila samhället, som är så utomordentligt viktigt – inte minst för oss som sitter här, som genom det får kontakt med samhället utanför.

Det finns sammanslutningar som ägnar sig åt kriminalitet för egen vinnings skull, vilket har uttryckts här. Jag försökte i ett tidigare replikskifte förklara att det är de handlingar som begås som är kriminella. Det är dem vi ska rikta in oss på. Föreningsfriheten ska vi vara rädd om. Foxtrots ledare sitter väl för övrigt inte i Sverige längre utan i andra länder, så i just det fallet spelar våra svenska medborgarskap inte så himla stor roll. Men det är en annan sak, och vi ska inte gå in på det.

Försök att förstå, dock: Jag tror att vi och andra partier – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet – har möjlighet att prata om de här sakerna. Det är ju inte en avgrund som skiljer oss åt när vi talar om att bekämpa brottslighet och de sammanhang som brottsligheten äger rum i. Mitt fokus ligger kanske något mer på själva brottet än på sammanhanget.

Jag är rädd att människor som faktiskt inte är skyldiga till de grova brotten halkar med i den här godtyckliga och något precisionslösa beskrivningen av vilka människor det rör sig om.

Anf. 29 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi en grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap.

Avseende möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap har jag i sak inga invändningar. Jag anser att utredningen har gjort ett bra jobb och att regeringen har lagt fram ett väl balanserat förslag, som vi i dag kommer att fatta beslut om.

Avseende en grundlagsskyddad aborträtt är jag inte bara tveksam, utan jag anser att denna typ av medicinska frågor inte hör hemma i själva grundlagen. Man kan också fundera över formuleringen i denna lag: ”Den som är gravid har rätt att avbryta sin graviditet enligt bestämmelser som meddelas i lag.”

Mig veterligen är det enbart personer som är födda som kvinnor som rent biologiskt kan föda barn, och det är smått tragikomiskt att vi nu kommer att anta en lagtext som inte förmår vara tydlig med detta. MP och C har även rätt i sin kritik att denna formulering egentligen inte reglerar sakfrågan på ett nämnvärt sätt.

Fru talman! Min kritik mot att vi i dag kommer att genomföra den första omröstningen avseende abort i grundlagen är av mer principiell karaktär. Jag hör till de politiker som bekänner sig till de naturrättsliga principer som ligger till grund för FN-stadgan avseende de mänskliga rättigheterna.

Denna naturrättsliga tradition kommer från Aten, Rom och Jerusalem. Naturrätten diskuterades under 1700- och 1800-talen, med Montesquieus maktfördelningsprinciper. Det är denna naturrätt som amerikanerna har i sin konstitution, och det är så Europalagstiftningen, konstitutionen och våra principer är uppbyggda. I Sverige har vi dock inte en sådan maktfördelningsprincip. Jag hade ju önskat att den utredning som pågått snarare hade utrett hur Sverige kan skaffa en riktig konstitution med en konstitutionsdomstol.

Tyvärr finns det inte möjlighet att rösta om en ny konstitution i dag, vilket gör att jag måste ta ställning till det förslag som faktiskt ligger på riksdagens bord. Utifrån det kommer jag i dag att rösta grönt, det vill säga ja, till alla förslag trots att jag anser att rätten till abort inte hör hemma i grundlagen.

Att rösta rött, det vill säga nej, vilket en del skribenter och debattörer utanför det här huset har försökt argumentera för, betyder i detta läge inte att man röstar nej. Det betyder i stället att man de facto röstar för ett ännu sämre förslag, oavsett om det är Centern eller Miljöpartiet som vinner en eventuell omröstning avseende reservationerna.

Jag skulle givetvis kunna rösta gult och därmed avstå, men det skulle i praktiken innebära att jag röstar på samma sätt som det parti som eventuellt förlorar en omröstning mellan Centerpartiet och Miljöpartiet. När det gäller detta betänkande finns således inget sätt att helt rösta nej, vilket många av dem som skrivit brev har argumenterat för.

Fru talman! Utöver att aborträtten inte hör hemma i grundlagen är det förvånande att frågan över huvud taget ligger på riksdagens bord. Alla partier som sitter i riksdagen står bakom abortlagstiftningen, och med det förslag som nu ligger på bordet kan riksdagen när som helst ändra lagen, oavsett inriktning.

Efter denna röstförklaring kommer jag att rösta grönt i eftermiddag.

Anf. 30 HELENA VILHELMSSON (C):

Fru talman! Jag vill säga några ord om att skriva in aborträtten i grundlagen.

Detta är ett historiskt beslut. Vissa säger att det är en udda fågel. Kanske är det så, men faktum är att det är nödvändigt. Om aborträtten urholkas, vilket vi ser i land efter land, hotas de grundläggande mänskliga rättigheterna, och det är just dem vi ska skydda med grundlagarna.

Centerpartiet har länge varit en tydlig förespråkare för att grundlagsskydda aborträtten. Tyvärr såg vi det här komma tidigt.

De huvudsakliga argumenten för aborträtten är följande: Fria och säkra aborter är en mänsklig rättighet och en grundläggande förutsättning för en fungerande demokrati. Kvinnan ska själv ha makten över sin kropp. Genom att denna rätt skrivs in i grundlagen skyddas den från att enkelt kunna ändras av framtida politiska majoriteter, även om vi är helt överens i dag. Detta ses som särskilt viktigt i en tid då aborträtten är hotad.

Fru talman! Det tycks finnas ett någorlunda brett politiskt stöd i kammaren för att grundlagsskydda aborträtten. Jag tänker på ett enhälligt beslut här, Fri- och rättighetskommittén och dagens proposition.

Då kommer vi till ett stort ”men”. Vad är det vi har på bordet? Egentligen är det ju en chimär. Flera remissinstanser, inklusive Lagrådet, har slagit fast att förslaget har brister. Den föreslagna grundlagsbestämelsen hänvisar endast till bestämmelser i vanlig lag, och det blir den lagen som fortsättningsvis blir

vägledande för hur rätten till abort ska tolkas. Abortlagen kan ändras med enkel majoritet. Med det vi beslutar i dag saknas fortfarande de formella skyddsmekanismer som grundlagsändringar är till för. Konsekvensen blir alltså att grundlagsregleringen de facto inte spelar så stor roll – kanske ingen alls. Det enda som den skyddar mot är om någon skulle vilja förbjuda abort helt och hållet. Det står heller ingenting om detta i förarbetena.

Sedan har vi den smått osannolika detaljen att regeringen gör det möjligt att undanta utlandsfödda kvinnor från den grundlagsskyddade aborträtten. Smaka på den! Vi har fortfarande inte fått något svar på varför man gör detta. Vi vet inte varför man lägger in det här. Som flera remissinstanser har påpekat strider det med all säkerhet mot Europarätten, vilket i sig är en grund för att avslå förslaget.

Regeringen har inte kunnat motivera varför kvinnor med utländskt medborgarskap ska kunna undantas. Är man rädd för något slags abortturism eller för att gravida kvinnor ska spionera när de kommer hit och gör abort? Vi vet inte riktigt.

Att regeringen väljer att gå fram med en så ingripande lagstiftning utan att kunna motivera behov och utan att ha gjort en konsekvensanalys är faktiskt förfärligt. Det är omotiverat och borde därför avslås. Jag finner det märkligt att inget annat av de stora partierna – inte heller oppositionspartierna – kommenterar detta faktum.

Jag vill också ta upp lite som vi har fått höra här i dag och sådant vi har fått ta del av via mejl.

Jag har så svårt att jämföra. Det sägs att vi nu skriver in en värdinsats i grundlagen, men vi pratar inte om en värdinsats utan om en grundläggande rättighet. Jag tycker att det är osmakligt att jämföra detta med cancerbehandling. Det skulle innebära att det redan i dag föreligger konkurrens mellan abort och cancervård, och så är det ju inte. Abort görs många gånger som en medicinsk abort i hemmet. Jag tror att det ligger någonting annat bakom det här. Det faktum att vi fick höra ett inlägg som bara handlade om abortlagen i sig är, som någon ledamot sa tidigare, ett gott skäl att skriva in rätten till abort i grundlagen.

Anf. 31 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Jag har i många år engagerat mig för livets okränkbarhet. Det är en övertygelse som är förankrad i min och Kristdemokraternas grundläggande människosyn. Människovärdet följer människans existens – inte hennes ålder, funktion eller prestation. Detta gäller från livets början till livets slut.

Jag vill vara tydlig med var jag står: Abort hör inte hemma i grundlagen. Det är inte bara min uppfattning. Expressens ledarsida skrev i januari förra året att förslaget är ren symbolpolitik och att grundlagen inte ska bli ett instrument för politisk signalering. Nya Wermlands-Tidningens ledarsida varnar för att grundlagen riskerar att förvandlas till ett opinionstorg snarare än ett skydd för demokratin.

Rätten till liv finns i Europakonventionens artikel 2. Den är en av de mest grundläggande mänskliga rättigheterna, som Sverige är bundet av sedan 1952. Den borde grundlagsfästas, men det hade Grundlagskommittén inte tid med.

Med detta sagt kommer jag ändå att stödja propositionen. Omröstningen står mellan två alternativ: majoritetens förslag och, sannolikt, Centerns reservation. Av dessa två är majoritetens förslag bättre. Centerns förslag är mer långtgående.

Fru talman! Den grundlagstext vi i dag röstar om är kortfattad och neutral. Paragrafens lydelse är: Den som är gravid har rätt att avbryta sin graviditet enligt bestämmelser som meddelas i lag. Notera de sista orden – det är alltså fortfarande riksdagen som bestämmer var gränsen går. Det är abortlagen från 1974 som reglerar detta, och det är även fortsättningsvis riksdagen som beslutar om huruvida förändringar ska göras.

I propositionens motiveringstext erkänns att det i grunden finns en etisk konflikt mellan den gravida kvinnans rätt till abort och fostrets rätt att utvecklas till ett barn. Det här är viktiga formuleringar som Kristdemokraterna har verkat för och även lyckats få in i texten.

Fru talman! Det som behövs är en politik som tar både kvinnan och fostret på allvar. Kristdemokraterna har ett tydligt medicinsk-etiskt handlingsprogram. Kvinnan och fostret är två skyddsvärda individer, och därför måste samhället sträva efter att minska antalet aborter – inte genom förbud utan genom stöd och alternativ. Svaga inkomster ska inte tvinga fram en abort. Stödsamtal ska erbjudas. Att vilja se färre aborter är absolut inte någon extrem position.

Lars Engqvist, som var socialminister 1998–2004, sammanfattade det väl: Vi kan alla vara överens om att det är angeläget att försöka hålla nere antalet aborter så mycket som möjligt. Detta sa alltså den socialdemokratiska socialministern när jag började i riksdagen 1998. Det var sant då, och det borde vara sant i dag.

I Danmark beräknas det sista barnet med Downs syndrom födas år 2030. Det är ingen framgång, utan jag tycker att det är en skrämmande utveckling. Vad är nästa egenskap som ska sorteras bort?

SVT rapporterade i höstas om kvinnor som gör abort enbart för att fostret har fel kön. Detta är ett fenomen som tycks öka. Ordföranden för Statens medicinsk-etiska råd var tydlig: Vi ska inte välja egenskaper hos våra barn. Det var ett viktigt ställningstagande.

Vi behöver ha en restriktiv och livsbejakande hållning när det gäller fosterdiagnostik. Vilket samhälle kommer vi annars att få?

Jag hade gärna varit utan dagens beslut. Jag konstaterar att det här är symbolpolitik som inte förändrar abortlagen. Det vi verkligen behöver göra är att minska antalet aborter och bygga ut det förebyggande arbetet. Detta arbete fortsätter, fru talman.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 11 Bättre förutsättningar för digitala kommunala sammanträden och förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU35
Bättre förutsättningar för digitala kommunala sammanträden och förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner (prop. 2025/26:164)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 12 En ny lag om riksdagens medalj

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU43
En ny lag om riksdagens medalj (framst. 2025/26:RS5)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 13 Bättre förutsättningar att sända ut statlig personal

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU36
Bättre förutsättningar att sända ut statlig personal (prop. 2025/26:204)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 14 Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU21
Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder (prop. 2025/26:158)
föredrogs.

Anf. 32 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Nu debatterar vi näringsutskottets betänkande 21 *Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder*. Det är ett betänkande jag står bakom, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Att vi alla är överens om att hela Sverige ska leva är ingen nyhet. Inget parti och ingen ledamot skulle i denna församling hävda något annat, så när vi i dag debatterar meningsskiljaktigheter ska man ändå ha för

ögonen att syftet och viljan att skapa goda förutsättningar i hela landet är något vi alla är besjälade av.

Personligen kan jag tycka att betänkandets namn är lite olyckligt då det kan tolkas som att det råder något slags motsatsförhållande mellan stad och land. Så är det inte, och det framgår också av texten i betänkandet.

Ett livskraftigt Sverige förutsätter nämligen livskraftiga landsbygder och ett väl fungerande samspel mellan stad och land. Det är i många fall så att det är på landsbygderna AB Sveriges långsiktiga konkurrenskraft tillskapas och säkras. Landsbygdernas utveckling kan därför anses vara avgörande för hela Sveriges framgång. Det är också så att de värden som våra landsbygder ger upphov till är synnerligen viktiga för vår självförsörjningsgrad och beredskapsförmåga – eller som det formuleras i propositionen: ”Regeringen ser landsbygderna som en resurs att ta till vara och utveckla – inte ett problem att lösa.”

Detta är en bra utgångspunkt som ligger väl i linje med det jag har sagt i tidigare debatter om att människor och företag på våra landsbygder inte vill bli betraktade som bidragsberoende och tyckas synd om, utan de vill helt enkelt ha rimliga villkor och förutsättningar att utvecklas och frodas. Jag menar att det finns en fantastisk drivkraft bland många av de människor som bor långt från Stockholms lokaltrafiks linjekarta.

I grunden har alla medborgare samma rätt till trygghet, utbildning, arbete och service. Framtidsstro ska man kunna ha oavsett om man växer upp i Hemmesdyngge eller på Kungsholmen. Det finns ett värde i att sträva efter att bryta staden som norm och i stället utgå från olika landsbygders, tätorters och städers egna unika förutsättningar. Bor man i Puoltikasvaara eller Juoksengi förstår man att man inte kan ha folktandvårdsmottagningen runt hörnet. Men när den mottagning som finns några mil bort aldrig kan erbjuda patienterna tider för att det ständigt saknas personal upplever man att värden inte är på lika villkor. Här har våra regioner ett mycket stort ansvar att axla, inte minst min hemregion, det socialdemokratiskt styrda Norrbotten.

Något av det som det finns mest av i vårt avlånga land är avstånd, i många fall stora sådana. En prioritering för Tidöpartierna har därför varit att göra något åt den enorma underhållsskuld som hela vårt transportsystem lider av efter decennier av styvmoderlig behandling. Vi gör historiska satsningar på Sveriges gemensamma väginfrastruktur, vi har tagit bort flygskatten och i mitt hemlän görs nu stora satsningar på kapacitetshöjning på den för gruvindustrin och Sveriges industri så viktiga Malmbanan.

Vi straffbeskattar inte folk som inte har något annat val än att ta bilen. Vi förstår att det varken gör folk lyckligare eller mer produktiva att göra dem fattigare. Vi satte stopp för ett riktigt dåligt reseavdrag som var på väg att införas, om det inte hade blivit regeringsskifte valet 2022. Vi har sänkt drivmedelspriserna i omgångar, och när något händer i världen skyller vi inte bara på omvärldsläget utan undersöker möjligheterna att genomföra åtgärder som ytterligare kompenserar konsumenterna och företagen för kostnader som

annars inte bara drabbar dem vid pump utan även i mataffären genom dyrare varor och ytterst genom den höga inflation som rädde till följd av Socialdemokraternas tidigare skyhöga drivmedels- och energipriser.

En annan viktig funktion för att hålla hela Sverige levande är tillgången till kommersiell service i hela landet. Detta berörs också i betänkandet. Vi Sverigedemokrater har länge förespråkat att dessa stöds utformning, tillräcklighet och träffsäkerhet ska genomlysas för att säkerställa att de gör avsedd nytta. Den kommersiella servicen utgör nämligen inte sällan ett viktigt nav i Sveriges olika bygder. Vi anser därför att det är viktigt att värna den genom att säkerställa att de stöd staten betalar ut matchar behoven på bästa sätt. Vi har i dagsläget inte några indikationer på att stöden inte fungerar som det är tänkt, men det betyder inte att vi inte måste vara lyhörda för ändrade förutsättningar på detta viktiga område. Det är som bekant inte helt ovanligt att den lilla landsortsmacken eller lanthandeln fungerar som både mack och livsmedelsbutik samtidigt som den är postombud, apoteksombud, busstation, biblioteksombud och ombud för Svenska spel och därmed utgör ett viktigt nav i bygden.

För att ytterligare stärka Sveriges landsbygder anser jag och Sverigedemokraterna att det bör införas ett system för återföring av en större del av vinsten av de produktionsvärden som skapas ute i landet till de lokalsamhällen där produktionen eller råvaruuttaget sker. Förutsättningarna för våra kommuner har helt enkelt förändrats över tid. De har beskattningsrätten, men i dag pendlar folk i högre grad än tidigare. Produktionen kan vara intensivare än någonsin men mindre personalintensiv. Tiden då brukspatronen bodde på andra sidan gruvlaven och arbetarna cyklade eller gick till industrigrindarna är sedan länge svunnen. Detta är ett faktum som urholkar många kommuners skatteunderlag. Det genereras alltså inte sällan fortfarande enorma värden ute i landet men utan att dessa kommuner får reella förutsättningar att satsa på grundläggande kommunal service på ett sätt som hade varit önskvärt.

Här menar vi att vårt förslag om en regionalisering eller kommunalisering av fastighetsskatten för industrier och elproduktionsanläggningar kan vara precis en sådan reform som råder bot på denna problematik. Jag noterar att det finns flera förslag som pekar i en snarlik riktning, och om fru talmannen tillåter mig att skåda in i framtiden tror jag att vi kommer att se en sådan reform i en eller annan skepnad inom en inte alltför avlägsen framtid. Annars kommer den sociala acceptansen för stora industrisatsningar ute i landet helt enkelt att urholkas på ett sätt som inte gagnar AB Sverige.

Fru talman! Slutligen: Om hela Sverige ska leva och våra landsbygder stärkas ska alla svenskar ha samma rätt till vårt gemensamma land. Det går helt enkelt inte att blunda för att rennäringens status som riksintresse utgör en av de mest ingripande begränsningarna för markanvändning i stora delar av norra Sverige. Det är en omständighet som har långtgående

konsekvenser för tillståndsprocesser, investeringsvilja och regional utveckling.

Att det dessutom nyligen framkom att den statligt finansierade Samefonden felaktigt finansierat flera samebyars rättgångskostnader när de stämt staten i syfte att utestänga alla andra från vår fjällvärld och erhålla exklusiva jakt- och fiskerättigheter i norra Sverige inser man att något är galet och att en nyordning måste till.

Väl medveten om att det inte utgör en del av det betänkande vi nu debatterar utan är en helt annan debatt som får föras vid ett annat tillfälle menar jag likväl att en ny renmarksutredning och ändringar i renskötsellagen är absolut nödvändiga för byggandet av starkare landsbygder, i alla fall i den norra halvan av vårt vackra Sverige.

Anf. 33 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tack, Eric Palmqvist, för anförandet! När man lyssnar på Eric Palmqvist kan man bli lite fundersam, speciellt när det gäller återföringen av fastighetsskatten. Jag är helt övertygad om att till exempel Göteborg gladeligen skulle ta emot fastighetsskatten från Volvo och att Södertälje skulle ta emot fastighetsskatten från Scania, precis som vid någon annan större industrietablering i södra Sverige. Omfördelning är en fråga som jag kommer att återkomma till i mitt anförande.

Jag har en fråga till Eric Palmqvist. Vi socialdemokrater går till val på att stoppa marknadsmisslyckanden. Många av dem drabbar våra landsbygder. Något annat som drabbar landsbygderna är statens tillbakagång – att Trafikverket släcker gatlysen, att posten läggs ned servicekontor och att polisen tar ned skylten.

Jag skulle hävda att majoriteten, som står bakom betänkandet, far lite grann med osanning. När det gäller vårt yrkande om att införa ett lex Malå om inställetid för polisen svarar man att det helt och hållet är upp till Polismyndigheten. I nästan varje annat fall vill majoriteten styra myndigheterna, men inte när det gäller polisen. Varför ska landsbygdsorter tolerera att polisskylten tas ned och att inställetiderna blir väldigt långa? I lex Malå-fallet tar det långt över en timme för polisen att komma till platsen. Varför, Eric Palmqvist?

Anf. 34 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Det svänger fort i politik och i hockey.

Jag kan faktiskt inte yttra mig om polisen då det inte är polisfrågor som vi debatterar här i dag, men i vår politik har vi i Sverigedemokraterna varit tydliga med att vi vill öka den polisiära närvaron i hela landet, inte bara i Malå. Vi ökar antagningen till polisutbildningen, och vi höjer lönerna för att göra polisycket mer attraktivt. Vi anser att polisen ska ha en god och acceptabel inställetid i hela landet.

Ledamoten From nämnde också de släckta trafikljusen i sin replik, men det beslutet har stoppats då det blev stor uppmärksamhet kring frågan. Det är inte något som har beställts av politiken, så att säga.

Ledamoten nämnde också statens tillbakadragande. Jag förväntade mig nästan att det skulle komma en fråga om Statens servicecenter, men det gjorde det inte. Frågan handlade i stället om marknadsmisslyckanden och liknande. Ett typiskt exempel som Socialdemokraterna brukar föra fram är Bilprovningen. I min hemkommun har vi haft stora problem med den, men där räckte det att byta schemaform för att Bilprovningen skulle kunna konkurrera med gruvnäringen. Plötsligt fanns det tider att tillgå. När staten ska konkurrera med den civila marknaden får man kanske ibland anpassa sig efter de spelregler som gäller på orten, för att kunna attrahera samma typ av arbetskraft om det är konkurrens om den.

Anf. 35 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Men nu är det ju så här, Eric Palmqvist: Låt vara att betänkandet bara har en liten lagtext som handlar om regionernas samrådsskyldighet, vilket alla i utskottet står bakom, men i propositionen nämns alla de delar som Tidöpartierna har jobbat med. Det är därför vi har väckt en motion, där vi till exempel har en att-sats om polisnärvaro, just därför att polisen har dragit sig tillbaka från flera orter. Polisen har tagit ned skylten, och från många landsbygdskommuner kommer nu tydliga, dokumenterade konstateranden av att det i fler och fler kommuner blir allt längre för polisen att åka för att göra en insats.

I Malå är den lokala polisen stationerad i Skellefteå. SVT gjorde en granskning som visade tydligt att ungefär 20 polisstationer försvann under 2025 från i huvudsak små kommuner. Det här är något som sker under Tidöpartiernas överinseende och ledning. Det sker nu, och det skapar med rätta oro. Är inte landsbygdsbefolkningen betjänt av en rättvis polisnärvaro, Eric Palmqvist?

Anf. 36 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten From för frågan, som egentligen hör hemma i justitiekammarens debatt om polisnärvaro. Jag ska ändå försöka besvara den.

Polismyndigheten är ju en myndighet som själv får stå för sina bedömningar av vilka kontor som ska behållas. Både Isak From och undertecknad vet ju att många av de kontor som finns ute på landsbygden har stått mer eller mindre obemannade och bara har varit bemannade någon timme här eller där. De har egentligen fungerat som en fika- eller rastkur för poliser som har kommit någon annanstans ifrån och sedan haft en insats på orten, då stationen bemannats en liten stund.

Det här är naturligtvis olyckligt, och jag skulle gärna se en helt annan utveckling. Som norrbottning skulle jag gärna se en mycket bättre närvaro i hela mitt län, men det är inte den bedömning som myndigheten gjort utifrån tillgången på personal.

Med detta sagt kämpar i alla fall Sverigedemokraterna för fler poliser och för lag och ordning i samhället. Om det sedan leder till att fler stationer behöver öppnas får det i så fall komma en instruktion till

myndigheten om det. Det är inte upp till oss i näringsutskottet att fatta beslut i den frågan, utan det är ett helt annat utskott som hanterar den, vilket ledamoten From känner väl till.

Anf. 37 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Vi har en stor oro i världen just nu. Vi ser konflikter, kanske framför allt det som sker i Hormuzundet.

Jag vill ställa ett par frågor om fossila bränslen och hur Sverigedemokraterna ser på det i relation till att hela Sverige ska fungera och att landsbygden ska må bra. När priset på fossila bränslen stiger kan man vidta snabba åtgärder genom att sänka skatten, vilket Sverigedemokraterna varit förtjusta i. Centerpartiet har också föreslagit det som en akut åtgärd. Andra länder har gått en annan väg.

När jag ser på de lite mer långa linjerna undrar jag hur Sverigedemokraternas politik ser ut. Vore det inte bättre att satsa på inhemska förnybara bränslen som kommer från skogen eller jordbruket eller på elektrobränslen som kanske kommer från vinden? Vi kan ha anläggningar på landsbygden där vi kan återföra värdena till lokalbefolkningen och lokala kommuner i stället för att göra oss långsiktigt mer och mer beroende av fossila bränslen.

Jag vill höra om Sverigedemokraternas politik på området. Ofta brukar svaret bli att det är kärnkraft man siktar på. Om kärnkraften blir av kommer den att stå klar 2045 eller 2050. Hur ska landsbygdens ekonomi utvecklas? Hur ska det bli ekonomiskt rimligt att transportera sig i ett scenario där fossila bränslen blir dyrare och dyrare när konflikterna i världen ökar?

Anf. 38 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, Anders Ådahl, för frågorna! De var ganska många, och jag ska försöka uppehålla mig vid ett par av dem.

Jag tänker på skogen. Svensk skogsnäring är fantastisk, och den är en stor tillgång för Sverige – inte minst ekonomiskt men även som koldioxidsänka. Den bidrar till arbete och välbefinnande.

Ibland frågar jag mig dock hur man ser på skogen från den sida som tycker att vi ska använda skogen som bränsle. Det handlar inte minst om att skogen ofta pekas ut som skyddsvärd. Enligt många ska den därför inte brukas på det sätt som görs i dag, utan det ska vara ett mer småskaligt bruk. Stora arealer i fjällvärlden ska enligt en del förespråkare för detta inom exempelvis EU undantas. Skogen ska ersätta plasten. Våra sugrör, tallrikar och liknande ska vara gjorda av till exempel pappersmassa eller cellulosa i stället för av plast. Skogen ska enligt vissa ersätta cement. Vi ska inte bygga med cement, för det genererar stora utsläpp av koldioxid. Vi ska i stället helst bygga i trä, menar de.

Nu ska vi alltså också använda skogen till att köra bil på. Frågan är om skogen kommer att räcka till och vad kostnaderna kommer att bli. Vi såg ju vad reduktionsplikten ledde till för drivmedelspriserna.

Min motfråga är därför: Hur mycket får drivmedlet kosta om vi använder cellulosa och massa, det vill säga skogen, som bränsle? Hur mycket är ledamoten beredd att låta bränslet kosta vid en sådan omställning?

Anf. 39 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Såvitt jag förstår av ledamoten Eric Palmqvists svar finns det ingen insikt eller agenda när det gäller att stärka landsbygdens folk i att komma bort från ett fossilberoende, där priserna förmodligen kommer att stiga år för år.

Kärnkraft, brukar vara svaret. Den kommer, som jag sa i min förra replik, kanske 2045–2050. Men fram till dess riskerar landsbygdens folk att drabbas av allt högre transportkostnader. En alternativ modell man kan tänka sig är att satsa på förnybara bränslen, till exempel restprodukter från skogsbruk. Centerpartiet är en stor ivrare för ett intensivt skogsbruk. Det kan också vara restprodukter från jordbruk. Men det kan även handla om att bygga ut elproduktionen ute i landet med vindkraft och kanske sol- och vågkraft och addera lagringskapacitet för att få ett stabilt elsystem där vi snabbare kan få en elektrifiering av våra fordon på plats.

Herr talman! Vi i Centerpartiet är djupt oroade för att vi låser in oss alltmer i ett fossilberoende. De som får betala notan för detta är inte stadsborna, som kan åka med kollektivtrafik, utan det är landsbygdens folk, som i och med regeringens och Sverigedemokraternas politik tvingas fortsätta med bensin och diesel som det billigaste alternativet just nu, men kanske inte i morgon.

Jag vill därför återigen fråga ledamoten: Hur ser Eric Palmqvist på möjligheten att gå över till förnybara bränslen och förnybar el för att landsbygdens folk ska få en lägre transportnota som väntar runt hörnet?

Anf. 40 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, Anders Ådahl, för frågan!

Jag noterade att jag inte fick svar på hur mycket det får kosta. Vi såg vad reduktionsplikten ledde till när man tillsatte biodrivmedlen enligt lag i bränslet. Vi såg hur det påverkade drivmedelspriserna för landsbygdens folk. Då var det inte 100 procent förnybart utan en inblandad del förnybart i bränslet, men vi såg ändå de högsta drivmedelspriser vi någonsin har haft i Sverige. De var bland de högsta i hela världen.

Landsbygdens folk vet vad det kostar. De vet vad som fungerar i verkligheten i dag. De vet vad som fungerar när det är 30 grader kallt. Det är den krassa verkligheten.

Man kan vilja ha sol och vind som drivmedel. Kärnkraft kan vi inte gärna driva bilar med, förutom genom att plugga in dem, men reaktordrivna bilar har vi inte riktigt sett i dagsläget.

Vi vet att diesel och bensin tjänar oss väl när det är kallt och när det inte blåser, men det har vi inte riktigt sett med elbilar. Posten köper in elbilar. De är jättekalla, och så byter man ut dem. Luleå kommun gör sig av med sina elbussar, för de var ett fiasko. Bussarna

var kalla, och folk frös. Tekniken är inte färdig, men ändå ska man med alla medel tvinga in folk i en teknik som är dyr i inköp och som dessutom inte är beprövad.

Det är människor på landsbygden som får ta smälten för detta. Människor i Stockholm kan ju sätta sig på tunnelbanan eller bussen, men det kan man inte om man bor i Puoltikasvaara eller Junosuando.

Anf. 41 ISAK FROM (S):

Herr talman! Vi debatterar nu betänkandet *Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder*.

Man skulle kunna tro att det här rör sig om något storslaget, men det handlar om en liten lagändring som förtydligar regionernas samrådsskyldighet. Det är inget konstigt med det. Hela utskottet ställer sig bakom samråden, och lagändringarna ska träda i kraft den 1 juni i år.

Jag tror dock att alla Sveriges landsbygder förväntar sig något mer. Hur berör det här mig i min vardag? Det frågar sig kanske de allra flesta. Finns servicen där för mig? Finns riskkapitalet där för mig som egenföretagare? Vart kan jag åka och lämna mitt paket och hämta ut mitt paket när servicen har blivit sämre och det lokala postkontoret har stängt?

Var får man hjälp av myndigheterna om man behöver hjälp av Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Skattemyndigheten och Migrationsverket på landsbygden? Servicekontoren har funnits på plats, men en av de första insatser som det här regeringsunderlaget gav sig på var att skära ned budgetförutsättningarna för Statens servicecenter.

Att hela Sverige ska leva och ges förutsättningar att utvecklas är en av de viktigaste frågorna för oss socialdemokrater. Jag konstaterar att det bara är den lilla lagtextändringen om regionernas samrådsskyldighet som skiljer betänkandet från att vara en skrivelse om Tidöpartiernas misslyckanden.

Vi socialdemokrater har lagt fram en mängd förslag i den här kammaren från alla våra utskottsgrupper som alla har röstats ned. Många av dessa förslag har berört landsbygdsborna.

Vi har åtta reservationer, varav några är skrivna tillsammans med övriga oppositionspartier. Vi socialdemokrater står självklart bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservationerna 1 och 10.

Vi har en mängd yrkanden i betänkandet som berör infrastrukturen. Jag ska inte gå in på dem i någon större utsträckning, för våra trafikutskottsgrupper kommer att debattera detta senare, i juni. Jag kan dock notera att Trafikverkets nedsläckning av landsbygden bara är pausad och inte stoppad.

Det verkar som att viktig infrastruktur för industrin i hela landet bara ska komma till om det finns möjlighet till gemensam finansiering eller om det är en stor kommun som kan medfinansiera. Samma krav ställs dock på en liten kommun. Det är inte rimligt, och det kommer vi att återkomma till.

Vi kan också konstatera att staten under lång tid har dragit sig tillbaka från lands- och glesbygden. Man har

lämnat över väldigt mycket till marknadslösningar, vilket inte alltid har fungerat. Det är långa avstånd och lägre befolkningstäthet. Detta har kraftigt eskalerat under Tidöpartiernas regeringsperiod.

Om det ska gå att bo, arbeta och driva företag i hela landet måste grundläggande service som bensinstationer, apotek, tandvård, veterinärverksamhet och bilprovning fungera och finnas där. Ja, avregleringen av besiktningmarknaden har fungerat i de större tätorterna, där tiderna för framför allt bilbesiktning har blivit fler. Vi hävdar dock fortfarande att det har blivit sämre i de glesare delarna, framför allt när det kommer till registreringsbesiktning av fordon, besiktning av tunga fordon och så vidare. Där får åkerierna oftast köra till en större ort för att besiktiga sina fordon.

När man ska hämta ut medicin på apoteket här i Stockholm och den inte finns hänvisas man till ett annat apotek. När man ska hämta ut medicin på apoteket i Sorsele, Vilhelmina eller någon annan ort i glesbygd och medicinen inte finns på plats kan de också säga: Ska du ha den i dag får du åka och hämta den någon annanstans, kanske 20 mil bort. Annars kanske den finns att tillgå här i morgon, men det är inte helt säkert.

En ny S-ledd regering kommer att säkerställa grundläggande tillgång till samhällsservice i hela landet, allt från drivmedel till medicin, post och service. Staten måste ta ett större ansvar när marknaden inte levererar den infrastruktur som företag och enskilda är beroende av.

Kommuner och regioner i glesbygd tar ett stort ansvar och täcker upp mycket av statens misslyckande. Vi har ett långtgående regionaliserat styre i Sverige, vilket är bra, men förutsättningarna för att utföra uppdraget skiljer sig åt. Därför hade det varit välbehövligt om det kostnads- och skatteutjämningsförslag som alla partier, tror jag, var överens om hade kunnat lanseras. Det har dock på något sätt låst sig i Tidöpartiernas hantering av detta. Eller också har några av de stora partierna faktiskt sagt: Nej, vi vill inte utöka en rättvis skatteutjämningsmodell. Vi vill inte införa detta.

Det står lite luddigt i betänkandet att regeringspartierna förväntas lägga något på riksdagens bord under 2026. Man har alltså nu suttit i två tre år med något som Sveriges gles- och landsbygdskommuner har efterfrågat och väntat på. Det är illa.

Vi anser att landsbygdspolitiken behöver lagsäkras och att lagstiftningen ska ta hänsyn till och särskilt granska hur landsbygdskommuner och landsbygdsbor påverkas. Vi anser också att myndigheterna ska ha ett sådant uppdrag innan man hittar på något nytt förslag eller går vidare med att kanske släcka ned en hel landsända.

Det är väldigt många områden där vi behöver ta ett omtag. Vi går till val på att återetablera Statens servicecenter. Deras uppdrag behöver byggas ut. Det behöver säkerställas att grundläggande finansiell service finns att tillgå. Här kan också Statens servicecenter vara en möjlig lokal, där bankverksamhet och lokala företagare kan träffas och diskutera låneförutsättningar.

Det är nu ganska länge sedan, 2017, som Parlamentariska landsbygdskommittén lade ett betänkande på bordet med 75 förslag för Sveriges landsbygder. Flera av dessa genomfördes, några inte fullt ut. Vi kan konstatera att nuvarande regeringsunderlag rullar tillbaka förslagen. Nu finns inget kvar. Alla delar som handlade om att stärka näringslivsutvecklingen i små kommuner har man dragit tillbaka – väldigt billiga insatser, och väldigt uppskattade. Någon i regeringsunderlaget får gärna förklara hur man kom på det. Hur kom man på att man inte behövde stötta små och medelstora företag på landsbygden i att komma ut på exportmarknaden? Särskilt i dagens oroliga läge hade sådana insatser varit guld värda för dessa företag.

Herr talman! Det finns väldigt mycket att prata om när det gäller att förstärka gles- och landsbygdens förutsättningar, men jag stannar där.
(Applåder)

Anf. 42 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, Isak From, för anförandet och för ditt, som jag upplever det, genuina intresse för landsbygdsfrågor!

Jag noterade att ledamoten sa att Socialdemokraterna går till val på återupprättande, återställande eller hur det nu var formulerat av Statens servicecenter. Det är nu 14 år sedan myndigheten Statens servicecenter inrättades. Den hade då 230 anställda. De följande fyra fem åren låg man stabilt på 300–500 anställda, för att några år senare svälla till 1 500 anställda. Man var till och med uppe på 1 600 anställda.

Parallellt med det har vi sett en minskad migration – de har ju haft en del av Migrationsverkets ärenden – som har sänkt trycket något. Vi har också en ökad it-mognad i samhället, där fler faktiskt inte behöver åka till Statens servicecenter utan kan sitta i en skogsmaskin ute i skogen, i en fiskeark ute på sjön eller i Isaks Froms jaktskog och utföra sina myndighetsärenden i telefon och liknande.

Är det då ett rimligt och sunt sätt att använda skattebetalarnas medel att gå från dagens 1 200–1 300 anställda tillbaka till en situation, det man kallar ett återställande, med cirka 1 600 anställda? Är det Isak Froms målbild för att öka den statliga närvaron på svensk landsbygd? Är detta det bästa man kan komma med?

Anf. 43 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Är det Sverigedemokraternas mening, Eric Palmqvist, att vi ska ha jämlika förutsättningar? Några kommuner har i dag väldigt stor statlig närvaro. Jag frågar mig: Är statlig service mer än sprit? Det är inget fel på Systembolaget, men det är i några kommuner den enda statliga verksamhet som finns kvar på plats.

Vi socialdemokrater gick till val på att 10 000 fler statligt anställda skulle utlokaliseras i landet och att fler myndigheter skulle etablera sig ute i landet. Där är nämligen lokalkostnaderna billigare och personalen trognare. Och verksamheten fungerar ofta bättre där.

Vi slogs hårt, herr talman, för att säkerställa att Skatteverket inte skulle kunna flytta från Lycksele, och vi vann den striden. Nu driver Skatteverket nedläggning av kontor på andra ställen. Vetlanda är ett sådant exempel.

Ska alla ha tillgång till Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Skatteverket? Alla behöver det inte. Många klarar av att göra sina ärenden genom att ta sig ut på nätet, men alla gör inte det. Ibland får man problem.

Vi menar att politiken kan styra det här. Därför är det rimligt att kräva att man återöppnar fler statliga servicekontor som har stängts ned. Fler som hade tillgång till ett kontor har blivit utan. Vi hade påbörjat en uppbyggnadsfas, som det här regeringsunderlaget lägger ned.

Anf. 44 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Tack, Isak From, för försöken till svar! Jag fick dock inte riktigt svar på vad det får kosta, om det är en rimlig satsning att gå tillbaka till 1 600 anställda i en myndighet som har gått från att 2012 ha 230 anställda till att nu ha ungefär 1 200–1 300 anställda. Det är alltså fortfarande en väldigt stor myndighet, som har minskat något, och det innebär en ändå relativt liten budgetändring.

Man kan absolut ha synpunkter på vilka kontor myndigheten har valt att lägga ned. Men jag vet också att Socialdemokraterna brukar vara snabba med att kritisera det som kallas ministerstyre och att försvara myndigheternas rätt att fatta de egna besluten.

Systembolaget står, som ledamoten anför, för den enda statliga närvaron på en del orter. Det kan ha att göra med att man kan deklarerera hemifrån och fylla i Försäkringskassans papper hemma. Men om man tillverkar sprit hemma och agerar sitt eget systembolag lär man få påhälsning, även om man bor i Norsjö där det är lite si och så med den polisiära närvaron. It-mognaden i Sverige har ändå ökat högst väsentligt sedan 2012.

Till viss del delar jag uppfattningen att det är fel kontor som har lagts ned. Jag anser att Statens servicecenter har en alldeles för stor kostym i storstäderna. Men det är ändå upp till myndigheten att fatta de besluten.

Anf. 45 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Det är faktiskt så, Eric Palmqvist, att politiken styr via propositioner, budgetpropositioner och beslut här i riksdagen. Om majoriteten föreslår en neddragning på en verksamhet får ansvarig myndighet rätta sig efter den matsäcken. Om det blir mindre pengar blir det ju någonting som försvinner.

Jag träffade Postnord i Umeå förra veckan för att diskutera nedläggningen av ett antal postterminaler. Man har aviserat att man kommer att lägga ned i Sorsele, Åsele och Dorotea. Under mötet presenterade man också att man kommer att lägga ned i Nordmaling. Det beror också på att det här regeringsunderlaget har godkänt varannandagsutdelning, eller utdelning

två dagar i veckan, av brev. Det är kanske rimligt. Men konsekvenserna blir att man ska köra från Storumans centralort till Ammarnäs – enkel väg 20 mil – eller från Vilhelmina till Borgafjäll i Dorotea – enkel väg knappt 20 mil.

Successivt tas det bort verksamheter. I Norsjö har vi fortfarande kvar polisskylten. Det är bra. Men polisen är en av två myndigheter – Systembolaget och polisen.

I Umeå tror jag att det är 37 statliga verksamheter som finns på plats. Det gör att det när man tittar på länen ser ut som att Västerbotten har ganska bra tilldelning av statlig verksamhet. Men de flesta småkommunerna har ingen eller knappt någon sådan statlig verksamhet.

Om vi ska ha jämlika förutsättningar, är det då inte rimligt att staten faktiskt är närvarande i alla kommuner?

(Applåder)

Anf. 46 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M):

Herr talman! Det här betänkandet handlar om något som är enkelt att säga men betydligt svårare att åstadkomma i verkligheten: att hela Sverige ska fungera. Det ska fungera inte bara på pappret, inte bara i en strategi och inte bara i de delar av landet där avstånden är korta och alternativen är många. Det ska fungera också på de platser där vardagen kräver lite mer planering och lite större tålmod.

För mig är detta inte en abstrakt fråga. Jag är upp vuxen i Stenkyrka på norra Gotland och vet sedan tidig ålder att landsbygden inte är ett särintresse. Det är människors hem, arbetsplats och framtidsdröm. Det handlar om människor som går upp på morgonen, sköter sina jobb, driver sina företag, tar ansvar för sin familj och bidrar till sin socken. De ska med rätta kunna förvänta sig att samhället ska finnas där också för dem.

Herr talman! Det är här en seriös landsbygds politik behöver börja, inte i romantiska bilder, inte i tillfälliga projekt och inte i nya lager av administration utan i den verklighet som människor faktiskt lever i. För många är bilen inte bara ett bekvämlighetsval. Den är en förutsättning för att kunna jobba, handla, lämna barnen eller till exempel ta sig till vården.

För många företagare är en fungerande väg, ett stabilt elnät och en rimlig tillståndsprocess inte detaljer. Det är skillnaden mellan att kunna växa och att tvingas tacka nej till jobb och möjligheter.

Därför behöver politiken vara jordnära. Den behöver förstå att samma lösning inte fungerar överallt och att beslut som kan se små ut, när man på en myndighet i Stockholm ändrar ett kommatecken, kan få konsekvenser för den som jobbar i lantbruket, på verkstaden, inom besöksnäringen eller på åkeriet på en mindre ort. Ska hela Sverige fungera behöver politiken utgå från människors vardag, inte från myndigheternas organisationsscheman.

Just därför lägger regeringen fram detta lagförslag. Vi förtydligar att en region har skyldighet att samråda

i sitt regionala utvecklingsarbete och att företrädare för organisationer i det civila samhället och enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet måste kunna delta.

Det kan låta tekniskt, men i praktiken handlar det om något som är ganska enkelt. Bättre beslut fattas när fler som känner till platsens behov får bidra med sin kunskap. Civilsamhället ser ofta sådant som myndigheter missar, och utbildningsaktörer vet vilken kompetens som behövs för att företag och offentlig sektor ska kunna växa. När de perspektiven kommer in tidigare i den regionala utvecklingspolitiken kan den bli bättre förankrad och mer träffsäker.

Herr talman! Man kan inte bygga Sverige starkare från skrivborden här i Stockholm, även om vi riksdagsledamöter såklart hade hoppats det. Vill man att politiken ska fungera i Stenkyrka, i Slite, i Sorsele eller i Simrishamn behöver man lyssna på dem som faktiskt bor där, arbetar där och driver företag där. Det är först då reformerna blir praktiska på riktigt, och det är först då människor kan känna att staten inte bara pratar om hela landet utan också förstår hela landet.

Herr talman! För Moderaterna hänger landsbygds politiken ihop med en större fråga: Sverige behöver bli rikare. Det är inte ett självändamål i sig men en förutsättning för allt annat som vi vill göra. Vill man bygga ut försvaret, rusta infrastrukturen, stärka energisystemet, bekämpa brottsligheten eller säkra välfärden krävs det en ekonomi som växer och att fler människor jobbar, investerar och bygger företag.

Det är därför Moderaterna går till val på att ekonomin ska fortsätta att växa – vi ska bli rikast i EU – och att en vanlig familj ska få behålla ungefär 5 000 kronor mer i plånboken varje månad. Det betyder mycket i hela landet, men kanske särskilt på platser där avstånden är lite längre, där bilen behövs, där elräkningen verkligen är en faktor och där familjers marginaler är små. När människor får behålla mer av sin egen lön inte bara stärks den egna familjens ekonomi, utan det gör också att det blir möjligt att bo kvar, att investera och att bygga sin framtid där man känner sig hemma.

Det här betänkandet pekar i rätt riktning och slår fast att landsbygden är en styrka för Sverige. Men ska det bli verklighet krävs det reformer som gör skillnad. Det handlar om att förenkla för företagare, korta tillståndsprocesserna, bygga ut de yrkesutbildningar som leder till jobb, stärka elförsörjningen och se till att infrastrukturen fungerar även utanför de stora stråken. Allt detta, herr talman, ryms inte i ett enskilt betänkande, men det hör såklart ihop med samma reforminriktade arbete.

Regeringen har påbörjat den omläggningen. Nu finns det en spricka i muren av krångliga regler som sätter stopp för nya verksamheter. Fåmansföretagens villkor har förbättrats, och energipolitiken har lagts om från symbolpolitik till fokus på planerbar och fossilfri kraft.

Det är inte färdigt, och det ska vi vara ärliga med. Men riktningen är rätt. Just riktning spelar roll för den företagare som funderar på att investera, den familj

som vill bygga ett hus och den unga person som vill ha en framtid på sin hemort.

Herr talman! Mot detta står en opposition som i det här betänkandet visar ganska tydligt att den inte är överens. Av andra debatter vet vi att man inte är överens om bidragen, biståndet, skatterna och så vidare.

I detta betänkande reserverar sig vänsterpartierna i olika konstellationer, åt olika håll och med olika besked. Ibland står de tillsammans, ibland står de var för sig, och ibland verkar det som att det enda som egentligen håller dem samman är att de är emot regeringen.

Det duger inte riktigt för den som vill se långsiktiga villkor. Landsbygdens företagare, familjer och kommuner behöver veta om politiken ska göra det billigare eller dyrare att till exempel ta bilen till jobbet, enklare eller svårare att driva företag, mer eller mindre lönsamt att arbeta eller mer eller mindre möjligt att bygga den elproduktion som Sverige och kanske framför allt Skåne behöver. Där ligger den politiska skiljelinjen.

Man kan inte riktigt säga att hela landet ska leva och samtidigt driva en politik som gör vardagen dyrare för dem som har längst avstånd. Man kan inte tala varmt om landsbygdens företag och samtidigt möta dem med högre kostnader, mer administration och sämre drivkrafter. Man kan inte säga sig stå på vanligt folks sida om ens enda förslag är att staten ska ta mer av människors lön.

Herr talman! Det är skillnad på att tala om landsbygden och att förstå landsbygden. Man kan inte säga att hela landet ska leva och samtidigt göra vardagen dyrare för dem som måste ta bilen till jobbet. Man kan inte hylla småföretagare i högtidstal och sedan möta samma företagare med mer krångel, högre kostnader och sämre villkor. Hela Sverige fungerar när människor får jobba, företag får växa och politiken slutar att stå i vägen.

Herr talman! Tryggheten är också en avgörande del för att Sverige ska fungera. Regeringen har lagt om kriminalpolitiken i grunden. När skjutningarna i storstäderna nu har pressats tillbaka behöver nästa steg vara att stärka den närvarande polisen i hela landet och se till att vardagsbrotten tas på större allvar.

På landsbygden handlar trygghet ofta om brott som sällan blir riksnyheter men som ändå påverkar människors liv på ett väldigt konkret sätt. Det kan vara inbrott i maskinhallen, stölder från företagare, bedrägerier mot äldre eller skadegörelse som gör att människor känner att staten är långt borta precis när den behövs. För den som drabbas är det inte små brott. Det är angrepp på tryggheten, på företagsamheten och på den bredare tilliten i samhället.

Därför måste rättsstaten märkas också där avståndet är långa. En polis som bara upplevs i teorin räcker inte. Människor som gör rätt för sig ska kunna känna att samhället står på deras sida, oavsett om de bor i en storstad, en mindre ort eller till exempel på en ö.

Herr talman! För Gotland är allt detta väldigt konkret. Våra kommunikationer är inte en detalj i marginalen utan en livlina för att vi ska kunna jobba, studera och ha ett fungerande vardagsliv och en växande

besöksnäring. Båten och flyget är vår landsväg, och när de fungerar kan platser som Gotland växa och bidra ännu mer till Sverige. När de inte fungerar blir avståndet till fastlandet inte bara geografiskt utan också ekonomiskt och socialt.

Det är därför man med en politik för hela Sverige måste förstå att olika delar av landet har olika förutsättningar. Det i sin tur handlar inte om att ställa krav på särbehandling, utan om att föra en praktisk politik som gör att människor och företag faktiskt kan verka på rimliga villkor.

Herr talman! Vi är inte framme. Det finns fortfarande många vägar som behöver rustas, och företag som väntar alldeles för länge på besked. Det finns orter där servicen är väldigt skör, och det finns många människor som undrar om politiken verkligen ser deras vardag. Svaret på det är inte att byta riktning till mer av osäkerhet, högre kostnader och svagare arbetslinje. Svaret är att hålla kursen och öka tempot i reformarbetet.

Det är så vi bygger ett rättvisare Sverige – ett Sverige där ekonomin växer, där arbete lönar sig bättre, där företag kan utvecklas, där polisen är närvarande i hela landet och där människor får mer kvar i plånboken. Det gör vi inte genom att ställa stad mot land, utan genom att se till att samhällskontraktet fungerar oavsett var man bor.

Herr talman! Hela Sverige ska fungera. Det gäller i Stenkyrka, och det gäller i hela landet. Moderaternas besked är att vi tänker fortsätta att reformera Sverige, hålla kursen och öka tempot för ett Sverige där ansträngning lönar sig, där brott straffar sig och där människor kan känna både trygghet och framtidstro. (Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johansson (M).

Anf. 47 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack, Jesper Skalberg Karlsson, för anförandet! Jag väljer ändå att snälltolka Jespers anförande. Får regeringsunderlaget fortsatt förtroende och ska hålla kursen blir det fler verksamheter som släcks ned. Då försvinner det verksamheter från gles- och landsbygd.

Jag har en frågeställning. När jag träffade Unionen i Västerbotten för drygt en månad sedan stod i deras rapport som vi fick i handen att 70–75 procent av företagen i Unionens område i Västerbotten inte hittar den kompetens som de behöver. De saknar människor.

Hur ska Jesper Skalberg Karlssons parti vända skutan så att företagen i Dorotea, Norsjö, Vindeln och Skellefteå hittar den kompetens som de behöver? Hur ska man få människor att flytta dit där jobben finns?

Hittills har vi inte sett någonting över huvud taget från Tidöpartierna. Vi ser däremot att Arbetsförmedlingen lämnar tillbaka miljarder i kronor och inte möjliggör för en arbetssökande i en annan del av landet att åka och titta på ett ledigt jobb.

Man för en aktiv arbetsmarknadspolitik som innebär ett totalstopp för rörelse på arbetsmarknaden. Det är vad Jesper Skalberg Karlssons parti har hållit på med. Är tanken att hålla kursen också på det området, herr talman?

Anf. 48 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)
replik:

Herr talman! Tack till ledamoten From för den frågan!

På ett övergripande plan vill jag säga följande. Det är bättre att vi har ett utbildningsystem som utbildar människor till de jobb som finns än att vi behöver skapa jobb för att motsvara de utbildningar som människor råkar ha valt.

Vi behöver ställa om utbildningspolitiken så att fler yrkesutbildningar direkt leder till jobb. Vi behöver justera i den högre utbildningen, till exempel för att få fler ingenjörer. Det är ju en mycket stor brist på ingenjörer i Sverige.

Därutöver behöver vi ställa krav på att den som inte har ett arbete söker sig till arbete, även om arbetet ligger en bit bort från där man just nu bor. Det är rimligt och rättvist.

Samtidigt ska vi vara ärliga med att det inte kommer att gå att bo i hela landet om vänsterpartierna skulle få makten till hösten. Då blir det bolåneskatt, fastighetskatt, höjd skatt på sparande och höjd skatt på arbete. Det innebär en bred och skarp vänstersväng som gör det dyrare att bo och leva i hela landet.

Herr talman! Låt mig också notera att många av de landsbygdssatsningar som förs fram av de olika partierna på vänsterkanten har ganska olika prioriteringar bakom sig. Centerpartiet föreslår nog flest landsbygdssatsningar, men de gör det med en intressant finansiering. De vill skära ned 10 miljarder på a-kassan. Är det något som Isak From och hans parti kan acceptera?

Anf. 49 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag tänker att frågor till Centerpartiet lämpligast ställs till Centerpartiet. Jag är helt säker på att Anders Ådahl gärna svarar på frågor om Centerpartiets politik.

Jag är helt övertygad om att vi behöver göra en vändning. Vi behöver göra det möjligt för de människor som står utanför arbetsmarknaden att flytta till ett jobb. Den 1 maj presenterade vi ett gemensamt förslag om att återförstatliga insatserna på Arbetsförmedlingen för att faktiskt få jobb. Alla oppositionspartier har sagt att Arbetsförmedlingens utveckling har varit katastrofal för att få människor i jobb.

Det finns jobb. Vi behöver inte skapa några låtsasjobb. Mängder av företag i offentlig sektor söker människor. Många av dem finns i mindre lands- och glesbygdskommuner i hela landet, men många av de arbetslösa finns dock i storstadsområdena. Här behövs ett paradigmskifte.

Här behövs insatser så att vi använder de pengar som Arbetsförmedlingen faktiskt har fått och inte ger tillbaka dem till statskassan. Under fyra år har man

drivit en icke-politik för att inte genomföra någon insats alls. Moderaterna brukade vara ett parti som ändå jobbade hårt för att se till att människor kom i jobb. Här har de faktiskt sett utvecklingen, och den har blivit sämre och sämre. Det har blivit mer fly-in och fly-out i Malmfälten. Färre och färre småkommuner hittar kompetens till sina sektorer. Vi behöver undersköterskor, sjuksköterskor, tandläkare, tandsköterskor och så vidare i de flesta av landsbygdsregionerna. Här finns jobben.

Anf. 50 JESPER SKALBERG KARLSSON (M)
replik:

Herr talman! Låt mig konstatera att det har varit tuffa år för Sverige. Den här regeringen har behövt lägga mycket tid på att städa upp den oreda och den bortslösade högkonjunktur som den förra regeringen lämnade efter sig.

En inflation på 10 procent har nu arbetats ned till att ligga nära Riksbankens mål. Arbetslösheten har minskat tio månader i rad, och den fortsätter nedåt. Barnfattigdomen är i dag den lägsta på ett decennium, från 10 procent 2014 till ungefär 6 procent här och nu.

Siffrorna pekar ju åt rätt håll. Moderaterna går till val på att Sverige ska fortsätta att vara en växande ekonomi. Vi ska bli rikast i EU för att kunna finansiera ett utbyggt försvar, säkra välfärden och trygga infrastrukturen i hela vårt land. Då behövs goda förutsättningar för företagande, för investeringar och för nya idéer i hela vårt land.

Vad är då Socialdemokraternas politik på området? Jo, det är att lägga tiotals miljarder i nya pålagor för företag runt om i hela landet. Man säger i sitt budgetförslag att det här inte kostar något, men för företagen, för arbetsgivarna, för dem som skapar jobb möjligheter i vårt land, handlar det om tiotals miljarder bara för att uppfylla det som Socialdemokraterna lovar om karensavdraget.

Är det rätt tid att komma med en så skarp vänstersväng precis när Sverige har börjat resa sig igen efter tuffa år? Jag tror inte det. Jag tror att vi behöver hålla kursen, och jag tror att vi behöver öka tempot. Sverige kommer bara att fungera om vi blir rikare och tryggare samtidigt, och Socialdemokraterna kan inte uppnå något av de två målen med sitt tilltänkta regeringsunderlag.

(Applåder)

Anf. 51 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! När man lyssnar på debatten verkar det som att det finns helt olika världar beroende på var man lever. Men det hör väl till.

Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder är titeln på betänkande NU21, och det är vad vi ska debattera.

I propositionen lämnar regeringen förslag om ett förtydligande av samrådsskyldigheten i 9 § lagen om regionalt utvecklingsansvar. Enligt förslaget ska det i lagen om regionalt utvecklingsansvar tydliggöras att en regions samrådsskyldighet i fråga om

organisationer ska omfatta företrädare för berörda organisationer inom det civila samhället och enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet. Det är bra.

Regeringen framhåller att förslaget inte utvidgar regionernas samrådsskyldighet, utan det tydliggör att samråd endast ska ske inom länet. Vidare föreslår regeringen att det i lagen även ska föras in en hänvisning till lagen om nationella minoriteter och minoritetspråk. Det är också bra.

Vi har inga invändningar mot ändringarna i lagförslaget om regionalt utvecklingsansvar. Men jag kan tyvärr konstatera att regeringens proposition om en politik för att stärka landsbygden innehåller få konkreta förslag. Det är snarare fråga om en redogörelse för regeringens arbete.

Det finns stora och växande regionala skillnader i Sverige, och därför krävs en politik som bygger på långsiktigt engagemang, samverkan och ökat regionalt inflytande. Vidare ska staten ta ett tydligt ansvar för att säkerställa en grundläggande service i hela landet. Jag förordar således en aktiv regionalpolitik som ger alla kommuner likvärdiga möjligheter och som garanterar service, utbildning och infrastruktur i hela Sverige.

Men ärligt talat, mina kollegor, verkar regeringar – oavsett färg – ibland ta upp landsbygdsfrågor för att det ska uppfattas som att regeringen säger: Ja, vi ser er, vi hör er. Här kommer förslag som kostar nästan ingenting för staten, och vi jobbar med frågan.

Det här är vad vi har fått höra, oavsett färg på regeringen. Hyckleri, skulle jag kalla det – om det var tillåtet.

Låt oss titta på rubriken Ett starkt lokalsamhälle och en effektiv landsbygdspolitik. Vad skulle mina kollegor säga att ett starkt lokalsamhälle betyder? Vad ska ett starkt lokalsamhälle innehålla?

Först och främst påstår jag att det måste finnas människor som lever och verkar på plats och som trivs.

Jag har skrivit i mitt manus att jag ser nickningar från mina kollegor, men jag såg ingen nickning. Ni kanske inte håller med mig?

Sedan behövs givetvis ett samhälle som fungerar runt mig och min vardag. Eller hur?

Då kommer jag till den svåra biten när det gäller ett samhälle som fungerar. Vad är det vi förväntar oss av det gemensamma? Är det att barnen ska ha en bra skolgång på rimliga avstånd? Är det att förskola ska erbjudas så att föräldrarna kan jobba och få ett någorlunda rimligt liv i vardagen? Är det att man får vård när det behövs?

Polisens närvaro har man varit inne på, liksom statlig närvaro över huvud taget. Det pratas om hur den digitala världen går framåt. Ja, det gör den. Då måste det även finnas ett nät som fungerar. Mediebevakning – är det något som vi ska förvänta oss? Äldrevård, boende för dementa och hemtjänst – ska det finnas på plats i den egna kommunen? Kultur – är det lyx, eller ska det finnas något av den varan? Posten – ska den över huvud taget delas ut? Dagstidningar – är de bara för storstadsbor? Jag kan inte få någon tidning hem. Vägunderhåll – är det lyx, eller ska det vara

någorlunda likvärdigt med förorterna till städerna, där det också finns småvägar? Gatubelysning – är det till för alla eller bara för Trafikverkets egen parkeringsplats?

Herr talman! Det finns många frågor som inte kommer att få svar, fast vi debatterar politik för landsbygden. Det är klart att de landsbygder och glesbygder som finns relativt nära tillväxtorter och har pendlingsavstånd till jobb och samhällsservice kommer att överleva. Men det finns även kommuner som har tappat befolkning i mer än 50 år och i dag går på knäna. De skär ned på sådant som skulle ha gett de sista halmstråna för människorna att sträcka sig efter. Samtidigt finns det kommuner som bidrar till Sveriges välförstånd med stora värden i form av elproduktion, mineraler och skogsprodukter men ändå inte har råd att anställa en extra lärare, att ge stöd till civilsamhället eller att låta några gatlampor fortsätta lysa. Det är vardag där ute.

Jag är nu i den åldern att jag någorlunda kommer ihåg vad som skedde ungefär 55 år tillbaka i tiden. Jag börjar med en berättelse av en farbror som var släkt till min far.

Det var i slutet av 60-talet. Flyttbilarna körde i skytteltrafik till södra Sverige från Tornedalen. Han sa att han efter jobbveckan tog en dusch i stället för fredagsbastu, som var vanligt hos oss i Tornedalen. Han var begejstrad och förvånad över att det fanns en färdig lägenhet när han tog jobbet i södra Sverige. Han sa: Det var som om den var byggd för mig – helt fantastisk!

Samhället hade gjort att han kunde ta jobbet och flytta dit. Bostäder fanns för alla som kom och fick jobb. Han berättade hur han står på balkongen till den här färdigbyggda lägenheten, som han tycker är till för honom, och tittar ut och betraktar fredagskvällen. Han lyssnar till tre killar som kommer förbi. De pratar den här finskan, eller meänkieli, som var mitt språk, och de uttrycker en enorm hemlängtan. De pratar om hur de blivit tvungna att lämna föräldrarna med jordbruket och allt jobb som de brukat hjälpa till med.

De här unga killarna lämnade hus, hem, nära och kära för att bidra till Sveriges välförstånd och tillväxt. Den här farbrorn berättade hur dessa unga vuxna killar grät över sin situation. Men de bidrog till Sverige, för vi hade gemensamt sett till att det gick att göra det. Vi hade gemensamt byggt upp ett samhälle dit unga arbetslösa kunde flytta, och bostäder fanns.

I dag har vi brist på arbetskraft och bostäder i norra Sverige, men det man erbjuder är neddragna nattåg, släckning av gatubelysning och 30–40 arbetstillfällen i en grafitgruva i Vittangi – ministern kommer och pekar med hela handen och säger att länsstyrelsen ska göra detaljplanen. Vad man glömmer bort är att gruvan troligen skulle bemannas av fly-in/fly-out-personal. Vi har inte folk där uppe. Vi saknar människor. Regeringen pekar med hela handen, och lokalbefolkningen förväntas tåla och ta emot, oavsett hur nedsättande man behandlar dem som bor och verkar i området. Vi förväntas fortfarande vara en koloni för naturresurser som staten bara hämtar – vinsterna likaså.

Man försöker splittra lokalbefolkningen genom att slänga in brandfacklor i frågor som verkligen behöver benas ut med lokala lösningar. Jag försvarar inte Girjasdomen; den är förkastlig. Men vi kan inte backa – domen finns där. Att minska antalet renar, som regeringen och ett visst parti gjort utspel om, ger dock inget kapital för att bygga bostäder i Kiruna. Jag bara säger det.

Den arrogans mot norra Sverige som nu uppvisas saknar motstycke. Fina ord kommer inte att lösa kompetensförsörjningen, som man har varit inne på, och de samhällsutmaningar som landsbygden står inför i dag. Det behövs en rättvis fördelning av de värden som skapas där ute. Det är bara så dessa orter kan fortsätta att bidra till Sveriges välstånd. Vi behöver helt enkelt ett system där orter som bidrar till Sverige med naturresurser får rättmätig ersättning för vad de offerar.

Herr talman! Jag var på ett seminarium om skogsbruket och rennäringen i går. Det framgår tydligt att båda parterna vill samsas och komma till samförstånd om hur det här ska kunna lösas. Men jag hävdar att det behövs folk som bor och verkar på plats. Tidigare var det vanligt på landsbygden att vi var självförsörjande på det mesta – ja, till och med på folk. Men det är vi inte längre. I dag saknar vi människor, inte bara i näringslivet utan även i offentlig sektor. Då blir konsekvensen att de förare som jobbar med markberedning i skogsbruket inte träffar lokalbefolkningen någonsans och att den personal som sköter ens föräldrar under sommarledigheten är inhyrd och inte känner brukarna eller lokalbefolkningen. Tror ni verkligen att detta underlättar för oss att lösa våra utmaningar inom olika näringsgrenar på landsbygden?

Vi behöver verkligen en ny inriktning, som någon var inne på, men den kanske ser annorlunda ut för mig än för Jesper Skalberg Karlsson. Vi behöver folk som kan bära upp våra landsbygder. I dag utvisar den här regeringen människor som vi är i desperat behov av för många samhällsbärande funktioner. Sedan har man mage att skryta över hur man stoppat invandringen. Jag hoppas verkligen att vi gör en game-changer, ett ord som några brukar använda, den 13 september och ser till att vi fixar den gröna omställningen, ger landsbygden rätt förutsättningar, visar att framtiden finns i ett Sverige som håller ihop och tar vara på våra olikheter på bästa sätt – inte som nu, då man vill skilja på oss människor och landsdelar.

Herr talman! Jag har aldrig under min tid som väljare eller vuxen egentligen varit rädd för ett kommande valresultat. På ett ungefär har jag vetat vad en borgerlig regering skulle innebära – man sänker skatten och privatiserar lite grann ytterligare. Första året med Reinfeldtregeringen brukade jag säga: De är i alla fall ärliga tjuvar.

Men den här gången är jag faktiskt rädd på riktigt för att sittande regering ska få fortsatt förtroende. Det som jag hoppas på är att människor där ute kommer ihåg vad moral och ärlighet betyder. Vi behöver verkligen en ny inriktning för Sverige och dess

landsbygder. Men då kan vi inte låta den här regeringen fortsätta. Så är det bara.

Herr talman! Jag sätter mitt hopp till ett regeringskifte och till att mer av de värden som skapas ute på landsbygden i form av elenergi, mineraler och skogsprodukter stannar kvar i de orter där de faktiskt utvinns.

Givetvis har vi även en jättemöjlighet till produktion av livsmedel. Det handlar om den civila beredskapen men även om det som vi gör oss av med varje dag. Det finns mycket på landsbygden. Det är den här möjligheten vi inte får missa. Vi producerar också livsmedel där.

Herr talman! Jag har så mycket att spåna om och prata om när det gäller landsbygden. Men jag ser att jag redan har dragit över tiden. Jag tänkte yrka bifall till reservation 2, men jag ändrar mig så att vi inte gör samma sak. Jag yrkar på reservation 7 i stället. Och jag tackar för möjligheten att få säga det här.

Anf. 52 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Hela Sverige ska leva. Hela Sverige ska hålla ihop. Det är en grundläggande kristdemokratisk övertygelse att hela vårt land har ett värde – inte bara storstäderna och de snabbast växande regionerna utan också landsbygden, bruksorterna, skärgården och de mindre kommunerna.

Den här regeringen, herr talman, har tagit fram viktiga nycklar för ett livskraftigt Sverige. Det är livskraftiga landsbygder som skapar ett starkare lokalsamhälle och en effektivare landsbygdspolitik. Det handlar om förenkling för företag på landsbygderna. Det handlar om bättre förutsättningar för bostadsbyggande, företagande och investeringar på landsbygderna och om trygga, attraktiva, robusta och sammanhållande landsbygder.

Vi har en pragmatisk regering, herr talman. Det är inte tom retorik. Vi har påbörjat ett arbete som vi vill se fortsätta. Jag är stolt över att se vad som händer i Sverige och hur vi tar till vara de fantastiska krafter som vi nu bygger vidare på. Människor ska kunna leva det goda livet i hela Sverige.

Vi kristdemokrater har stort fokus på att genomföra det vi nu gör – en satsning på infrastruktur. Det är helt avgörande för att hela Sverige ska fungera. För den som bor i storstaden är kollektivtrafiken bara några minuter bort. För den som bor på landsbygden är bilen helt nödvändig.

Herr talman! Vi har en politik som utgår från människors vardag. Det ska gå att driva företag på landsbygden. Det ska finnas fungerande vägar, stabil elförsörjning, tillgång till service och möjlighet att utbilda sig och bygga sin framtid oavsett postnummer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner, som jag menar slår in öppna dörrar. Regeringen har nämligen slagit fast en nationell plan för infrastruktur. Ramarna är fastställda, och med det kommer stora satsningar på transportinfrastrukturen.

För Sveriges landsbygder är drift, underhåll, reinvesteringar och åtgärder för ökad bärighet som avser vägnätet av särskild vikt. Det handlar om betydelsen av ett förbättrat vägunderhåll på både högtrafikerade och lågtrafikerade vägar och om betydelsen av att den regionala planeringen bidrar till att stärka näringslivets förutsättningar, regional utveckling och landsbygdsutveckling.

Herr talman! Regional utveckling och landsbygdsutveckling handlar ytterst om människovärde och om tillit till människors egen kraft. Vi skapar förutsättningar för det. Vi gör det genom att förbättra företagsklimatet. Vi gör det genom att korta tillståndprocesser och skapa bättre villkor för investeringar. Vi gör det genom att återupprätta arbetslinjen så att fler människor kommer i arbete och så att fler företag kan växa.

Ung Företagsamhet är viktigt för hela Sverige och innebär en stor potential för landsbygden. Genom Ung Företagsamhet rustas våra unga. Det ökar också möjligheten att starta nya företag. Vi kristdemokrater vill gå längre med Ung Företagsamhet. Vi vill att alla gymnasieskolor i Sverige ska vara skyldiga att erbjuda Ung Företagsamhet. Det saknas entreprenörskap i till exempel praktiska gymnasieutbildningar, och här finns det stora möjligheter att öppna vägar för elever att starta företag.

Herr talman! Vi känner alla till vikten av att stärka landsbygdens konkurrenskraft. Under denna mandatperiod har ett omfattande arbete initierats för att stärka jordbrukets livsmedelsproduktion och förbättra jordbruksföretagens villkor – detta för att säkerställa att vi har ett starkt jordbruk. Det är oerhört viktigt för utvecklingen på vår svenska landsbygd.

Herr talman! Under förra veckan fick jag träffa ett flertal mjölkbönder i min region, Region Gävleborg, i Hälsingland. De arbetar hårt och gör ett fantastiskt jobb, med ett engagemang och med energi. De har i dag en framtidstro och bekräftar också hur avgörande det är med långsiktiga och stabila villkor. Det är just därför regeringen nu stärker jordbrukets konkurrenskraft, investerar i livsmedelsproduktionen och arbetar för bättre förutsättningar för Sveriges mjölkbönder.

Landsbygdsutveckling handlar också om digital infrastruktur. Det är en förutsättning för företagande, distansarbete, utbildning och välfärd. Tillgång till snabbt och stabilt bredband är i dag lika viktigt som vägar och järnvägar. Elektroniska kommunikationer är av mycket stor betydelse för att bland annat öka användningen av digital teknik. Regeringen gör en översyn av digitaliseringspolitiken för att öka attraktionskraften och funktionaliteten på landsbygden. Mobila tjänster ger företag och de boende på landsbygden nya möjligheter.

Utbyggnaden av digital infrastruktur fortsätter i högt tempo. Mobiloperatörer genomför betydande investeringar och uppgraderar befintlig infrastruktur till 5G-tekniken. Där det inte finns kommersiella förutsättningar att bygga ut den digitala infrastrukturen kan offentliga medel nyttjas. På så sätt kan man bidra till att de områdena får en fungerande uppkoppling. En

välutbyggd och tillförlitlig infrastruktur öppnar för nya tillämpningsområden samt främjar innovation och utveckling.

Vi kristdemokrater står fast vid att det ska vara ett Sverige där utveckling inte bara ska ske i några få tillväxtcentrum medan resten av landet förväntas anpassa sig till avveckling. Sveriges styrka finns i hela landet. Vi bygger Sverige underifrån genom samverkan, gemenskap och ett öppet, sammanhållet samhälle. Det handlar om ett fungerande civilsamhälle och om robust samhällsservice genom att man förbättrar samordningen av statlig verksamhet, förenklar kontakter och ökar tillgängligheten till offentliga tjänster – detta för att upprätthålla och stärka lokal närvaro och förutsättningarna för service i landsbygder.

Den gröna industrins investeringar i norr, en växande besöksnäring, starka exportföretag, livsmedelsproduktion, skogsindustri och innovationskraft i mindre och medelstora företag visar att tillväxt inte är något som enbart sker i storstäder. I dag ser vi stora möjligheter runt om i hela Sverige.

För oss kristdemokrater och för den här regeringen handlar det om att skapa rätt förutsättningar, herr talman.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 53 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag tänkte att jag skulle begära replik eftersom Lili Andrés parti också innehar civilministerposten i regeringen.

Ibland får vi snabb respons. Jag fick nu ett mejl från en företagare i Överboda utanför Umeå som tackade särskilt för att jag lyfte Postnords försämrade service.

Postnord garanterar med några få undantag att paketet levereras dagen efter. Överboda ligger två mil utanför Umeå, som ändå är en ganska stor centralort. Beställer man ett paket från södra Sverige till företaget i Överboda på måndag levereras det på torsdag eftermiddag, i bästa fall. Men man får betala lika mycket för det företagspaketet som ett företagspaket som skickas någon annanstans. Är det en rimlig utveckling?

År 2024 tog Post- och telestyrelsen bort att paketleveranser skulle vara ett samhällsuppdrag. Vi socialdemokrater har uppmärksammat det och tillför pengar i vårändringsbudgeten för att Post- och telestyrelsen åter ska se att leveranser av postpaket måste vara en samhällsviktig funktion som ska vara ungefär lika i hela landet.

Det är ganska stor skillnad, och det är ganska många företagare där ute som blir ganska förbannade när de läser på Postnords hemsida att det kommer att levereras dagen efter och så tar det i verkligheten fyra dagar. Är det rimligt, Lili André?

Anf. 54 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, Isak From, för din fråga och för att du lyfter det här med Postnord!

I dag skickas bra mycket färre brev i vårt land. Därför är det viktigt att vi ställer om till digitala lösningar,

och jag sa i mitt anförande att bredbandsnätet ska stärkas och den digitala kompetensen öka hos varje människa, var man än bor.

När det gäller paket sa Isak From att det tog ungefär tre dagar att få ett paket, och så länge får jag vänta även i Gävle. Där det är längre väg mellan servicestäl- lena och hemmen och därför längre att frakta paketen är framtiden den att vi vill stärka vägnätet och se till att det kan gå snabbare.

Det sker en omställning i dag, och vi vill stärka där behoven finns.

Anf. 55 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Då är det alltså Kristdemokraternas och Lili Andrés idé att småföretagare på landsbygden ska få vänta mycket längre på att få en leverans.

Låt mig ta ett annat exempel. I min hemkommun Norsjö finns ett företag som gör grafiska profiler. Man trycker bilder, kort och väggtapeter. Ibland är det ett paket som inte formar sig efter Postnords krav. I dag får då företagaren sätta sig i bilen och köra till postterminalen i Skellefteå nio mil enkel väg. Detta är alltså även Lili Andrés idé.

Det är det som händer i dag. När det gäller att förbättra vägnätet har vi en väldigt bra väg från Norsjö till Skellefteå tack vare att det är en malmväg som Boliden till stora delar betalar för. Men det är helt orimligt att kräva att en småföretagare bara för att man finns i en småkommun ska behöva köra nio mil enkel väg för att lämna in ett paket. Samhällsservicen på det här området måste blir mycket bättre.

Det här måste ni ta upp i ert parti. Det kan inte få fortsätta vara på det här sättet!

Anf. 56 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Till Isak From och Socialdemokraterna vill jag tillägga att regeringens linje är tydlig: Service ska fungera i hela landet, och företag ska också kunna drivas på bästa sätt.

Vi har påbörjat ett arbete när det gäller transport och infrastruktur, som det här handlar om. Det fortsätter vi med. Det kan ta lite tid eftersom Isak From och Socialdemokraterna inte påbörjade detta tidigare. Vi stärker även flygförbindelser, något som gör att paket kan komma snabbare till företaget. Vi rustar vägar och ser till att infrastrukturen kommer att fungera bättre.

Herr talman! Jag ser fram emot att paketen ska komma i tid till företagen, för regeringens mål är att service ska finnas och att företag ska kunna drivas även långt ute på landsbygden.

Anf. 57 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! *Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder*. Så har regeringen valt att kalla sin proposition. Det är en titel som förpliktar. Det är nästan lite bombastiskt – ”politik för starkare landsbygder”. I en proposition som är 212 sidor lång måste det finnas många reformer och lagförslag att ta ställning till, tänker jag. Låt oss återkomma till den om en liten stund.

Först en kort liten parlamentarisk programförklaring: Riksdagen har fyra uppgifter – jag vinkar till läkaren! Vi ska stifta lagar, besluta om statens budget, granska regeringen och i olika doser, tillsammans med regeringen, ansvara för utrikespolitik och EU-politik.

Det vi ägnar oss just nu i kammaren handlar inte om statens budget, granskning av regeringen eller utrikes- och EU-politik, utan nu pratar vi om lagstiftning. Vi debatterar ett betänkande från näringsutskottet som har sin grund i en proposition med lagförslag från regeringen, och efter debatten ska vi votera om lagförslag.

Herr talman! Regeringens proposition *Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder* är som sagt 212 sidor lång och innehåller inte 53 lagförslag utan endast ett lagförslag – en liten, liten justering. Det är den tunnaste soppa som serveras kan på riksdagens bord. Inget tuggmotstånd, nästan inget att ta ställning till. Ingen reform, inga lagförslag om förbättrad infrastruktur, mer tillgänglig service, ökad polisen- varo, fler behöriga lärare eller stärkta studieförbund – egentligen ingenting om hur hela Sverige ska fungera.

I stället är det 212 trevliga sidor med en redovisad lägesbild, förvisso väl nedtecknad. Men det här är ingen bokklubb som diskuterar ordens följd eller textens dynamik; det är en lagstiftande församling. Det finns ingen politik för starkare landsbygder, förutom ett enda lagförslag.

Så här skriver regeringen i sin proposition: ”Regeringen föreslår i denna proposition att det i lagen om regionalt utvecklingsansvar ska tydliggöras att en regions samrådsskyldighet i fråga om organisationer ska omfatta företrädare för berörda organisationer inom det civila samhället och enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet. Förslaget motsvarar i sak den nuvarande lydelsen enligt vilken en region ska samråda med företrädare för berörda organisationer och näringslivet i länet.”

Vidare skriver regeringen: ”Förslagen i propositionen är endast ett förtydligande av vad som redan gäller i dag. Förslagen bedöms därför inte få några ekonomiska konsekvenser för regionerna och påverkar inte heller kostnaderna eller intäkterna för staten, företag eller andra enskilda. Förslagen innebär inte någon ytterligare inskränkning i den kommunala självstyrelsen och får inte heller några andra konsekvenser som behöver redovisas särskilt.”

Herr talman! Det bidde en tummetott av landsbygdspolitiken. Vi hade förväntat oss mer.

Herr talman! Under innevarande år har regeringen återkommande betonat landsbygdens betydelse för Sveriges sammanhållning, totalförsvar och konkurrenskraft. Men i praktiken har politiken präglats av bristande reformkraft och neddragningar som har försvagat förutsättningarna för boende och företag på landsbygderna.

De geografiska skillnaderna ökar. Stängningar av lokala servicekontor, avsaknaden av verkliga regel- förenklingar och oklara besked kring energiförsörjning och skogspolitik har skapat en betydande osäkerhet.

För Centerpartiet är det avgörande att landsbygderna ges stabila spelregler, närvarande myndigheter och rättvisa förutsättningar.

Herr talman! Vi i Centerpartiet välkomnar förslaget om att förtydliga regionernas samrådsskyldighet gentemot civilsamhället och utbildningsaktörer. Inga problem – det är en rimlig justering. Men som jag varit inne på är det också propositionens enda konkreta förslag. I övrigt består dokumentet huvudsakligen av beskrivningar av nulägesituationen och sammanställningar av redan beslutade eller aviserade åtgärder. Alltifrån satsningar på vägar, järnväg, kollektivtrafik och bredbandsutbyggnad till reformer som stärker landsbygdskommunernas ekonomiska förutsättningar saknas.

Regeringen betonar ett underifrånperspektiv, vilket är i linje med Centerpartiets ideologiska utgångspunkt om decentraliserad makt. Men det blir ihålligt när propositionen inte innehåller några verktyg som faktiskt flyttar makt eller resurser till lokalsamhällen, kommuner och regioner.

En verklig reformagenda måste innehålla konkreta verktyg för lokal utveckling. Vi i Centerpartiet har presenterat just en sådan agenda i vår partimotion, med kraftfulla förslag för kompetensförsörjning, infrastruktur, företagsklimat och service i hela landet. Ett centralt inslag i en sådan agenda är att de värden som skapas lokalt också ska stanna lokalt.

När el produceras, mineraler bryts och naturresurser brukas går i dag en oproportionerligt stor del av vinsten till statskassan, medan lokalsamhället i huvudsak får bära kostnader. Vi föreslår därför en regionalisering av skattebaserna där fastighetsskatten från elproducerande anläggningar och intäkter från mineralavgifter i högre grad tillfaller de kommuner där verksamheten bedrivs. Det är den typen av strukturreformer som skapar rättvisa förutsättningar, stärker kommunernas ekonomi och ökar den lokala framtidstron och attraktionen på landsbygden.

Herr talman! Tyvärr är regeringspropositionen en redovisning, inte en reformagenda. Centerpartiet menar att denna passivitet riskerar att hämma utvecklingen av vårt Sverige. Vi föreslår därför att regeringen återkommer till riksdagen med för det första större landsbygdssatsningar på infrastruktur, service, innovation och företagande, för det andra en decentraliseringsreform som ger kommuner och lokalsamhällen mer inflytande, för det tredje en tydlig och långsiktig politik för energi och jord- och skogsbruk, för det fjärde förstärkta förutsättningar för lokalt ägande och samarbeten och för det femte en nationell strategi med mätbara mål för hur landsbygdens utvecklingskraft ska stärkas.

Ledamoten Lahti, tror jag, sa i talarstolen att det är en arrogans mot norra Sverige, det som regeringen har presenterat. Jag skulle kunna sträcka mig så långt som att det nog faktiskt är en arrogans mot hela Sverige utanför stadskärnorna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 58 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Ådahl för anförandet!

Inför valet i höst går Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet fram med förslaget om att snabbstänga Bromma flygplats. Samma beslut fattades även på Centerpartiets senaste stämma.

Att stänga Bromma flygplats skulle innebära färre valmöjligheter att nyttja inrikesflyget. Det skulle förmodligen också bli ett väldigt dyrt monopol för det bolag som får möjlighet att drifta inrikesflyg på Arlanda, den kvarvarande flygplatsen.

Färre möjligheter, monopol och dyrare för resten av Sverige att delta i den arbetsmarknad som finns i Stockholm. Hur rimmar det med Anders Ådahls anförande här i dag?

Anf. 59 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag får erkänna direkt här i talarstolen att jag inte är alldeles uppsjungen på exakt hur det beslutet gick till och hur konsekvenstänkandet såg ut.

Jag kan dock notera att ledamoten Skalberg Karlsson är bosatt på Gotland. Centerpartiet har varit starkt pådrivande, för att inte säga ledande, i att vilja stärka Gotlandstrafiken för att Gotland inte ska bli en isolerad ö. Precis som Skalberg Karlsson redovisar i sitt anförande är flygtrafiken och båttrafiken från Gotland gotlänningarnas motorvägar, motsvarande dem vi på fastlandet har.

Jag får nog ändå säga att kritiken mot ett enskilt stämmobeslut kring en lokal flygplats inte ska tas till intäkt för att vi vill försämra mobiliteten för Sveriges landsbygder.

Anf. 60 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik:

Herr talman! Det är mycket riktigt så som ledamoten Ådahl säger att Centerpartiet har vissa budgetsatsningar på Gotland i sitt budgetförslag som lades fram häromveckan. Utmaningen är dock att vi har hört Centerpartiets löften tidigare. Inför valet 2018 lovade man nya elkablar till Gotland och hade med det i sitt budgetförslag, men när det skulle förhandlas politik glömde man bort det. Under de fyra år man hade januariöverenskommelsen hände ingenting.

Herr talman! Jag vill fortsätta på temat finansiering och förhandling. Saken är den att Centerpartiet har en del landsbygdssatsningar i sitt budgetförslag. Det nämns också saker här i anförandet. Men min fråga handlar om hur det står till med finansieringen av de förslagen.

Herr talman! Blir det Vänsterpartiets fastighets-skatt? Blir det Socialdemokraternas bolåneskatt? Blir det Miljöpartiets förslag om att göra drivmedel till bilen och traktorn 10 kronor dyrare per liter, eller blir det Centerpartiets förslag om att minska anslaget till akassan med ungefär 10 miljarder? Det är fyra väldigt olika förslag. Det finns många röda linjer.

Min fråga till Anders Ådahl är: Vem ska backa i ert tilltänkta regeringsunderlag? För är man inte överens om finansieringen av sina satsningar, då blir det inte mycket gjort. Centerpartiet gick till val 2018 på nya kablar till Gotland, men sedan hände det ingenting under fyra år. Det vore ju tråkigt om det blev så ännu en gång.

Anf. 61 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Det här tyckte jag var en rolig fråga. Vi har helt olika utgångspunkter nu när vi närmar oss en valrörelse och en valdag.

Centerpartiet bestämde ganska tidigt att nej, vi är inte särskilt intresserade av en blockpolitik där vi delar in partierna i ett vänsterblock och ett högerblock. Vi vill stå starka i vår övertygelse och i vår politik, som har en högerlutande ekonomisk politik.

Vi vill se tillväxt, investeringar, grön omställning, AI och så vidare och para det med en inkluderande social politik. Vi såg att inget annat parti har den inriktningen. Det är så vi närmar oss väljarna. Moderaterna däremot har valt en modell där de är enade på sin sida. Det vill säga att Moderaterna nu för tiden saknar en egen identitet. De står i skuggan av det stora partiet, Sverigedemokraterna, och lyckas inte presentera några egna idéer för väljarna.

Väljarna ställs inför ett blått alternativ som saknar enskilda konturer. Vi oppositionspartier gör tvärtom. Vi presenterar vår politik och det vi tror på. Socialdemokraterna har sin politik, Miljöpartiet sin politik, Vänsterpartiet sin politik och Centerpartiet sin politik. Sedan får väljarna rösta på de partier de finner bäst. Efter valet, den dagen då Tidö eventuellt har fallit, kommer förhandlingar att genomföras. Jag kan inte stå i den här talarstolen i dag, herr talman, och redovisa hur sådana förhandlingar faller ut.

Vi är väldigt trygga i vår politik, och vi vet vad vi vill förhandla om. Hur det blir i slutändan – ja, det får vi se.

Anf. 62 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Vi ser i dag hur företagare och familjer som bor på den svenska landsbygden möter flera hinder som bromsar utvecklingen. Det är väldigt tydligt att villkoren skiljer sig åt beroende på var i landet man bor. Därmed blir det också tydligt att vi behöver utjämna skillnaderna och skapa bättre förutsättningar för att bo, arbeta och driva företag i hela Sverige.

Från ett liberalt perspektiv identifierar vi att det som behöver göras är att stärka företagsklimatet i glesbygd, framför allt, men även i mindre tätorter. Vi behöver fortsätta reformera strandskyddet för att kunna bygga bättre och på fler ställen och främja vad vi kan kalla en ny egnahemsrörelse i hela landet. Viktigast av allt är nog att säkerställa en hög och likvärdig kvalitet i skolan.

Vår utgångspunkt är naturligtvis tron på att människor ska ha makt över sitt eget liv och sin egen situation. En liberal politik för en levande landsbygd innebär ju att statens huvudsyfte ska vara att undanröja hinder

och säkerställa grundläggande service med målet att fler ska kunna forma sin egen framtid, oavsett var i landet man bor.

Låt oss titta lite mer i detalj på vad som skulle behöva göras. Det som vi här i kammaren brukar kalla ”minska regelkrånglet” är kanske det viktigaste. Regelverken är alldeles för detaljerade, vilket gör det väldigt svårt att göra rätt. Det behöver reformeras.

Dessutom behöver strandskyddet förändras, eftersom det försvårar byggande i hela landet. Steg har tagits, men arbetet är ännu inte klart. Vi vill gå längre. Vi tror att det är en viktig frihetsfråga, speciellt för människor som bor på landsbygd.

Från Liberalernas håll har vi även pratat om att införa ett skattefritt bosparande för unga och att främja en ny egnahemsrörelse så att det byggs i hela landet. Vi tycker att fler ska kunna både bygga och äga sitt boende, och det gäller naturligtvis även utanför storstäderna.

Kanske viktigast av allt är att vi behöver förstärka den svenska äganderätten. Det man äger vårdar man också, och det gäller lika mycket gårdarna hemma i Skåne som skogsbruk i Norrland. Landsbygden behöver inte fler pekpinor härifrån Stockholm, utan man behöver friheten att kunna växa på sina egna villkor. Det görs genom enklare regler, starkare äganderätt och tillit till att människor – bönder, skogsägare och företagare – vet vad de håller på med.

Herr talman! Låt mig säga något kort om skolan. Kvaliteten måste vara hög oavsett var i landet man råkar bo och var ens skola ligger. Varje elev i Sverige måste ges samma chanser att kunna lyckas. Kunskapen ska stå i centrum oavsett var man bor. Staten ska säkerställa likvärdigheten.

I det långa loppet stärker naturligtvis det här inte bara individens och barns och elevers frihet, utan det ger också landsbygden möjligheter att kompetensförsörja mycket bättre.

Slutligen är politiken som bäst, enligt mig, när den ger medborgarna möjligheten och det verkliga utrymmet att forma sitt eget liv, sin egen vardag och sitt eget boende. Det gäller även samhället i stort och landsbygden. Att öka friheten och stärka möjligheterna till självbestämmande är viktiga steg om vi ska kunna stärka den svenska landsbygden.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 63 KATARINA LUHR (MP):

Herr talman! För många invånare som bor i glesbygd kan uttrycket ”hela Sverige ska fungera” ibland mer låta som ett hån än som ett löfte från politiken. I många landsbygdskommuner ser vi hur service försvinner, hur kollektivtrafiken glesas ut, hur avstånden till vård, skola och jobb blivit längre och hur framtidstron ibland kan vackla.

Samtidigt vet de flesta av oss att det är just dessa delar av Sverige som bär upp mycket av vår livsmedelsproduktion, vår energiförsörjning och vårt naturkapital.

Betänkandet som vi debatterar i dag är både angeläget och nödvändigt, men vi hade förväntat oss mer än detta från en regering som säger sig värna landsbygden. Regeringens proposition blev en tumme, en produkt med ett enda skarpt förslag men ett förslag som saknar finansiering. Vi hade hoppats på ett mycket tydligare stöd och en mycket tydligare riktning och utveckling där ett större fokus läggs på hållbar utveckling, lokal makt och framtidsinvesteringar.

För oss handlar inte landsbygdspolitik om att bevara det som en gång var, utan om att de som bor på en plats ska få möjlighet att leva det liv som de önskar. Samtidigt kan många landsbygdskommuner också vara centrala delar av lösningen på klimatutmaningen, energiförsörjningen, vår livsmedelsproduktion och Sveriges långsiktiga utveckling.

Herr talman! Det viktigaste för en fungerande landsbygd är grundläggande samhällsservice. Det handlar om tillgång till kollektivtrafik, fungerande digital infrastruktur, vård, skola, trygghet och närvaro från det offentliga. När marknaden inte levererar måste samhället kliva fram.

Utöver det offentliga spelar även civilsamhället en avgörande roll. Därför är det glädjande att regeringen lyfter fram att samråd ska ske med företrädare från civilsamhället. Däremot är det problematiskt att finansiering för det saknas, inte minst när regeringens övergripande politik leder till stora nedskärningar i civilsamhället, från studieförbund till service och kooperativ utveckling. Det innebär såklart att det blir stora problem för civilsamhället att bära något ansvar.

Herr talman! Klimatomställningen är en stor möjlighet för många landsbygdskommuner. När många nya företag kommer på plats och gammal industri ställer om ökar framtidstron och möjligheterna till utveckling. I många av dessa kommuner byggs även vindkraft, och det är där skogen växer och produktionen av fossilfri energi kan expandera.

Om det ska ske måste mer av värdet stanna lokalt. Precis som många andra vill vi därför att kommuner och lokalsamhällen ska få avkastning på intäkterna från energiproduktion och naturresurser. Det är någonting som flera i oppositionen gemensamt har lyft upp i dag.

Det ska löna sig att bidra till samhället, inte främst för städer och stat utan för de människor som bor där produktionen sker. Men det handlar också om någonting större: tilliten till att det ska gå att leva, bo och verka i hela landet. En sådan tillit skapas inte genom tillfälliga satsningar utan genom långsiktig politik.

Avslutningsvis, herr talman: Om vi menar allvar med att hela Sverige ska fungera måste vi också våga prioritera det. Det kräver investeringar, politisk vilja och en tydlig riktning där hållbarhet och lokal utveckling går hand i hand. Landsbygden ska utvecklas, inte avvecklas. Vi vill se platser där människor kan och vill leva – platser med framtidstro och ökad livskvalitet. Därför vill jag yrka bifall till reservation 4.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 22.)

§ 15 Nytt mål för effektiv energianvändning och genomförande av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU30
Nytt mål för effektiv energianvändning och genomförande av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda (prop. 2025/26:159)
föredrogs.

Anf. 64 LEIF NYSMED (S):

Herr talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till reservation 1 i CU30.

Energieffektivisering är inte någon sidofråga. Det är en central del av Sveriges klimatomställning, konkurrenskraft och framtida energisystem. Det handlar om att använda resurser smartare, minska belastningen på näten, pressa kostnaderna för hushållen och företag och samtidigt skapa bättre förutsättningar för elektrifieringen av industrin och transportsektorn.

I remissvaren till propositionen riktas skarp kritik mot regeringens förslag. Bland annat lyfter Eneff, Energieffektiviseringsföreningen, fram att regeringens målformulering är vag och otydlig och att det kan uppfattas som att frågan inte är prioriterad.

Herr talman! Det här är allvarligt. Regeringen föreslår nu ett icke-förpliktande kvalitativt mål som inte är mätbart samtidigt som stöd för energieffektivisering har tagits bort sedan tidigare. Till skillnad från regeringens förslag konstaterar vi också att det nuvarande kvantitativa målet stöder Sveriges möjligheter att bidra till att nå EU:s samlade målbild.

I likhet med ett flertal remissinstanser är vi av uppfattningen att målet bör innehålla kvantitativa målformuleringar för att vara styrande och kunna följas upp. Hur ska ett mål kunna följas upp om det inte är mätbart? Och när är energianvändningen i Sverige egentligen effektiv? Det är frågor som regeringen inte ger några tydliga svar på.

Detta är inte någon akademisk diskussion om ordval. Det handlar om styrningen av svensk energipolitik. Regeringen vill ersätta dagens kvantitativa mål med ett kvalitativt mål som inte är sifferfatt. Resultatet riskerar att bli att Sverige står utan både tydlig riktning och tydliga verktyg.

Det är svårt att förstå logiken. När regeringen pratar om kärnkraft finns det tydliga mål. Då finns det delmål, miljardstöd, samordnare och kreditgarantier. Men när det gäller energieffektiviseringen, som enligt internationella analyser bidrar med betydligt större energibesparingar i systemet, saknas både tydliga mål och tydliga satsningar.

Herr talman! I propositionen förs också resonemang som antyder att energieffektivisering skulle vara ett hinder för elektrifieringen. Men kritiken från flera remissinstanser är tydlig: Effektivisering är tvärtom en möjliggörare för elektrifieringen. Det är ganska

självljart. Om vi använder energin smartare minskar belastningen på elnätet, effektoppar kan jämnas ut och mer el kan användas där den verkligen behövs.

Energimyndigheten har bedömt att potentialen för eleffektivisering uppgår till mellan 20 och 25 terawattimmar till år 2030. Det är enorma mängder energi. Att inte ta till vara den potentialen är dyrt, både för Sverige och för svenska skattebetalare.

Herr talman! Kritik riktas också mot att regeringen inte tydligt visar hur Sverige ska leva upp till sina åtaganden internationellt. Sverige har åtaganden genom EU:s energieffektiviseringsdirektiv, direktivet om byggnaders energiprestanda och avtalen från COP 28. Men det saknas en tydlig analys av hur målen faktiskt ska nås. Detta skapar osäkerhet, och osäkerhet är dåligt för investeringar, innovation och svenska företag.

När det gäller energideklarationer lyfts ett annat viktigt problem fram, nämligen tillsynen. I dag kontrolleras främst om det finns en energideklaration, men kvaliteten på deklARATIONERNA granskas i praktiken inte. Det är allvarligt, för energideklarationer används i dag av banker, vid fastighetsvärderingar och vid förhandlingar om lån och räntor. Om kvaliteten är låg undermineras hela systemets trovärdighet.

Flera remissinstanser har också påpekat att det är otydligt vad som räknas som en ombyggnad och att avgränsningen är alltför snäv. Vidare har de också framfört att det finns en risk för att viss energipåverkan missas och att ändringarna leder till otydligheter för dem som tillämpar lagen. Därför föreslår vi att det ska införas en kontrollstation efter tre år för att se över de nya reglerna i lagen om energideklarationer för byggnader när de har trätt i kraft och se hur detta har utvecklats.

Herr talman! Vi socialdemokrater delar uppfattningen att Sverige behöver tydliga och mätbara mål, långsiktiga handlingsplaner, bättre samordning och en politik som gör energieffektivisering till en strategisk del av klimatomställningen. Men det handlar inte bara om klimatpolitik. Energieffektivisering skapar resurseffektivitet och är av stor betydelse för att bygga ett mer hållbart samhälle med ökad elektrifieringstakt, stärkt konkurrenskraft och sänkta elkostnader för vanligt folk. Det är bättre att investera i energieffektiva hus än att elda för kråkorna. Det blir i slutändan bara onödigt dyrt för hushållen.

Därför är det problematiskt när regeringen väljer otydlighet framför tydlighet och när ambition byts mot allmänna formuleringar. Sverige behöver en energipolitik som håller ihop. Det handlar om elektrifiering, energieffektivisering, industrins behov, hushållens ekonomi och klimatmålen. Då krävs det tydliga mål, tydliga prioriteringar och en regering som visar ledarskap.

Vi kan konstatera att regeringens politik på området inte är tillräcklig. Det behövs kvantitativa målformuleringar för att främja energieffektiviseringen i samhället. Därför anser vi att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag på ett nytt mål för effektiv energianvändning. Det målet ska ha kvantitativa målformuleringar som möjliggör mätbarhet och

uppföljning samt att Sverige kan leva upp till sina åtaganden på klimatområdet.

Herr talman! När vi energieffektiviserar bostäder på rätt sätt gör vi tre saker samtidigt: Vi sänker människors boendekostnader, vi förbättrar hemmen och vi skapar jobb här hemma i Sverige. Mot den bakgrunden anser vi att regeringens förslag till nytt mål för effektiv energianvändning bör avslås. Jag yrkar återigen bifall till reservation 1 i betänkandet.

Anf. 65 DAVID JOSEFSSON (M):

Herr talman! I slutet av förra året besökte jag det kommunala bostadsbolaget Örebrobostäder. Örebrobostäder har gjort en imponerande resa med att energieffektivisera sitt fastighetsbestånd. Genom att arbeta systematiskt och datadrivet har bolaget kraftigt minskat både el-, värme- och vattenförbrukning.

Den första erfarenheten från Örebro är att det sällan är de stora förändringarna som ger de största vinsterna utan just det systematiska och kontinuerliga optimeringsarbetet och att det arbetet är datadrivet.

Den andra erfarenheten är att gör man rätt saker är energieffektivisering inget som kostar pengar; det är investeringar som betalar sig själva. På tio år halverade Örebrobostäder elförbrukningen, och nu är man nere i nästan en tredjedel. Grovt räknat är de årliga besparingarna 120 miljoner kronor genom investeringar på 200 miljoner kronor.

Herr talman! Sverige ska vara ett land där klimatomställning och tillväxt går hand i hand och där vi använder energi smartare, bygger mer hållbart och samtidigt stärker människors frihet och konkurrenskraften i svensk ekonomi. Bygg- och fastighetssektorn står för en betydande del av energianvändningen i vårt samhälle, och därför är det rimligt att vi ställer krav på bättre energieffektivitet. Men då behöver vi också ha ett funktionellt regelverk.

Herr talman! I grunden var vi moderater tveksamma till om regler kring byggnaders energiprestanda ens är en EU-kompetens. Vi menar att det är en fråga som i huvudsak bör avgöras på nationell nivå. Därför röstade vi emot vid subsidiaritetsprövningen av detta ärende.

När det nu ändå har blivit ett direktiv på EU-nivå har vårt huvudfokus varit att implementeringen av regelverket i Sverige ska vara så funktionell och flexibel som möjligt. Direktivet som sådant har också blivit betydligt mer rimligt än det var i de ursprungliga förslagen.

Men för att prata klarspråk: Svenska byggnader är inte problemet. Även om det finns en stor potential i att göra ytterligare energieffektiviseringar finns de stora energitjuvarna nere i Europa. Också de byggnader i Sverige som har sämst prestanda är i en europeisk kontext föregångsexempel.

Därför har vi moderater varit måna om att regeringens förslag för att genomföra EU:s direktiv om byggnaders energiprestanda ska vara väl avvägda. De ska inte skapa onödigt regelkrångel och framför allt inte

tvunga fram renoveringar som inte är ekonomiskt eller livscykelmässigt försvarbara.

Detta går också hand i hand med det ärende vi kommer att debattera senare den här veckan, om att enklare kunna göra ändringar av byggnader. Det innebär bland annat att man kan förlänga ett hus livslängd och enklare genomföra energieffektiviseringar samtidigt som man renoverar byggnaden eller byter användningsområde.

Herr talman! Sverige ligger i framkant i klimatomställningen i allmänhet och i energieffektivisering av byggnader i synnerhet. Den starkaste drivkraften är i grunden ren affärsnytta för fastighetsägaren, för energieffektiva byggnader ger lägre kostnader och högre kundnytta – precis som exemplet med Örebrostäder visar. Det är genom teknikutveckling, innovation, investeringar och smartare regelverk, inte genom symbolpolitik, som Sverige fortsätter att vara ett föregångsland.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 66 AMANDA PALMSTIERNA (MP)
replik:

Fru talman! Tack, David Josefsson, för anförandet! Energimyndigheten har ju beräknat hur stor potentialen är för energieffektivisering i Sverige. Fram till 2030 är potentialen 20–25 terawattimmar. Det är lika mycket som Forsmark producerar per år. Det är alltså en stor summa.

Klimatpolitiska rådet har tittat på regeringens hela klimatpolitik, inklusive politiken för energieffektivisering, och konstaterar att det är ett väldigt lågt prioriterat politikområde. Man efterlyser siffror och mätbarhet för energieffektivisering, konkreta reformer och incitament för energieffektivisering. Man menar att detta är en viktig pusselbit i Sveriges klimatomställning just för att man ska kunna avlasta energisystemet, så att elen kan användas till andra områden där den behövs, som elektrifiering av fordonsflottan och omställning av industrin. Där behövs mycket el, och då behöver vi energieffektivisera på alla sätt.

Rådet menar att det också har fattats beslut som direkt motverkar energieffektivisering genom olika lättnader. Man pekar på att om det behövs lättnader ska de riktas mot sårbara grupper och sårbara hushåll med dålig ekonomi men på ett sådant sätt att man samtidigt bibehåller incitamenten till energieffektivisering.

Min fråga till ledamoten är om man kommer att ta sitt ansvar och införa ett kvantifierat mål för energieffektivisering som också kan följas upp, så att vi vet hur arbetet med energieffektivisering går framåt.

Anf. 67 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Amanda Palmstierna, för frågan! Jag upplever den visserligen som tämligen retorisk. Det är ju här den politiska debatten i det här ärendet står.

Regeringen tycker inte att det kvantitativa mål vi har haft har fungerat. Därför övergår vi till ett

kvalitativt mål. Det är väldigt svårt att kvantifiera ett mål, för man har ju lite olika syften.

Ett syfte är att få ned klimatutsläppen. Då kan vi behöva elektrifiera mer. Om man ersätter en annan form av uppvärmning med en värmepanna kanske man ökar elförbrukningen i fastigheten samtidigt som man minskar utsläppen och energiförbrukningen.

Vi tycker att det är svårt att ha ett kvantitativt mål. Ska man ha ett kvantitativt mål som tar med alla dessa faktorer blir det väldigt komplext. Då blir det väldigt svårt både att mäta och kanske framför allt att styra mot målet.

Vi tycker att det viktigaste här faktiskt är att möjliggöra energieffektiviseringar. Det handlar också om att möjliggöra återbruk av fastigheter, att förlänga fastigheters livslängd och att möjliggöra ett mer effektivt användande. Det handlar om att möjliggöra innovation och nya sätt att arbeta. Då ska vi inte detaljreglera eller sätta upp mål som tvingar fram renoveringar som inte är vare sig ekonomiskt eller livscykelmässigt försvarbara.

Det vi gör är att implementera detta så att det styr mot mer energieffektivisering och också möjliggör innovation och effektivare sätt att använda teknik i fastigheten.

Anf. 68 AMANDA PALMSTIERNA (MP)
replik:

Fru talman! Tack, David Josefsson, för svaret! Att ta fram ett smart mål som också möjliggör omställningen tycker vi i Miljöpartiet är jättebra, och det tycker också Klimatpolitiska rådet är bra. Men att säga att man därmed inte kan sätta siffror på målet blir väldigt märkligt. Vi ser gärna ett smart mål, men det behöver vara kvantifierat. Där litar jag mer på Klimatpolitiska rådets bedömning än på Tidöregeringens bedömning.

Jag är inte förvånad över svaret. Ledamoten säger att man vill möjliggöra energieffektivisering. Men samtidigt har ni tagit bort stöd för energieffektivisering till flerbostadshus. Ni har gjort flera typer av lättnader som direkt motverkar energieffektivisering. Detta står också i Klimatpolitiska rådets rapport.

Nu kanske regeringspartierna inte har studerat rapporten så noga. Er tillförordnade klimat- och miljöminister var ju inte ens på plats för att ta emot den, vilket jag tycker sänder en tydlig signal om att detta inte är prioriterat.

För två veckor sedan hade vi också en nationell workshop tillsammans med EU-kommissionen här i riksdagen, där vi träffade toppar inom energibranschen. Det var en direktkontakt med kommissionen. Det var forskare där. Men ingen av Tidöregeringens ledamöter dök upp på workshopen, men Miljöpartiet var medarrangör, och riksdagsledamöter från oppositionen var också där. Budskapet från workshopen var väldigt tydligt: Sverige måste ta energieffektivisering på allvar. Vårt bidrag räcker inte för att bidra till EU:s mål.

Ni brukar ju vilja harmonisera svensk klimatpolitik med EU-målen, men det gäller alltså inte i det här fallet. Det skulle vara en ambitionshöjning, så därför är det väl inte intressant.

Min fråga är återigen: Kommer ni att se till att faktiskt följa EU-politiken och kvantifiera ett smart mål för energieffektivisering?

Anf. 69 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Amanda Palmstierna, för frågan! Det finns väldigt många workshoppar man kan gå på. Men det intressanta är faktiskt att vara ute i verkligheten och träffa fastighetsföretag och byggare och fundera på hur vi kan underlätta för energieffektiviseringar i byggnader.

Det som är drivande här är, tror jag, inte politiska mål eller politisk detaljreglering. Det är att det faktiskt är ekonomiskt försvarbart att göra energieffektiviseringar. Då ska regelverk inte sätta hinder för det. Då ska regelverken inte göra det svårare att energieffektivisera.

Det jag har varit orolig för när det gäller implementeringen av direktivet är att man sätter upp en massa regelverk som tvingar fram åtgärder, inte för att de är ekonomiskt eller klimatomständligt försvarbara utan för att de följer vissa tidsgränser. Eldar man dessutom på det med särskilda stöd driver man också bort från de investeringar som är ekonomiskt försvarbara och som redan görs. Örebrostäder är ett klockrent exempel. Det finns en rad fastighetsägare runt om i Sverige som gör detta för att det faktiskt är ekonomiskt försvarbart. I stället styr man mot sådant som vi subventionerar med skattemedel. Jag tror att det skulle vara väldigt olyckligt.

När man pratar med fastighetsägare och byggare får man höra att de tycker att det finns ett antal regler som gör det hela väldigt svårt. Detta har vi förändrat nu. Vi gör det enklare med bygglov för vissa åtgärder. Vi kommer senare i veckan att ha en debatt om ett förslag om att man ska kunna göra ändringar i byggnader på ett enklare sätt. Skälen bakom detta handlar om att förlänga livslängden men faktiskt också att kunna energieffektivisera fastigheterna.

Här finns en politisk skiljelinje, fru talman. Vi tror att de som äger byggnaderna vet bäst. Vi tror inte på politisk detaljreglering eller på subventioner. Det gör man på andra sidan.

Anf. 70 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! När det handlar om energieffektivisering är det helt klart att det inte finns någon molekyl som skapar energi som är effektivare än den man inte behöver använda. Så är det. Vi är alla säkert överens om det.

Fru talman! Jag ska börja med något som slog mig när jag kom hit till Stockholm 2014. Jag besökte en restaurang här i stan – jag säger inte var. Man hade enkla fönsterrutor på restaurangen! Jag var tvungen att känna om det verkligen bara var *en* ruta.

Hemma hos mig rangerade man ut enkla fönsterrutor på 1950-talet. Till och med i ladugården hade vi tre fönsterrutor. Men här i storstaden är det enkla fönsterrutor på en restaurang. Detta slog mig, och nog är det på plats att man tittar på detta.

Precis som Amanda Palmstierna säger kan detta med energieffektivisering bli riktigt stort. Det som vi talar om i dag är bara en liten del. Men när vi jämför den sparade energin med en reaktor snackar vi stort, givetvis.

Låt mig komma till ämnet nu. Energieffektivisering är inte bara en viktig del av EU:s energipolitik. Det är också en avgörande fråga för Sveriges framtid. Genom att använda elenergin smartare skapar vi resurseffektivitet, stärker vår konkurrenskraft och bygger ett mer hållbart samhälle. Samtidigt kan vi möta den ökande elektrifieringen och bidra till lägre elkostnader för både hushåll och företag. Här finns det mycket att säga om hur vi prissätter vår el, men jag låter bli det den här gången eftersom det inte ska handla om det.

Det är därför regeringens förslag om ett nytt mål för effektiv energianvändning är problematiskt. Regeringen vill ersätta dagens kvantitativa och mätbara mål med ett kvalitativt mål som varken är tydligt eller möjligt att följa upp, och detta har tagits upp tidigare här i talarstolen. Samtidigt har tidigare stöd för energieffektivisering tagits bort.

Vi delar den kritik som flera remissinstanser har framfört. Ett mål utan tydliga siffror och indikatorer riskerar att skapa otydlighet och göra det svårare att styra arbetet med energieffektivisering. Utan mätbarhet blir det också svårt att utvärdera om politiken faktiskt ger resultat. Det är därför bra att det har lyfts upp att man om några år bör titta på om det ens går framåt över huvud taget.

Regeringens förslag riskerar dessutom att försvåra Sveriges möjligheter att leva upp till sina klimatåtaganden inom EU och internationellt.

Det nuvarande kvantitativa målet bidrar tydligare till EU:s gemensamma målbild och ger Sverige bättre förutsättningar att ta ansvar i klimatarbetet. Vänsterpartiet menar därför att regeringens förslag bör avslås. Sverige behöver i stället ett nytt mål om effektiv energianvändning som är kvantitativt mätbart och möjligt att följa upp. Ett sådant mål skapar tydlighet, driver utvecklingen framåt och stärker både klimatpolitiken och svensk konkurrenskraft.

Mot bakgrund av detta vill jag yrka bifall till reservation 1.

Anf. 71 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Sverige står mitt i en historisk energiomställning – inte bara för att det finns en kris i Hormuzundet utan för att vi har en klimatkris. Vi ska byta ut oljan, och vi ska byta ut det fossila. Vi ska nyttja bioenergin, och vi ska inte minst elektrifiera industrin, transporter och stora delar av samhället. Detta stärker vår konkurrenskraft, och det minskar våra utsläpp. Det är en omställning som kräver mer el och mer bioenergi,

men framför allt krävs det att vi använder energin smartare.

För Centerpartiet är inte energieffektivisering en sidofråga, utan det är en avgörande del av lösningen. Varje kilowattimme – oavsett om den kommer från el, bioenergi eller något annat – som används smartare innebär en vinst. Det blir mer energi över till nya jobb, till ny industri och till stärkt konkurrenskraft i hela landet.

Det handlar inte om att människor ska frysa eller duscha kortare eller om att företag ska bromsa utvecklingen. Tvärtom handlar det om att skapa ett energisystem som är effektivt, robust och modernt. Med effektiva användning sänks nämligen kostnaderna. Mer el, bioenergi och annat blir över jämfört med alternativet.

Enkel ekonomisk teori säger att om vi då ökar utbudet – eftersom det blir mer över – sjunker också priset. Det sker dessutom betydligt snabbare än vi kan få fram ny produktion. Den som vill att svenska folket ska få lägre elräkningar bör lägga störst fokus vid smart energianvändning.

I betänkandet behandlas regeringens förslag om ett nytt mål för effektiv energianvändning och flera förändringar kopplade till byggnaders energiprestanda. Det är bra att energieffektiviseringen kopplas tydligare till elektrifiering, flexibilitet och energilagring. Det är också bra att energirenoveringar och förbättrad energideklaration lyfts fram i propositionen.

Potentialen här är enorm, för svenska byggnader står för en mycket stor del av vår energianvändning. Genom smartare styrning, bättre isolering, effektiv ventilation, lokal energiproduktion och digitala lösningar kan energibehovet minskas kraftigt samtidigt som människors boendemiljö förbättras.

I grunden är det här en frihetsfråga, för när energianvändningen blir effektivare blir hushåll och företag mindre sårbara för höga priser, störningar och auktoritära ledares morgonnycker. Vi bygger helt enkelt ett mer motståndskraftigt samhälle. Detta betyder lägre kostnader för hushållen, stärkt konkurrenskraft för företagen och minskad belastning på elsystemet. Det betyder också att ny el och biobränslen kan användas där de gör störst nytta.

Det är också därför det är så tragiskt att regeringen sumpar chansen. När man lämnar det kvantitativa målet, som går att mäta, och ersätter det tydliga och uppföljbara mål vi hade med ett otydligt mål utan indikatorer och delmål är det att gå bakåt.

Det räcker inte med en bra riktning. Det krävs mätbarhet, annars frigör vi inte potentialen och får de här nyttorna. Vi realiserar då inte de 20–25 terawattimmar som Energimyndigheten säger finns i lönsam potential.

Låt oss vara ärliga. Det finns en enda anledning till att regeringen skrotade det förra målet och nu kommer tillbaka med detta. Det handlar om att det gamla målet missgynnade kärnkraft. Den energi som kyls bort i havsvattnet vid reaktorerna räknades in, och det förloerade kärnkraften på. I stället för att justera det

problemet – och det var ett problem, det är självklart – kastade man ut allt.

Om vi ska frigöra potentialen i effektiviseringen krävs det tydliga signaler till marknaden och till fastighetsägare, kommuner och företag. Investeringar sker inte av välvilja. De sker när spelreglerna är långsiktiga och förutsägbara, och det är de inte nu.

Ett enbart kvalitativt mål är för otydligt. Centerpartiet vill därför att regeringen ska återkomma med ett kvantitativt effektiviseringsmål som innehåller relevanta delmål, indikatorer och tydlig uppföljning. Vi yrkar därför bifall till reservation 2 i betänkandet. Det handlar inte om symbolpolitik, utan det handlar om styrning. När vi mäter resultat kan vi nämligen se vilka reformer som fungerar, vilka investeringar som ger effekt och var ytterligare insatser behövs.

Vi måste också prata om effektiviseringarnas ekonomiska potential, för i den debatt om energi som jag ofta för – och som jag förde på Kistamässan, som jag kommer direkt från – hamnar vi nästan alltid i ny elproduktion.

Det behövs också ny elproduktion, men den billigaste och snabbaste energin – och effekten – är oftast den som aldrig behöver användas. Då är det bra att man fokuserar mer på flexibilitet, men man måste också lägga fram åtgärder för att öka flexibiliteten.

Effektiviseringar kan minska effektoppar, kapa kostnader och skjuta upp dyra investeringar i exempelvis nätutbyggnader. För många företag kan effektiviseringar vara skillnaden mellan att kunna expandera och att behöva säga nej till nya investeringar. Det kan för en kommun vara skillnaden mellan att säga ja till ett nytt bostadsområde, för att det finns kapacitet i nätet, och att tvingas säga nej.

Potentialen i effektiviseringar när det gäller att kapa effektoppar är betydligt större än regeringens samtliga kärnkraftsatsningar. De kan dessutom realiseras nästa mandatperiod – inte decennier framåt i tiden. För småhusägare, bostadsrättsföreningar och landsbygdens företagare kan dessa lägre energikostnader skapa helt nya ekonomiska möjligheter.

Vi har också en betydande innovationspotential här i Sverige. Vi har goda möjligheter att bli ledande inom smart energistyrning, digital fastighetsoptimering, energilagring och hållbara bygglösningar. Vi har ingenjörer i Sverige som kan det här. Vi har tekniken som kan det, och vi har bolagen som kan det, men om vi vägrar att låta den politiska viljan slå igenom kommer det inte att hända.

Vi har den här kunskapen. Vi har energigemenskaper, och vi har kunniga privatpersoner. De kan skapa exportmöjligheter, nya företag och gröna jobb i hela landet. Det är också därför vi behöver klimatdeklarationer på byggnader, som betyder någonting och är värt att jobba fram, och inte den papperstiger som vi i dag har fått det till.

Vi i Centerpartiet vet att det går att kombinera ett energisystem med tillväxt och ansvar där vi får mer fossilfri energi och snabbare elektrifiering och där vi använder bioenergin där den gör störst nytta och är

effektivast. Vi behöver också ett mycket större fokus på hur vi använder den energi vi har.

Energieffektivisering är inte ett hinder för utveckling. Det är en möjliggörare av utveckling. Det är inte ransonering, vilket vi har hört moderata företrädare säga och som vi för så sent som en halvtimme sedan hörde företrädare för Sverigedemokraterna säga. Det är inte ransonering, det är optimering.

Sverige kan bli världsledande här. Centerpartiet kommer att driva på den utvecklingen, för jag vet att Sverige kan mer.

Anf. 72 AMANDA PALMSTIERNAN (MP):

Fru talman! Ledamöter och åhörare! I dag röstar riksdagen om att slakta – eller rädda – Sveriges siffer-satta mål för en effektiv energianvändning.

Regeringen har lagt fram ett lagförslag om att slopa alla siffror i det här målet, och man har ingen uppföljning på plats. Några poetiska meningar ska vägleda hela Sveriges arbete med att spara energi. Detta görs samtidigt som det finns potential att på kort sikt, redan till 2030, spara 20–25 terawattimmar el. Det är alltså lika mycket som kärnkraftverket Forsmark producerar per år.

För kärnkraften har Tidöregeringen såklart ett tydligt kvantifierat mål, men energieffektiviseringen får nöja sig med några luddiga meningar. Det är både ansvarslost och riskfyllt. En enig opposition avslår i dag Tidöregeringens förslag och efterlyser ett ambitiöst och siffersatt mål. För Miljöpartiet är skälen till detta många.

Det första skälet är minskade klimatutsläpp. Vid COP 28 skrev Sverige under ett globalt politiskt åtagande att fördubbla effektiviseringstakten till 2030. Trots det väljer regeringen nu att ta bort det svenska målet om en effektivare energianvändning – mindre än två och ett halvt år efter klimattoppmötet. Det går inte att åka jorden runt och lova saker på toppmöten och sedan åka hem och strunta i att genomföra dem. Det är inte trovärdigt.

Det andra skälet är ökad säkerhet. Effektiv energianvändning har kommit i ett nytt ljus mot bakgrund av konflikten i Hormuzundet. För att vi ska kunna göra oss av med fossilberoendet behöver vi stora mängder el. Fordonsflottan behöver nämligen elektrifieras, och industrin behöver ställas om. Där finns det ett väldigt stort behov av el, vilket gör det huvudlöst att slösa. Vi måste energieffektivisera för att frigöra el så att den kan användas där den verkligen behövs.

Det tredje skälet är minskade kostnader. Energieffektivisering minskar elförbrukningen och kostnader i den egna bostaden och verksamheten, men det sparar också kostnader för grannen. Belastning under effekttoppar driver upp elpriset, och energieffektivisering minskar belastningen under topparna. Därför blir det billigare i hela elnätet. Det är det snabbaste sättet att både sänka kostnaderna och ge en tryggare energiförsörjning.

Vi i Miljöpartiet föreslår flera åtgärder för energieffektivisering. Vi vill att det tas fram en nationell

handlingsplan för energieffektivisering, och vi vill att företag samt alla typer av byggnader ska omfattas av ett stöd för energieffektivisering. Det ska inte bara gälla villor och småhus, som i dag, utan även flerbostadshus – hyreshus och bostadsrättsshus.

Fru talman! Jag vill också uppehålla mig lite grann kring energideklarationer, för det är ett viktigt verktyg i arbetet med energieffektivisering. De behöver dock utvecklas. De behöver skraddarsys efter varje byggnad så att de verkligen blir kostnadseffektiva. Det behövs åtgärdsförslag utifrån varje byggnads specifika förutsättningar.

För de fastigheter som behöver omfattande energieffektiviseringsåtgärder för att minska driftkostnaderna – de med sämst energiklass, alltså E, F och G – är det rimligt med krav på energirenoveringsplaner. Att göra det obligatoriskt för alla byggnader är inte rimligt, men att rikta in sig på dem som har de allra sämsta energiklasserna är rimligt. Kostnaden för energideklarationer och energirenoveringsplaner behöver också subventioneras för sårbara hushåll.

Fru talman! En annan sak är att tillsynen behöver utvecklas och förstärkas så att åtgärder genomförs i verkligheten – och på ett bra sätt. Ett problem med tillsynen är att ingen kontrollerar kvaliteten på energideklarationerna. Den låga kvaliteten på vissa energideklarationer gör att seriösa företag söker sig bort från marknaden, vilket underminerar trovärdigheten för hela systemet. Kvaliteten på genomförda energideklarationer måste höjas. Energimyndigheten och Boverket bör få i uppdrag att utveckla energideklarationerna och se över hur tillsynen kan genomföras så att det blir bra kvalitet på dem.

Fru talman! Årligt talat: Energieffektivisering måste komma först. Det ger den billigaste, renaste och säkraste energin. Varje kilowattimme vi sparar minskar klimatutsläppen, sänker kostnaderna för hushåll och företag, minskar vårt beroende av fossila bränslen och ökar Sveriges säkerhet och motståndskraft.

Med det yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 73 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! I sådana här debatter brukar jag alltid tänka på ett centerpartistiskt kommunalråd i Kungälv för 20 år sedan, som brukade hävda att den bästa kilowatten är den kilowatt som inte behöver användas. Det låter ju klokt, men ibland är det faktiskt så att miljön mår bättre av att man använder den där kilowatten i stället för något som är mer miljövänligt.

Vi har ett ansvar att vårda miljön, minska onödig energiförbrukning och trygga en hållbar försörjning för kommande generationer – utan, menar jag, att offra människors frihet, ekonomi eller välfärd. Därför välkomnar vi kristdemokrater regeringens förslag i betänkandet om ett nytt mål för effektiv energianvändning och ett genomförande av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda.

Ett kvalitativt mål för energieffektivisering är klokt och ansvarsfullt. I stället för kvantitativa procentmål, som ofta blir politiska slagord och kan slå fel i

praktiken, fokuserar vi på vad som faktiskt fungerar: lägre energianvändning genom smarta lösningar, innovationer och incitament. Det ger flexibilitet och respekt för att förhållandena ser olika ut i ett litet hus i Norrland och i en fastighet i Kungsbacka. Vi tror på människors och företags egen förmåga att fatta rationella beslut när ramar är satta, inte på att hela tiden detaljstyra från Stockholm.

Genomförandet av det omarbetade EPBD-direktivet är en nödvändig anpassning till EU-rätten. Vi ser positivt på skärpta krav på energideklarationer vid större ombyggnader, på energireoveringsplaner och på fokus på hållbar mobilitet. Det vi motsätter oss är onödiga och betungande byråkrati som riskerar att höja boendekostnaderna särskilt för barnfamiljer och äldre som redan kämpar med ekonomin.

För oss kristdemokrater handlar energieffektivisering inte bara om klimat utan om ansvar, frihet och rättvisa. Det är rättvist att vi använder resurserna sparsamt. Det ger frihet när familjer får lägre räkningar och företag kan konkurrera utan onödiga kostnader. Det skapar också jobb i hela landet – inom byggsektorn, teknikutveckling och fastighetsförvaltning.

Vi har länge betonat att energieffektivisering är en av de mest lönsamma åtgärderna för att bygga upp energiförsörjningen. Den ger samhällsekonomiska vinster, teknisk utveckling och lägre kostnader för företag och hushåll. Därför är det viktigt att stöden är träffsäkra, att regelverken inte hindrar renovering av exempelvis miljonprogrammen och att vi inte straffar dem som faktiskt redan gjort investeringar.

Därför tycker vi att det är bra att regeringen har föreslagit ett kvalitativt mål som går att hantera. Vi tror ändå att energieffektiviseringen kan fortsätta framåt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 16 En mer flexibel hyresmarknad

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU31
En mer flexibel hyresmarknad (prop. 2025/26:187)
föredrogs.

Anf. 74 ROGER HEDLUND (SD):

Fru talman! Vi har två frågor att debattera i det ärende som ligger på bordet i dag. En av dem gäller en ny privatuthyrningslag. Det är en lag som ska möjliggöra bättre förutsättningar när man hyr ut privatbostäder.

Jag och Sverigedemokraterna värnar verkligen dem som äger en bostadsrätt och som är med i en bostadsrättsförening. Vi vill trygga deras förutsättningar när det gäller andrahandsuthyrning. Samtidigt vill vi skapa goda förutsättningar för människor att använda sig av den bostad som de äger. De ska inte behöva låsa sig fullständigt vid den, utan det ska finnas en flexibilitet som hela samhället får användning av.

Jag menar att vi kan utnyttja bostadsbeståndet bättre om människor lättare kan hyra ut sin bostad i andra hand. Det innebär att vi kan skapa förutsättningar för fler att studera. Vi kan också ge möjlighet att testa nya jobb utan att veta om det är någonting som håller över tid. Om man sitter fast i sin bostad och inte får möjlighet att hyra ut den i andra hand är det svårt att vara flexibel på det området.

En bostad är en stor investering, och man kanske inte kan lämna sin bostad hur som helst. Därför menar vi att man under rätt förutsättningar, som är tillräckligt trygga, ska kunna hyra ut sin bostad i andra hand för att kunna prova på arbete, studier eller ett samboförhållande. Med den nya privatuthyrningslagen möjliggör vi detta samtidigt som vi skapar trygghet såväl för bostadsrättsföreningen som för dem som hyr i andra hand och dem som hyr ut.

Att den tillåtna uthyrningstiden förlängs och blir längre än ett år, som den har varit, gör att man verkligen kan studera, ta ett jobb eller testa ett samboförhållande. Samtidigt skärper vi kraven när det gäller inboende hos andrahandshyresgästen. Med framtida lagstiftning möjliggör vi också starkt trygghet när det gäller bostadsrätter i och med att man kan vräka kriminella som äger bostadsrätter och ställa dem som hyr ut i andra hand till personer som begår kriminella handlingar till svars.

Med den kommande lagstiftningen och den proposition som ligger på bordet i dag känner jag som sverigedemokrat mig trygg med att vi antar den nya lagstiftningen.

Uppsägning av andrahandshyresgäster med kort varsel tas bort. Det krävs alltså en allvarligare händelse för att ett andrahandshyreskontrakt ska kunna sägas upp. Det tryggar hyresgästerna.

Hyresavtal på obestämd tid får en uppsägningstid på tre månader. Det gäller både den som äger bostaden och den som hyr. Detta skapar trygghet både för hyresvärden och för hyresgästen.

Vi skyddar också mot alltför höga hyror genom att man kan gå till hyresnämnden om man känner att den hyra som satts har blivit ofördelaktig.

Fru talman! Sverigedemokraterna ställer sig bakom det förslag som har lagts på riksdagens bord när det gäller privatuthyrning.

Propositionen innehåller också en ny modell för blockhyra. I dag finns möjlighet att blockhyra bostäder. Det finns möjlighet för företagare att hyra bostäder till sin personal. Jag tycker att detta har varit bra. Nu får vi en modell som tryggar hela systemet. Vi behöver ha en flexibel arbetsmarknad. Vi behöver göra det möjligt för företag på en het arbetsmarknad att få in kompetens och ge personalen möjlighet att bo och verka där jobbet finns under den tid då en omställning behöver göras. Sedan kan man hitta sin egen bostad, under förutsättning att jobbet blir långvarigt.

Att man inför ett reglemente för detta gör att hela systemet blir tryggare. Att det krävs tillstånd för ändamålet innebär att man inte längre kan använda andrahandsuthyrning på ett annat sätt än det som är tänkt.

Hyresnämnden kan avslå ansökningar om tillstånd för blockhyra, vilket gör att vi får en översyn av systemet som gör att vi kan bli av med de avarter som vi har sett i systemet.

Företagen som hyr bostäder åt sin personal blir ju indirekt, i förlängningen, kostnadsbärande i det här systemet. Att man kan gå till hyresnämnden när det inte fungerar som tänkt innebär att det också här finns ett skydd mot oskäligen hyror.

Fru talman! Jag och Sverigedemokraterna ställer oss bakom även denna del i propositionen.

Anf. 75 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Tack, Roger Hedlund, för anförandet! Det här börjar bli något av en vana.

I hyresgästernas egen tidning Hem & Hyra sa Sverigedemokraternas bostadspolitiska talesperson att Sverigedemokraterna inte skulle medverka till marknadshyror. Han sa till och med att en röst på Sverigedemokraterna är en röst på bruksvärdesprincipen. Nu står jag här och frågar Roger Hedlund hur det kommer sig att Sverigedemokraterna nu gör tvärtemot vad man sa i hyresgästernas egen tidning.

Fru talman! Bruksvärdessystemet är inte någon teknisk detalj, utan det är ett skydd för vanligt folk som innebär att hyran ska spegla lägenhetens värde för hyresgästen med hänsyn till läge, standard och egenskaper. Hyran ska inte sättas efter vad marknaden är villig att betala. Det betyder att hyran inte ska sättas efter hur hårt en människa kan pressas. Det betyder att bostaden ska vara ett hem och inte vara föremål för budkrig. Det betyder att den som hyr ska ha rättigheter, trygghet och en rimlig chans att planera sitt liv.

När riksdagen senare i dag röstar om regeringens förslag om så kallade företagsbostäder via blockhyra öppnas ett parallellt spår på hyresmarknaden. Fastighetsägare ska kunna hyra ut lägenheter via mellanhänder. Den som faktiskt bor i lägenheten löper risk att hamna längre bort från de rättigheter som vanliga hyresgäster har.

Min fråga till Roger Hedlund är: Hur kommer det sig att Sverigedemokraterna säger en sak men gör precis tvärtom?

Anf. 76 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Markus Kallifatides för frågan.

Jag vill hävda att det är viktigt att det här systemet finns för att vår arbetsmarknad ska fungera på ett bra sätt och för att man ska kunna tillföra den kompetens som behövs. Det kan finnas anledning att ha ett system som möjliggör en flexiblere arbetsmarknad.

Vi pratar här om tillfälliga bostäder som företag har möjlighet att hyra för att ordna boende åt sin personal. Vi pratar inte om en bred arbetsmarknad eller om vanliga människor som hyr sin bostad, utan vi pratar om specifika fall. Med detta möjliggörs tillväxt i heta arbetsmarknadsregioner.

Fru talman! Det här är någonting helt annat än marknadshyror i nyproduktion. Jag kan lova att

Sverigedemokraterna är en garant för att marknadshyror inte är ett aktuellt ämne i svensk politik. Det tycker jag att vi har bevisat under den här mandatperioden.

Frågan är var Socialdemokraterna egentligen står här. Hur viktig är denna fråga för ledamoten? Är marknadshyror något som man är beredd att stå upp mot, eller är marknadshyror ett alternativ för Socialdemokraterna så länge makten finns i blickfånget?

Anf. 77 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Roger Hedlund för reflektionerna och frågorna till oss Socialdemokrater, som är motståndare till marknadshyror. Detta är också bakgrunden till min fråga till Sverigedemokraterna och Roger Hedlund: Varför avser partiet i dag att genomföra öppnandet av ett potentiellt brett parallellt spår med ett system med marknadshyror mitt på den övriga hyresmarknaden? Hur stort det här systemet kommer att bli får vi väl tyvärr se med tiden.

Förslaget om nya regler för blockhyra innebär stora möjligheter att förhandla bort besittningsskyddet. Det innebär också avtal om så kallad anpassad hyra, det vill säga marknadshyra, vilket Hyresgästföreningens chefsjurist med flera förklarade i gårdagens Hem & Hyra. Jag är osäker på om Sverigedemokraterna ens har förstått vad förslaget i denna del innebär.

Förslagen har fått kritik av ett flertal remissinstanser med Hyresgästföreningen i spetsen samt andra aktörer som bekämpar marschen mot marknadshyror på den svenska hyresmarknaden. Lagrådet konstaterar att de skyddsmekanismer som det hänvisas till i propositionen är ”bräckliga” men tar i övrigt inte ställning i sak.

Fru talman! Den här omröstningen är ett vägval. Frågan kvarstår: Hur kommer det sig att Sverigedemokraterna säger sig försvara bruksvärdessystemet men samtidigt öppnar en bakdörr för en vidgad sektor av marknadshyror? Det förstår jag inte.

Anf. 78 ROGER HEDLUND (SD) replik:

Fru talman! Det här systemet har funnits under lång tid. Socialdemokraterna har inte gjort ett skvatt för att försöka åtgärda det. Nu kommer vi med ett förslag som gör att vi kan få till en reglering av hela systemet. Då säger Socialdemokraterna: ”Herregud, ni inför marknadshyra!” Systemet har funnits hela tiden under Socialdemokraternas tid i regering.

Fru talman! När det gäller frågan med marknadshyra ger Socialdemokraterna i Hem & Hyra inget löfte över huvud taget om att riva upp den här lagstiftningen. Det visar tydligt på hyckleriet i den här frågan. Man vet att man är beroende av en framtida regering med Centerpartiet, som kommer att driva igenom marknadshyror i nyproduktion – kanske till och med marknadshyror i befintligt bestånd.

Socialdemokraterna har ingen styrka i sin förhandlingsposition för att stå upp för frågan om marknadshyror, eller så är frågan inte viktig nog för Socialdemokraterna, utan man är beredd att förhandla bort den. Det bevisade man under den senaste förhandlingen

med Centerpartiet om januariöverenskommelsen. Man lade vikten på att bibehålla makten och släppte sina principer.

Samma sak kommer att ske igen. Det enda parti som har visat i praktiken att man inte är beredd att förhandla i frågan är Sverigedemokraterna. Socialdemokraterna släppte frågan om marknadshyror direkt när det handlade om att få makten i riksdagen. Sverigedemokraterna har inte släppt den. Det innebär att vi under de fyra år som har gått har visat att Sverigedemokraterna är garanten för att marknadshyror inte införs i Sverige. Socialdemokraterna har visat att de inte är garanten utan dörröppnaren för ett nytt marknadssystem i Sverige i morgon.
(Applåder)

Anf. 79 ANDREAS LENNKVIST
MANRIQUEZ (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag regeringens förslag om en mer flexibel hyresmarknad. Men bakom ordet flexibel döljer sig ännu ett steg mot en mer otrygg och mer marknadsstyrd bostadsmarknad.

Regeringen presenterar sina förslag som sätt att öka tillgången till bostäder och skapa större rörlighet på bostadsmarknaden. Men bakom de formuleringarna hittar vi en politik som riskerar att förvärpa bostadssituationen för vanligt folk.

Vänsterpartiet motsätter sig den här typen av politik, som driver på utvecklingen av en större, dyrare och mer otrygg andrahandsmarknad. I stället för att bygga fler hyresrätter med rimliga hyror väljer regeringen att ytterligare gynna privatuthyrning och spekulation. Det är fel väg att gå.

Fru talman! Redan när lagen om uthyrning av egen bostad, den så kallade privatuthyrningslagen, infördes 2013 varnade Vänsterpartiet för konsekvenserna. Vi såg risken för att bostäder alltmer skulle börja betraktas som investeringsobjekt och inkomstkällor i stället för hem. Tyvärr har utvecklingen gett oss rätt.

Den privata andrahandsmarknaden har vuxit kraftigt sedan lagen infördes. Privatuthyrningen har nästan tredubblats, och marknaden omsätter i dag miljardbelopp. Samtidigt har vi fått fler osäkra boenden, fler korta kontrakt och fler människor som tvingas betala mycket höga hyror utan vare sig trygghet eller inflytande.

Den nya privatuthyrningslagen innebär inga förbättringar för andrahandshyresgästerna. Tvärtom riskerar den att ytterligare försvaga deras ställning. Regeringen vill göra det enklare och mer lönsamt att hyra ut privatägda bostäder, men man gör ingenting åt de grundläggande problemen på andrahandsmarknaden: de höga hyrorna, den otrygga boendesituationen och det svaga skyddet för hyresgästerna.

Fru talman! Regeringens förslag vill göra det lättare att hyra ut bostäder i andra hand. Flera remissinstanser har varnat för att detta kan leda till spekulativa köp och försämrade trygghet i bostadsrättsföreningar. Vänsterpartiet delar den kritiken.

Vi ser redan i andra europeiska storstäder vad som kan hända när bostäder alltmer behandlas som investeringsobjekt och inte boenden. Stockholm ska inte bli som Barcelona, där omfattande spekulation genom korttidsuthyrning har trängt undan vanliga invånare från bostadsmarknaden och gjort det svårare för människor att bo kvar i sina egna stadsdelar.

Fru talman! Om vi vill skapa större rörlighet på bostadsmarknaden måste utgångspunkten vara en annan. Den som inte längre behöver sin bostad för eget boende bör i första hand sälja den vidare, så att fler människor får möjlighet att köpa och bo permanent.

För att verkligen göra fler bostäder tillgängliga krävs också att vi bygger fler hyresrätter med rimliga hyror. Andrahandsuthyrning ska vara ett komplement till bostadsförsörjningen – inte en central lösning på bostadsbristen. Dessutom måste rättigheterna för andrahandshyresgäster vara lika starka oavsett om bostaden som hyrs ut är ägd eller hyrd. Med detta yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 1.

Med tanke på det föregående replikskiftet mellan Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna vill jag också lägga till att Vänsterpartiet är den enda garanten mot marknadshyror i Sveriges riksdag. Vi fällde den förra socialdemokratiskt ledda regeringen på grund av den frågan, och vi är beredda att fälla en sådan regering igen om olyckan skulle vara framme.

Anf. 80 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Om det är något som ligger mig varmt om hjärtat så är det politisk hederlighet. Även om jag valde att ta replik på Andreas Lennkvist Manriquez syftar mitt anförande egentligen på det förra replikskiftet då det talades om Centerpartiet, och om vad det de facto står för, i tredje person med diverse felaktigheter.

Det är ingen, fru talman, som vill införa marknadshyror. Inget av landets åtta riksdagspartier vill införa marknadshyror. Hyresgästföreningen hittar på och ljuger för att värva medlemmar, men detta ska inte hitta till landets beslutande församling.

Fru talman! Det finns inget parti här som är en garant för något som inte kommer att införas. Jag vill därför att mina kollegor i kammaren är sakliga och hederliga. Detta betänkande handlar om att man ska kunna hyra ut sin bostad när det händer saker i livet, till exempel när man skaffar sambo eller får en bostad på en annan ort. Att som Andreas Lennkvist Manriquez utgå från att folk sitter på flera miljoner och har diverse bostäder att hyra ut är bortom orimligt.

Anf. 81 ANDREAS LENNKVIST
MANRIQUEZ (V) replik:

Fru talman! Jag uppfattade ingen fråga, men jag välkomnar om det är så att Centerpartiet inte vill införa marknadshyror i nyproduktion. Det var faktiskt det förslag som gällde under januariavtalet, men regeringen fick ju avgå eftersom stödet i kammaren inte längre fanns. Om Centerpartiet inte längre är för det förslaget välkomnar jag såklart det jättemycket, och

det underlättar för oss att kunna bilda en framtida regering.

Anf. 82 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Jag sa i mitt förra anförande att det är viktigt med saklighet, och jag vill upprepa det. Centerpartiet skrev i januariavtalet att vi ville se friare hyresättning i nyproduktion. Låt mig upplysa alla som lyssnar och även ordföranden i civilutskottet – varmt välkommen till oss – om att fastighetsbolag redan i dag kan sätta hyrorna för att få kalkylen att gå ihop. Att kalla det för marknadshyra när det kostar fastighetsbolaget att bygga är felaktigt.

Det förslaget handlade om, Andreas Lennkvist Manriquez, och varför Hyresgästföreningen gick bananas var att denna modell på hundra års sikt skulle urholka Hyresgästföreningens hittepåroll på svensk bostadsmarknad. Det var därför man gick ut med dessa lögner om marknadshyror.

Jag vädjar en sista gång: Håll saklighetens fana högt! Det är oerhört viktigt att vi i denna beslutande församling klarar att ha sakliga debatter utan att fästa etiketter på frågor som de facto aldrig ens har varit på tapeten.

Anf. 83 ANDREAS LENNKVIST
MANRIQUEZ (V) replik:

Fru talman! Jag tror att vi i kammaren ska vara försiktiga med att anklaga Hyresgästföreningen för att vara lögnare. Jag har stor tilltro till denna organisation, som företräder hundratusentals hyresgäster i detta land.

Det förslag som lades fram under förra mandatperioden berörde just marknadshyror i nyproduktion. Det var så det var, och man kan gå tillbaka till debatterna eller googla och se artiklarna så hittar man det. Många av oss satt i kammaren då också.

Om vi ska vara sakliga ska vi också hålla oss till fakta.

Anf. 84 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Sverige har under lång tid haft en bostadsmarknad som inte fungerar som den ska. För många människor är steget till ett eget boende alldeles för stort. Unga vuxna tvingas bo kvar hemma längre än de vill, och studenter hittar ingenstans att bo. Den som får jobb i en annan stad tackar nej för att det inte går att ordna bostad, och företag runt om i landet vittnar om att kompetens inte kan rekryteras för att bostäder saknas. Samtidigt vet vi att det finns bostäder som skulle kunna användas bättre än i dag, och det är mot den bakgrunden vi i dag behandlar regeringens proposition om en mer flexibel hyresmarknad.

Fru talman! I grunden handlar detta om något ganska enkelt. Vi måste gå från en bostadsmarknad präglad av stelbenta regler och inlåsning till en bostadsmarknad som präglas av rörlighet, flexibilitet och bättre nyttjande av de bostäder som redan finns. Därför föreslår regeringen nu en ny privatuthyrningslag med tydligare och mer lättillgängliga regler, både för

privatpersoner som vill hyra ut sin bostad och för privatpersoner som vill hyra bostad av andra privatpersoner. Fler människor ska våga hyra ut ett rum, sin bostadsrätt eller sitt hus utan rädsla för otydliga regelverk och byråkratiska hinder. Den som hyr ska också känna större trygghet i att våga hyra.

Med tydligare och enklare regler skapas också starkare incitament att faktiskt hyra ut. Det innebär i praktiken att fler bostäder blir tillgängliga i det befintliga beståndet. Det innebär också att fler kommer att kunna bo kvar i sitt hus eller sin villa eftersom det blir enklare att hyra ut delar av bostaden, kanske en del av nedre plan, några rum eller ett attefallshus. För andra kan detta att hyra ut en del av bostaden vara den avgörande pusselbiten för att få ekonomin att gå ihop när man vill köpa sitt första hus. Detta är hållbarhet på riktigt – socialt, ekologiskt och ekonomiskt.

Fru talman! Propositionen innehåller också tydligare regler för att hyra ut bostadsrätter i andra hand. Det är en viktig reform. I dag möter många bostadsrättsinnehavare en otydlighet som i praktiken försvårar uthyrning.

Regeringen föreslår nu tydligare regler och en mer rimlig ordning där tidigare uthyrning bara ska beaktas om den skett i betydande omfattning. Det ökar tryggheten för den som vill hyra ut tillfälligt medan man exempelvis studerar på annan ort eller arbetar utomlands. Detta innebär också att man kan slippa sälja och flytta.

Viktigt att poängtera är att bostadsrättsföreningens styrelse eller hyresnämnden fortfarande ska godkänna uthyrningen, och man kan inte köpa en lägenhet endast för att hyra ut den eller för att spekulera i värdeökning och under tiden hyra ut.

Fru talman! Med den här propositionen tydliggörs också gränsdragningen mellan andrahandsuthyrning och inneboende. Det är viktigt att regelverket är begripligt.

Fru talman! En fungerande bostadsmarknad handlar också om att skapa mångfald och valfrihet för den som har andra behov eller preferenser eller befinner sig i en speciell situation.

Nu förbättrar vi möjligheterna för företagsbostäder genom att uppdatera reglerna för blockhyra och göra dem mer ändamålsenliga. Regelverket har funnits länge i Sverige, men det har funnits kryphål som oseriösa aktörer har kunnat utnyttja samtidigt som den senaste tidens domar har gjort det svårt för seriösa aktörer att fortsätta erbjuda företag möjlighet att hyra bostäder. För många företag är tillgången till bostäder avgörande om man exempelvis ska kunna rekrytera internationell kompetens eller få människor att ta jobb på orter där bostadsbristen är stor.

Fru talman! Delningsboende, det vill säga att man hyr ett rum men delar på exempelvis kök och sociala utrymmen, är ett växande sätt att bo på, särskilt för unga eller människor som vill prova att bo i en stad men också för exempelvis äldre som söker ett socialt sammanhang. Här har lagstiftningen tyvärr också varit stelbent och försvårat för innovation och utveckling av boendeformer.

Fru talman! Vi moderater tror på reformer som ökar människors frihet och stärker deras möjlighet att forma sitt liv. Det gäller också bostadsmarknaden. När bostäder används bättre, när fler vågar hyra ut och när reglerna blir enklare och tydligare för både den som hyr ut och den som hyr ökar rörligheten och förbättras matchningen på arbetsmarknaden, och fler människor får möjlighet att hitta ett hem.

Regeringens proposition löser inte alla problem på bostadsmarknaden, tvärtom. Sverige behöver fortsatt ett ökat byggande och fler strukturreformer. Men detta är ett viktigt steg i rätt riktning.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 85 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! Tack, David Josefsson, för anförandet!

Vi socialdemokrater och många andra vet att Moderaterna vill införa så kallad trygghetshyra, det vill säga något som jag i hederlighetens namn betraktar som marknadshyra, steg för steg, i nyproduktion eller vartefter lägenheter blir ledigställda i hyresbeståndet. Vi vet att Moderaterna vill se andrahandsuthyrning via mellanhänder, det vill säga marknadshyra i ett parallellt system. Vi vet att Moderaterna på bred front vill stärka fastighetsägare på bekostnad av hyresgästerna. Det är inte något nytt, fru talman.

Men det finns något nytt i den proposition som vi debatterar i dag, och det är att den moderatledda regeringen och Sverigedemokraterna går rakt emot de organisationer som företräder Bostadsrättssverige när det gäller förslaget att ytterligare utöka bostadsrättsnehavares möjligheter att upplåta och hyra ut lägenheter i andra hand. Kritiken handlar om att de regler som finns i dag redan är generösa och att det inte har visats att det finns behov av att utöka möjligheterna till andrahandsupplåtelse.

Även myndigheter som Boverket och Tillväxtverket har kritiserat förslaget om utökade möjligheter till andrahandsuthyrning, och Fastighetsägarna likaså.

Mot bakgrund av kritiken, riskerna för spekulativt beteende och negativa konsekvenser för föreningarnas funktion och grannarnas trygghet är min fråga till David Josefsson och Moderaterna: Hur kommer det sig att regeringen och Moderaterna lägger fram förslag som går på tvärs mot så många remissinstansers kritiska synpunkter?

Anf. 86 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, Markus Kallifatides, för dina frågor!

För att parafrasera en tidigare debatt tyckte jag att Alireza Akhondi uttryckte det väldigt väl: Det finns åtta partier här i riksdagen som är den främsta garanten för att inte införa marknadshyra, för det är ingen som vill ha en oreglerad hyressättning.

Däremot kan vi konstatera att den nuvarande modellen i Sverige inte fungerar särskilt bra, och det tror jag att våra åtta partier också säger. De som råkar

absolut mest illa ut är de som står längst ifrån bostadsmarknaden. Då säger vi: Kan vi inte ha en saklig diskussion och försöka fundera på om vi kan reglera hyrorna på ett annat sätt, så som man gör i exempelvis våra grannländer?

Trygghetshyra är inte marknadshyra. Det som vi genomför nu är inte marknadshyra. Jag tycker att Roger Hedlund beskrev det väldigt tydligt när han sa att det är en väldigt strikt reglerad hyressättning. Det ska prövas i hyresnämnden om man anser att hyran är otillbörlig och så vidare. Det är faktiskt en modell som redan finns i Sverige som vi nu uppdaterar.

När det gäller diskussionen om andrahandsuthyrning frågade ledamoten varför gör vi det här. Det är för att vi inte delar Vänsterpartiets syn att den som äger en bostadsrätt och som ska jobba utomlands eller plugga på annan ort bara kan sälja den. Det är människors hem vi pratar om.

De regler som vi nu förändrar handlar egentligen om två saker. Den ena är att vi säger att tidigare uthyrning inte kan vara en grund för bostadsrättsföreningen att säga nej, och den andra är att man ska kunna hyra ut lite längre.

Det är fortfarande så att man inte får köpa en lägenhet i spekulativt syfte. Man får inte köpa den bara för att hyra ut den. Det är fortfarande så att bostadsrättsföreningen eller Hyresnämnden måste ge sitt godkännande. Det enda vi gör är att vi möjliggör för fler människor att exempelvis kunna bo utomlands och jobba eller plugga några år och sedan flytta tillbaka till sin lägenhet. Det tycker jag är en frihetsreform för den enskilda människan.

Anf. 87 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik:

Fru talman! I den här diskussionen verkar det som att begreppet marknadshyra är något som inte är möjligt; det kan liksom inte finnas. Jag vet inte vad som skulle krävas mer för att det ska vara marknadshyra. Är det rätten att i realtid sätta vilken hyra som helst och så får hyresgästerna flytta om det inte duger?

Förslaget om trygghetshyra innebär en fri förhandling mellan fastighetsägare och tillträdande hyresgäst om hyran vid det tillfället i en nyproducerad eller ledigställd lägenhet. Det är marknadshyra, steg för steg, i beståndet. Jag är ekonom, och jag har väldigt svårt att se att det skulle vara något konstigt med begreppet marknadshyressättning.

Min fråga, fru talman, gällde alltså varför regeringen och Moderaterna går emot Bostadsrätterna, HSB, Riksbyggen, Fastighetsägarna, Tillväxtverket och Boverket i frågan om ytterligare ökade möjligheter till andrahandsuthyrning av bostadsrätt.

En bostadsrätt innebär att man har rätt att bo i en lägenhet i en fastighet som ägs gemensamt av en förening som har att förvalta den. Det är inte tänkt att vara ett spekulationsobjekt eller ett hotellrum, utan man har förvärvat rätten att bo och ingå i en förening tillsammans med sina grannar. Vi menar att det är värt att omsorgsfullt vårda den boendeformen i Sverige.

Jag upprepar min fråga: Hur kommer det sig att man går på tvärs mot det som Fastighetsägarna, Boverket, HSB och Riksbyggen anför i den här frågan genom att öppna för mer spekulativt beteende och ökad otrygghet i bostadsrättsboendet?

Anf. 88 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Jag vet inte om det är problem med mikrofonen eller om man inte har läst handlingarna, men det är alltså inte så att vi gör några stora förändringar av möjligheten att hyra ut sin bostadsrätt i andra hand.

Det vi säger är att det faktum att man tidigare har jobbat eller pluggat utomlands i några år inte i sig kan vara ett skäl att neka uthyrning en gång till. Vi säger också att praxis ska ändras för att möjliggöra lite längre tidsperioder. Man får fortfarande inte köpa en bostadsrätt för att hyra ut den. Det kommer inte att bli som i Barcelona. Man kommer inte att kunna köpa på sig bostadsrätter och hyra ut dem i andra hand, för det får man alltså inte göra. Man får inte köpa för att hyra ut. Det är inte vad som står i lagförslaget.

När det gäller marknadshyra och trygghetshyra kan vi konstatera att det inte finns några partier här inne som vill ha oregerad hyra. Sedan förstår jag att det finns spinndoktorer på Sveavägen 68 som tycker att det är en bra fråga, men det gäller att vara hederlig och saklig i den här debatten, vilket Alireza Akhondi lyfte fram på ett bra sätt.

Jag tar jätteglada en saklig diskussion där vi kan diskutera de problem som finns på svensk bostadsmarknad och om vi vill ha en sådan marknad. Vill vi att det ska vara 42 års kötid för att få en lägenhet i Stockholms innerstad, som kötiderekordet var häromveckan? Tycker vi att det är bra, eller tycker vi inte att det är bra? Det finns tydligen partier som tycker att det är bra, och så finns det partier som inte tycker att det är bra och som vill ha en diskussion. Kan vi reglera hyrorna på ett bättre sätt, så som man har gjort exempelvis i våra grannländer? Det har jag gärna en saklig debatt om.

Jag tycker att det är oanständigt att det finns starka lobbyorganisationer med koppling till Socialdemokraterna och socialdemokratiska och vänsterpartistiska riksdagsledamöter som medvetet ljuger och säger att det finns partier här inne som vill införa marknadshyror och som menar att det ska vara fullständigt fritt och oregerat. Det är inte värdigt Sveriges riksdag. (Applåder)

Anf. 89 MARKUS KALLIFATIDES (S):

Fru talman! I Sverige ska en hyresrätt vara ett hem och inte någons affärsidé.

I och med den proposition vi nu debatterar öppnar dock regeringen och Sverigedemokraterna bakvägen dörren för marknadshyror om riksdagen röstar i enlighet med civilutskottets förslag.

Under många år har det vuxit fram en parallell bostadsmarknad i våra storstäder. Lägenheter som egentligen skulle gå till människor via exempelvis

bostadsförmedling har i stället hyrts ut till bolag vars affärsidé är rätt enkel: att hyra lägenheter och sedan hyra ut dem vidare till betydligt högre priser.

Vanliga hyresrätter har i praktiken blivit hotellrum. Det här har varit en mycket lönsam affärsmodell, men det har också haft tydliga konsekvenser. När lägenheter försvinner från den ordinarie hyresmarknaden blir bostadsbristen än större och hyrorna pressas upp för alla. Dessutom har systemet uppenbara kopplingar till brottslighet. Lägenheter som hyrts ut via mellanhandsbolag har till och med använts för bordellverksamhet och som så kallade tryckarlägenheter i samband med grov kriminalitet.

Under senare år har dock utvecklingen börjat vända. Efter flera vägledande domar från Svea hovrätt och Högsta domstolen 2022 sattes tydligare gränser för denna typ av upplägg. Lägenheter som tidigare hyrts av uthyrningsbolag har i större utsträckning gått tillbaka till den vanliga, ordinarie hyresmarknaden. Det har haft effekt. Fler lägenheter har kommit tillbaka till bostadskön, och kötiderna i exempelvis Stockholmsregionen har minskat de senaste åren.

Nu vill alltså regeringen och Sverigedemokraterna ändra lagen. Med stöd av Sverigedemokraterna föreslår regeringen nya undantagsregler som gör det möjligt för företag att hyra lägenheter i större omfattning. I praktiken, fru talman, öppnar det åter dörren för samma affärsmodeller som domstolarna nyligen satte stopp för.

Problemet är att det inte finns några tydliga begränsningar i förslaget. När fastighetsägare kan få betydligt högre intäkter genom att hyra ut via mellanhandsbolag förändras hela logiken på hyresmarknaden. Varför hyra ut en lägenhet till en vanlig hyresgäst för skälig hyra om samma lägenhet kan hyras ut till ett uthyrningsföretag som i sin tur tar ut betydligt högre hyror?

Resultatet hotar att bli att allt fler lägenheter flyttas från den vanliga hyresmarknaden till en parallell marknad där hyrorna är betydligt högre. Det är så marknadshyror införs bakvägen.

Detta sker samtidigt som bostadsbristen redan är ett av de största problemen för många människor. Unga som ska flytta hemifrån, familjer som behöver större bostad och människor som flyttar för att ta ett jobb möter redan en svår bostadsmarknad. Sverigedemokraterna säger ofta att de står på vanliga människors sida. Men i bostadspolitiken driver de nu en reform som hotar att göra bostadsbristen ännu mer lönsam och pressa upp hyrorna ytterligare.

Sverige behöver fler bostäder och en hyresmarknad som fungerar för vanliga människor – inte nya kryphål som gör det möjligt att kringgå hyreslagens skyddsregler.

Fru talman! Riksdagen bör därför avslå regeringens lagförslag i de delar som avser att möjligheterna att göra undantag från besittningsskyddet i efterföljande led vid blockhyra utökas, att reglerna om anpassad hyra införs och att den så kallade bulvanregeln inte ska gälla vid blockhyra. Vidare bör den del av lagförslaget

som avser uthyrning till en juridisk person för vidareuthyrning till en juridisk person avslås.

Vi socialdemokrater står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för att spara tid i kammaren yrkar jag bifall endast till reservation 3 i betänkandet.

Fru talman! Propositionen innebär också att regeringen och Sverigedemokraterna går rakt emot de organisationer som företräder Bostadsrättssverige. Förslaget om att utöka bostadsrättshavares möjligheter att upplåta sina lägenheter i andra hand har fått kritik av flera viktiga remissinstanser.

Kritiken handlar huvudsakligen om att reglerna redan i dag är generösa och att det inte finns behov av att utöka möjligheterna till andrahandsupplåtelse av bostadsrätter. Även myndigheter som Boverket och Tillväxtverket har ifrågasatt förslaget och varnat för bland annat spekulationsköp av bostadsrätter. Fastighetsägarna har också avstyrkt förslaget med hänvisning till risken för spekulativt beteende och negativa konsekvenser för föreningarnas funktion och grannarnas trygghet.

Vi socialdemokrater instämmer i remissinstansernas kritik, och för oss väger dessa invändningar tyngre än de skäl för förslaget som regeringen anför i propositionen. Riksdagen bör därför avslå regeringens förslag om utökade möjligheter till andrahandsuthyrning i bostadsrättslagen.

Det är direkt anmärkningsvärt att en regering som talar med sådana bröstitoner om trygghetsfrågor i detta ärende går på tvärs mot alla varningar om ökad otrygghet i boendemiljöer. En bostadsrätt är en bostad inom en förening – inte ett rent spekulationsobjekt och inte ett hotellrum. En bostadsrätt är en rätt att bo och ingå i en förening tillsammans med sina grannar. Det är värt att omsorgsfullt vårda denna viktiga boendeform i det här landet.

Fru talman! Vi socialdemokrater värnar det ägda boendet, bostadsrätten och hyresrätten och de olika upplåtelseformernas särart. Vi vill därtill se en kraftfull och aktiv statlig bostadspolitik, något Sverige inte har i dag.

Utgångspunkten för oss socialdemokrater är att det krävs en aktiv bostadspolitik för att fler ska kunna bo bra. Vi måste bygga mer och bättre, och vårt land ska präglas av vacker arkitektur och smart stadsplanering. Vi måste bygga bostäder där folk med vanliga löner har råd att bo. Vi vill bygga bort segregationen. Det ska byggas i hela landet, i tätorter såväl som på landsbygder. Ett modernt liv ska givetvis inte behöva vara synonymt med ett urbant liv. Service, välfärd och god infrastruktur måste finnas överallt i vårt land.

Tillfälliga bostadsbehov kan och ska mötas med genomtänkta lösningar i form av till exempel studentbostäder, ungdomsbostäder, hotell, lägenhetshotell, andrahandskontrakt och ibland företagsbostäder. Inget av detta ska dock handla om att ytterligare begränsa tillgången på vettiga boendelösningar för vanligt folk.

När högern nu släpper fram marknaden ännu lite mer vill vi socialdemokrater gå i en helt annan riktning för bostadspolitiken och för Sverige. Vi vill ha ett

starkare samhälle, byggt på gemensamt ansvar och respekt för alla människors behov av goda bostäder och boendemiljöer.

(Applåder)

Anf. 90 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Vi från Centerpartiet kommer att rösta för detta förslag, och vi accepterar därmed regeringens förslag.

Låt mig dock vara tydlig redan från början: Anledningen till att jag går upp i debatten är inte att jag vill hylla regeringens bostadspolitik. Jag gör det inte för att beskriva förslaget som någon stor reformagenda, för det är det inte. Jag gör det definitivt inte heller för att låtsas att Sverige efter snart fyra år med denna regering har fått en fungerande bostadspolitik.

Betänkandet är ett best case scenario – ett steg mindre i det förmynderi som till stor del har präglat det offentliga Sverige. Den subjektiva sanningen är att den här mandatperioden till stora delar har varit fyra förloerade år för svensk bostadspolitik.

Fru talman! Vi diskuterar i dag förändringar som ska skapa en mer flexibel hyresmarknad. Och visst är vissa av dessa förändringar rimliga. Om en del av förändringarna hade varit genomförda skulle kanske inte tusentals människor behöva bo i baracker i Skellefteå.

Sverige behöver mer rörlighet. Vi behöver bättre användning av det befintliga bostadsbeståndet. Vi behöver minska onödiga hinder och regelkrängel. Det är i grunden sunt, och det tror jag att de allra flesta kan skriva under på. Men problemet är att regeringen verkar tro att mindre justeringar i marginalen är samma sak som att ha en bostadspolitisk riktning. Det är det inte.

Under den här mandatperioden har bostadsbyggnandet kollapsat. Konkurserna i byggsektorn har ökat kraftigt. Tusentals människor har förlorat sina jobb. Unga människor kommer längre och längre från möjligheten till en egen bostad. Detta är inget som den här reformen tar sikte på.

Samtidigt står regeringen i praktiken utan större strukturreformer – fyra år in på mandatperioden! Det saknas riktning. Det saknas tempo. Framför allt saknas förståelse för hur allvarlig situationen de facto är.

Fru talman! Bostadsmarknaden är inte ett särintresse. Den är fundamental för svensk ekonomi – över 10 procent av Sveriges bnp. När människor inte kan flytta dit där jobben finns fungerar arbetsmarknaden sämre. Vi har en situation där 100 000 fler människor har blivit arbetslösa under mandatperioden. Vi vill att människor ska kunna ta ett arbete, och då måste människor kunna flytta dit där jobben finns.

När unga vuxna bor kvar hemma långt upp i ålderna påverkar det familjebildningen – jag tror att framför allt Kristdemokraterna har lyft behovet av att fler barn tillkommer – men också studier och framtidstro.

När företag inte kan rekrytera därför att människor inte hittar bostad påverkar det också tillväxten. Ska vi kunna hantera den demografiska utvecklingen behöver

vi tillväxt i det här landet. Bostadspolitik är därför tillväxtpolitik. Bostadspolitik är därför arbetsmarknadspolitik. Bostadspolitik är därför också i grunden framtidspolitik.

Jag var på ett seminarium med Kairos Future för kanske 15 år sedan. Där hörde jag något som fastnade i mitt sätt att tänka, fru talman. Man sa att det som ger människor framtidshopp är byggkranar. Mot den bakgrunden kan man också se att regeringen har misslyckats.

Fru talman! Det mest anmärkningsvärda är kanske ändå ambitionsnivån. Sverige befinner sig i den djupaste byggkrisen på decennier, och regeringens svar har varit förvånansvärt passivt. Man talar gärna om att marknaden ska lösa situationen. Problemet är bara att marknaden inte fungerar i ett vakuum. När räntor stiger kraftigt, investeringar fryser inne och hushållens köpkraft pressas behövs politiskt ledarskap. Då behövs reformer som faktiskt får hjulen att börja snurra igen. I stället har vi fått en regering som mest administrerar krisen.

Jag tror att jag har tre fyra sidor till med förskrivna argument för varför denna mandatperiod bör anses vara fyra förlorade år. Jag tror dock inte att dessa tre fyra sidor skulle föra debatten närmare något slags konsensus. Jag kan därmed konstatera att vi, i brist på vettiga saker att rösta för, kommer att rösta för det här lilla förslaget som regeringen har lagt fram.

Anf. 91 AMANDA PALMSTIERNAN (MP):

Fru talman, ledamöter och åhörare! Bostaden är en social rättighet. Alla människor har rätt till ett tryggt hem oavsett inkomst. Vi i Miljöpartiet tycker att det är särskilt viktigt att se till de individer som har svårt att komma in på bostadsmarknaden.

Tidöregeringens lagförslag, som vi debatterar i dag, går i motsatt riktning. Förslaget riskerar nämligen att leda till marknadshyror bakvägen. Det leder också till otrygga kontrakt utan besittningsskydd, alltså rätten att bo kvar i sin lägenhet. Vi i Miljöpartiet säger nej till alla former av marknadshyror oavsett vad de kallas och var de göms. Vi värnar också besittningsskyddet.

En stor risk med propositionen är att incitamenten för fastighetsägare att hyra ut till mellanhandsföretag är så stora att allt färre lägenheter med brukshyra kommer att finnas i privata fastighetsägares bostadsbestånd.

Fru talman! Regeringens förslag riskerar att leda till att fastighetsägare väljer att avstå från att hyra ut till enskilda hyresgäster via bostadsköer eftersom man får så pass mycket mer betalt av en mellanhand. Det blir ett mycket mer lukrativt sätt att förvalta en bostadsfastighet. Risken blir därmed som sagt att fastighetsägare tillsammans med mellanhandsföretag driver fram marknadshyror bakvägen.

För en enskild hyresgäst innebär det mycket troligt hyror som frångår bruksvärdesprincipen. En enskild hyresgäst ska dessutom enligt Tidöregeringens lagförslag ha mycket små reella möjligheter att begära en

sänkning av hyran. Anledningen är att regeringen vill att besittningsskyddet ska försvagas. Om man som hyresgäst begär att hyran ska sänkas riskerar man att vräkas, eftersom besittningsskyddet är för svagt.

Hem & Hyra har granskat mellanhandsbolag som hyr lägenheter av fastighetsägare och sedan hyr ut dem vidare. Granskningen visar att över 1 100 återkrav rikts mot sådana företag. Under perioden januari 2024 till juni 2025 beslutades återbetalningar på totalt drygt 14 miljoner. Bara under 18 månader fattade hyresnämnderna beslut i 331 ärenden som gällde mellanhandsbolag.

Fru talman! Detta är inte en sjyst marknad.

Mot den bakgrunden tycker Miljöpartiet att det är anmärkningsvärt att regeringen vill göra det mer attraktivt att använda just mellanhandslösningar. Vi avstyrker därför regeringens förslag om anpassad hyra vid blockuthyrning till företagsbostäder. Vi säger nej till lagförslaget.

Jag vill vara tydlig med att vi är positiva till företagsbostäder. De behövs, och det råder brist på sådana. Vi menar dock att frågan om bostäder för personalförsörjning måste kunna lösas på ett ansvarsfullt sätt. Kommuner, regioner, universitet, arbetsgivare och bostadsbolag kan hitta andra former för tillfälliga bostäder för exempelvis vårdpersonal, forskare, projektanställda eller personer som flyttar över landet till ett nytt jobb. Jag har själv gjort en sådan flytt till en företagsbostad som inte gick via ett mellanhandsföretag utan direkt via kommunen på sjysta villkor.

Det är en sak att möjliggöra seriösa personalbostäder. Det är något helt annat att skapa incitament för fastighetsägare att lyfta ut vanliga hyresrätter från den ordinarie bostadskön och i stället hyra ut dem via mellanhänder till högre hyror och svagare skydd.

Förslaget ger upphov till följdfrågor om vad avsikten med propositionen egentligen är. Det är juridiskt komplicerat, och vi tycker att det finns tydliga tecken på detta är en strategi för att dölja frågan om marknadshyror i ett juridiskt komplicerat förfarande. Kanske är det avsiktligt, kanske inte – det är lite oklart. Men det är detta vi ser kommer att bli konsekvensen.

Sedan, fru talman, kommer vi till den andra delen i propositionen, utökade möjligheter till andrahandsuthyrning.

Regeringens lagförslag innebär att bostadsrättshavare ska få tillstånd att hyra ut sin lägenhet i andra hand under en längre tidsperiod – det är ju redan i dag möjligt att hyra ut sin lägenhet.

Flera tunga remissinstanser avstyrker förslaget – Bostadsrätterna, Fastighetsägarna, HSB, Hyresgästföreningen, Riksbyggen och Sveriges advokatsamfund. Vi i Miljöpartiet håller med. Också vi avstyrker förslaget. Liksom flera av remissinstanserna menar vi att det finns en risk att det nya förslaget leder till spekulativa köp av bostadsrätter och att förvaltningen av bostadsrätter försvåras.

Fru talman! Dagens andrahandsmarknad är osäker. Den präglas av korta kontrakt utan besittningsskydd. Hyror är många gånger högre än i ett

förstahandskontrakt. Samtidigt är alternativen på bostadsmarknaden ofta få för de grupper som hänvisas till andrahandsmarknaden. Och brist på kunskap om regelverken och rädsla för att begära sin rätt, eftersom man är rädd för att bli vräkt, gör att man hamnar i kläm. Det finns också många svartkontrakt på denna trånga bostadsmarknad.

Sammantaget kan man konstatera att andrahandsmarknaden är en nödlösning. Det är inte en trygg boendeform. Vi i Miljöpartiet vill i stället se lagstiftningsåtgärder och mer tillsyn för att motverka olovlig andrahandsuthyrning.

Miljöpartiet yrkar att riksdagen avslår Tidöregeringens förslag om utökade möjligheter till andrahandsuthyrning. Med det yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 92 PATRIK KARLSON (L):

Fru talman! För oss liberaler handlar denna proposition, *En mer flexibel hyresmarknad*, om något väldigt grundläggande: att fler människor ska kunna hitta ett hem, att bostäder som redan finns ska användas bättre och att den som vill hyra ut sin bostad ska mötas av tydliga och rimliga regler.

I dag är reglerna för uthyrning av privatbostäder splittrade. Olika regler gäller beroende på vilken bostad som hyrs ut, hur många bostäder som hyrs ut, vilken typ av upplåtelse det handlar om och vilken lag som råkar bli tillämplig. För den som är jurist går det kanske att navigera bland dessa. Men för den vanliga bostadsrättsinnehavaren, villaägaren eller småskaliga hyresvärden är det ofta något helt annat.

Många upplever att det är svårt att veta vad som gäller. Vilken hyra får jag ta ut? Vilket besittningsskydd gäller? Vad händer om jag själv behöver bostaden? Vad gäller om uthyrningen ska vara tidsbegränsad? Vilken lag ska jag ens läsa?

Det är inte konstigt att människor avstår från att hyra ut. Och varje gång någon avstår från att hyra ut en bostad som annars hade kunnat användas förlorar någon annan möjligheten att få ett hem. Därför föreslås nu en ny och mer heltäckande privatuthyrningslag. Reglerna samlas och förtydligas. Det ska bli lättare att förstå vad som gäller när man hyr ut en bostad.

Fru talman! En central förändring är att en privatperson ska kunna hyra ut upp till två bostadslägenheter samtidigt. Det finns människor som av olika skäl har mer än en bostad som skulle kunna hyras ut. Det kan handla om en person som har ärvt en lägenhet till, om någon som tillfälligt ska arbeta på annan ort eller om en familj som har ett hus där en del av huset skulle kunna fungera som självständig bostad.

Regeringens förslag innebär att privatuthyrningen kan omfatta två bostäder. Det tycker vi är rimligt och proportionerligt. Det kan bidra till att fler bostäder kommer ut på marknaden.

En annan viktig förändring gäller hyran vid privatuthyrning. Regeringen föreslår att hyresvärden och hyresgästen som utgångspunkt ska vara fria att komma överens om hyran. Det är en princip som borde vara

självklar i ett fritt samhälle. Två vuxna människor ska i normalfallet kunna träffa ett avtal med varandra.

Det handlar inte om att lämna hyresgästen rättslös. Det handlar inte om att vi sanktionerar ocker. Propositionen innehåller en tydlig skyddsregel. Om hyran ligger väsentligt högre än den hyra som i allmänhet tas ut för liknande bostäder som hyrs ut enligt den här lagen kan hyresgästen vända sig till hyresnämnden. Då kan hyran sättas ned till en nivå som är skäligen förhållande till den faktiska hyresnivån på marknaden.

Fru talman! Varför är detta viktigt? Jo, för att dagens system skapar fel incitament. Om en person överväger att hyra ut sin bostad men upplever att hyran inte motsvarar kostnaderna, riskerna eller det faktiska värdet av boendet låter många helt enkelt bli. Då står bostaden tom. Och en tom bostad hjälper ingen. Den hjälper inte studenten. Den hjälper inte arbetstagaren. Den hjälper inte den nyanlända forskaren, den unga polisen som flyttar till en annan stad eller den fränkskilda föräldern. Den hjälper inte heller företaget som försöker rekrytera. Och vi vet att när människor inte kan flytta dit där jobben och utbildningarna finns tappar Sverige kraft.

Propositionen innehåller också förändringar om tidsbestämda hyresavtal vid privatuthyrning. Även här handlar det om att skapa mer tydlighet och balans. Många privatpersoner hyr inte ut på obestämd tid. De hyr ut under det år de ska arbeta utomlands, under sin studietid på annan ort eller kanske i väntan på att ett barn ska flytta in. De hyr ut en bostad som de kanske själva kan behöva senare. Då måste det vara möjligt att avtala om en tidsbegränsad uthyrning på ett tryggt sätt.

För hyresvärden handlar tryggheten om att veta att man kan få tillbaka sin bostad när avtalet löper ut. För hyresgästen handlar tryggheten om att veta vad som gäller under avtalstiden. Regeringens förslag innebär bland annat att reglerna för tidsbestämda avtal förtydligas och att hyresgästens ställning under avtalstiden stärks.

Förslaget stärker också hyresgästens förutsebarhet. Den som hyr en bostad under ett år ska kunna planera sitt liv under det året och ska inte behöva leva med risken att avtalet plötsligt rivs upp utan saklig grund.

Fru talman! Propositionen samlar och förtydligar också reglerna om privatuthyrning i en ny lag när det gäller den grundläggande ordningen av uthyrningen, som skiljer sig från den ordinarie marknaden i fråga om hyresgästens rätt till förlängning av avtalet. Det är en fråga som, med rätta, väcker en hel del debatt. Ett hem är inte vilken vara som helst. Det är en plats för trygghet, vardag och privatliv. Just därför behöver reglerna vara anpassade till situationen.

Det är skillnad på ett stort fastighetsbolag med tusentals lägenheter och en privatperson som hyr ut sin egen bostad under en begränsad tid. Om lagstiftningen inte gör den skillnaden kommer många att avstå från att hyra ut.

Fru talman! Vi stärker också rätten att använda bostadsrättsbeståndet bättre. I dag finns det bostadsrättsinnehavare som har fullt legitima skäl att under en tid

hyra ut sin lägenhet – jag har nämnt studier och arbete – men där tidigare uthyrningar kan väga tungt emot dem, även när skälen är rimliga. Regeringens förslag innebär att tidigare andrahandsuthyrningar bara ska beaktas om de skett i betydande omfattning. Det är en rimlig avvägning.

En annan viktig del av propositionen gäller blockhyra. Det innebär förenklat att en hyresvärd hyr ut flera lägenheter till en mellanhand, som i sin tur hyr ut dem vidare. Det kan handla om företagsbostäder, studentbostäder, delningsboenden, coliving och så vidare. I dag är dessa regler ofta ottydliga och begränsande. De bygger helt enkelt inte fullt ut på de förutsättningar som vuxit fram i vårt samhälle.

Arbetsmarknaden är mer rörlig i dag. Företag behöver ibland snabbt kunna erbjuda boende till personer som rekryteras från andra delar av Sverige eller från utlandet. Och universitet och andra aktörer behöver lösningar för studenter och forskare. Nya boendeformer utvecklas där människor delar ytor, tjänster och gemenskap på andra sätt än tidigare. Då måste lagstiftningen hänga med.

Fru talman! Flexibiliteten kombineras med spärrar mot missbruk. Hyresnämnden ska om det finns särskilda skäl kunna neka tillstånd, tidsbegränsa tillstånd och hämta in yttranden från organisationer med relevant kunskap. Det innebär inte fri lejd för oseriösa upplägg. Det är en reglerad modell för att seriösa aktörer ska kunna erbjuda bostäder där dagens system inte räcker till.

Jag yrkar bifall till utskottets ställningstagande.

Anf. 93 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Jag satt och funderade på var det egentligen finns en skiljelinje här. Det handlar väl om att vi kristdemokrater tror att privatuthyrningen behövs i Sverige och att man behöver använda varje kvadratmeter på bästa sätt för att vi inte ska ha människor som står utan bostad.

Om man inte tror att vi behöver privatuthyrning i Sverige kan man givetvis säga att den här lagen inte behövs. Men om man tror att privatuthyrning faktiskt behövs i Sverige kan man inte vara emot att vi skapar en lag som samlar de lagar och förordningar som finns, så att det för den privatperson som hyr ut blir enkelt att hitta vad som gäller. Jag kan inte riktigt förstå varför man inte vill ha en samlad lag i så fall.

Det är klart att vi också gör förändringar här. Vi statuerar att man får ha två bostäder som man kan hyra ut. Det är också rimligt. I vissa fall har man, som en del säger, två bostäder som man kan hyra ut.

Det finns de som säger att detta kommer att leda till marknadshyror. Men det står rätt tydligt i själva propositionen att man kan ansöka hos hyresnämnden om att få kontrollerat om ens hyra är en ockerhyra eller inte.

Det går alltid att diskutera om det är bra eller inte. Men vi har också reglerat på vilket sätt ett hyresavtal ska upphöra.

Numera blir det lika för bägge, det vill säga att den som hyr ut och den som hyr har lika lång period, tre månader, som man kan säga upp avtalet på. Det tycker jag är ganska rimligt. Det stärker hyresgästens möjligheter.

Sedan kan man alltid diskutera bostadsrätten vad gäller bostadsrättsföreningar och den enskilde. Jag tycker att det är ganska rimligt att om du har en bostadsrätt och gör någonting annat under en period ska du kunna hyra ut din bostad. Det ska kunna göras schangtligt. Det ska inte vara en bostadsrättsförening som i alla lägen kan säga: Nej, du får inte hyra ut din bostad. Jag tycker att du ska ha stora möjligheter att hyra ut din bostad.

Om du har studerat någonstans under en period och sedan flyttat tillbaka ska det inte påverka om du senare av någon anledning vill flytta ihop med någon annan och se om det fungerar. Nu kan man säga: Det går inte. Du har faktiskt hyrt ut din bostad förut, så nu kan du inte hyra ut den längre. Den enskildes möjlighet att kunna använda sin egen bostad måste öka. Det måste ändå vara rimligt.

Sedan kan man alltid diskutera detta med blockhyror. Vi tycker alla om den gröna omställningen. Men var ska de bostäderna komma ifrån? Jag tror att mycket av det handlar om att när vi flyttar människor dit där arbeten finns måste de också komma åt en bostad på ett snabbt och enkelt sätt.

Blockhyra har varit en sådan sak som har kunnat hanteras förut. Jag tror att det bara är bra att vi reglerar hur det fungerar. De som anser att detta är alldeles fel blir svaret skyldiga. Hur tycker de annars att det ska vara?

Man kan tycka att otillåten privatuthyrning inte ska få finnas, men det hjälper inte. Då är det bättre att vi reglerar hur privatuthyrning ska vara, samlar det i en lag och talar om: Så här är det i Sverige. Det hjälper hyresgästen och även den som hyr ut att kunna se vad som gäller.

Det är väl oppositionens roll att alltid hitta ett fel någonstans. Jag är stolt över det som regeringen har gjort under dessa fyra år. Vi har gjort väldigt många bra saker. På det senaste utskottssammanträdet var det ganska många justeringar för propositioner som kommer. Jag är stolt men inte nöjd, som en statsminister sa.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 22.)

§ 17 Ändamålsenliga utmätningsregler och utökad distansutmätning

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU34
Ändamålsenliga utmätningsregler och utökad distans-
utmätning (prop. 2025/26:224)
föredrogs.

Anf. 94 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi civilutskottets betänkande om regeringens proposition 2025/26:224 *Ändamålsenliga utmätningsregler och utvidgad distansutmätning*, som syftar till att högre försäljningspris för utmätt egendom ska kunna uppnås, att fler skulder ska bli betalda snabbare och att förtroendet för utskottet ska öka.

Vi i Sverigedemokraterna ställer oss bakom alla regeringens förslag till lagändringar i propositionens punkter 1–6. Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på följdmotionen från Socialdemokraterna samt den reservation som Socialdemokraterna och Miljöpartiet har lämnat.

Fru talman! Ett fungerande samhälle bygger på att avtal hålls och att skulder betalas. Om den som har rätt till ersättning – det kan vara företagare, privatpersoner eller brottsoffer – inte kan få betalt riskerar förtroendet för hela rättssystemet att urholkas.

Samtidigt är utskottets förslag ett ingripande verktyg. Därför måste det vara effektivt, rättssäkert och anpassat till dagens samhälle. Det är precis detta regeringens proposition handlar om.

En viktig del av förslagen är att utöka möjligheten till så kallad distansutmätning. I dag är det ett effektivt verktyg för att identifiera och säkra egendom. Genom förslaget får fler brottsbekämpande myndigheter möjlighet att bistå Kronofogden, bland annat Tullverket, Kustbevakningen och Ekobrottsmyndigheten.

Det här är viktigt av flera skäl. Det stärker möjligheten att snabbt säkra tillgångar innan de försvinner. Det innebär att fler borgenärer får betalt. Men det är också ett led i arbetet mot den organiserade brottsligheten.

Kriminella ska inte kunna gömma undan tillgångar eller leva gott på brottsvinster samtidigt som de undandrar sig betalningsansvar. Inte minst kan detta stärka möjligheten för brottsoffer att faktiskt få ut det skadestånd som de har rätt till.

Fru talman! Propositionen innehåller också moderniseringar av hur utmätt egendom säljs. I dag kan vissa regler vara omoderna och leda till att egendom säljs till lägre pris än nödvändigt. Därför föreslås att fastigheter ska kunna säljas genom exempelvis e-auktioner och att bostadsrätter i större utsträckning ska kunna säljas genom underhandsförsäljning via exempelvis fastighetsmäklare.

Det handlar inte om tekniska detaljer för sakens skull. Om en bostad eller annan egendom kan säljas till ett högre pris gynnas alla berörda. Borgenärerna får större möjlighet att få betalt, men även gäldenären gynnas eftersom ett högre försäljningspris kan innebära att en mindre restskuld kvarstår efter försäljningen. Det handlar helt enkelt om att skapa ett mer ändamålsenligt system.

Fru talman! Regeringen föreslår också att proportionalitetsprincipen och principen om barnets bästa tydligt ska skrivas in direkt i utskottets förslag. Det är en viktig markering. När staten ingriper i människors ekonomi och livssituation måste det alltid ske med rimliga

avvägningar. Särskilt när barn påverkas måste deras situation beaktas.

Fru talman! Den följdmotion som Socialdemokraterna har lämnat handlar dock egentligen inte om huvuddelen av propositionen. Tvärtom råder det bred enighet i utskottet om nästan samtliga delar.

Det Socialdemokraterna vänder sig mot gäller i praktiken några ord, nämligen formuleringen ”eller är sambo” i den föreslagna ändringen av 7 kap. 4 § utskottets förslag. Frågan gäller den så kallade proportioneringsprincipen vid löneutmätning.

Lagrådet har haft invändningar mot att sambors inkomster ska kunna beaktas och menar att detta skulle kunna innebära att en sambo indirekt får bära ansvar för den andra sambons skulder.

Jag delar regeringens bedömning att den kritiken inte träffar rätt. Det handlar nämligen inte om att göra sambon betalningsansvarig för någon annans skuld. Ingen sambo blir skyldig att betala en annan persons skulder.

Det handlar i stället om att beakta verkligheten. Två personer som lever tillsammans delar normalt boendekostnader, matkostnader och andra gemensamma utgifter. Det är i regel mer ekonomiskt fördelaktigt att leva tillsammans än att bära alla kostnader ensam.

När Kronofogden ska bedöma en persons faktiska betalningsförmåga måste man rimligen kunna ta hänsyn också till det. Det är dessutom en princip som redan länge har tillämpats i praktiken. Regeringens förslag innebär främst att man skapar tydlighet och förutsebarhet genom att skriva in detta direkt i lagen.

Det finns starka skäl att behandla makar och sambor på ett likvärdigt sätt. Annars riskerar vi att skapa märkliga skillnader där det blir mer förmånligt att vara sambo än att vara gift, trots att den ekonomiska verkligheten ofta ser mycket likartad ut.

Fru talman! Det här är ett genomarbetat förslag som effektiviserar utskottets förslag, stärker rättssäkerheten och bidrar till att skulder betalas snabbare. Det är min konkreta uppfattning gällande propositionens förslag. Förslaget stärker både brottsoffrets ställning och förtroendet för rättsstaten.

Med detta, fru talman, yrkar jag återigen bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 95 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att vi socialdemokrater står bakom huvuddelen av propositionen. Vi vill se ett modernare och mer effektivt utskottets förslag. Skulder ska kunna drivas in snabbare och mer rättssäkert, och brottsoffer ska få bättre möjligheter att få skadestånd. Vidare ser vi positivt på flera av de moderniseringar som regeringen föreslår. Det gäller bland annat modernare försäljningsformer, e-auktioner och bättre möjligheter för kronofogden att arbeta mer effektivt.

Men, fru talman, det finns en del i propositionen där vi tycker att regeringen har gått för långt. Det gäller förslaget att lagfästa proportioneringsprincipen även för sambor.

När kronofogden gör en löneutmätning räknar man fram ett förbehållsbelopp, alltså hur mycket en person måste få behålla för att klara sitt och familjens uppehälle. Regeringen vill nu skriva in i lagen att om en gäldenär lever tillsammans med en sambo ska sambons inkomst påverka beräkningen.

Det här kan låta som en juridisk förändring, men i praktiken är konsekvensen att om en sambo har högre inkomst kan den personen få bära en större del av hyran, av maten, av elen och av hushållets kostnader.

Fru talman! Svensk rätt bygger på principen om att var och en ansvarar för sina egna skulder. Sambolagen bygger också på att sambor är ekonomiskt självständiga. Sambor har inte samma lagstadgade rättigheter och underhållsskyldigheter som makar.

Därför är kritiken mot regeringen inte bara politisk. Lagrådet har tydligt pekat på att det strider mot den grundläggande förmögenhetsrättsliga principen att det bara är gäldenären, eller någon som uttryckligen har åtagit sig skulden, som ska bära betalningsansvaret. Även Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare delar Lagrådets kritik.

Lagrådet pekar också på att makar och sambor inte är samma sak juridiskt. Makar har en lagstadgad underhållsskyldighet, men det har inte sambor. Ändå vill regeringen behandla dem som om den skyldigheten finns.

De som har gift sig har gjort ett aktivt val och kan förmodas ha övervägt frågor om vad det innebär ekonomiskt. Ett samboförhållande kan uppstå mer av en vana eller utan närmare reflektion över konsekvenserna. Förhållandet kan också vara under en kort tid – och ändå ses som ett samboförhållande. Det kan också ha varit fråga om ett aktivt val att inte gifta sig, för att slippa risken att direkt eller indirekt behöva betala för sambons skulder.

Fru talman! Vi socialdemokrater står bakom ett modernt och effektivt utökningsförfarande. Men effektivitet får aldrig gå före rättssäkerhet och rättvisa. Vi säger ja till reformen i huvudsak, men vi säger nej till att sambor i praktiken ska få ett ekonomiskt ansvar för skulder som inte är deras. Därför yrkar jag bifall till vår reservation.
(Applåder)

Anf. 96 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Anna-Belle Strömberg för anförandet.

Jag ville egentligen inte begära replik, men jag refererar snabbt till vad vår riksdagskollega Alireza Akhondi alldeles nyss sa i ett replikskifte, nämligen att det är viktigt med en hederlig debatt.

Det som ledamoten påstår i talarstolen, nämligen att sambon blir återbetalningsskyldig, stämmer inte. Ett par minuter innan ledamotens anförande redogjorde jag för hur det fungerar. Sambons inkomster tas med i beräkningen. Det är inte så stor skillnad mellan att vara gift eller sambo så länge man bor tillsammans, det vill säga att livskostnaderna är mindre.

Jag har följande frågor till ledamoten Anna-Belle Strömberg. Jag tror att mikrofonen fungerade under mitt anförande, men jag undrar om ledamoten hörde hur jag resonerade om regeringens förslag. Varför far ledamoten med osanning om förslaget? Man blir inte betalningsskyldig när man är sambo.

Anf. 97 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)

replik:

Fru talman! Jag tackar för frågorna. Jag hörde mycket väl vad ledamoten sa i talarstolen.

I praktiken innebär förslaget att den med högre inkomst får bära en större del av hushållets utgifter för att frigöra pengar till någon annans skuld. Det är precis den kritiken som både Lagrådet och Yrkesföreningen lyfter upp. Därför har vi ställt oss bakom kritiken.

Skillnaden är att regeringen nu vill göra förslaget till en uttrycklig lag. Då måste förslaget granskas rättsligt. Där är Lagrådet tydligt. Anser ledamoten att förslaget håller praktiskt i lagen?

Anf. 98 RASHID FARIVAR (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Återigen påstår ledamoten att sambon blir återbetalningsskyldig, eller betalningsansvarig, för sambons skulder. Det stämmer inte.

Man tar in inkomster från sambon om det blir högre inkomster i kalkylen. Man blir inte betalningsansvarig eller skyldig att betala.

Det är viktigt att vi talar sanning. Ledamoten Anna-Belle Strömberg gör inte det.

Jag har egentligen inte någon fråga, förutom den jag ställde om varför ledamoten far med osanning i riksdagens kammare.

Anf. 99 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S)

replik:

Fru talman! Jag har inte sagt att sambon blir återbetalningsskyldig, utan jag har sagt att sambon blir indirekt ansvarig för en skuld som den andra sambon har. Vi anser att vi ska hålla fast vid principen om att människor inte ska göras ekonomiskt ansvariga för skulder som de inte har. Den person som är satt i skuld ska också betala skulden.
(Applåder)

Anf. 100 LUDVIG CEIMERTZ (M):

Fru talman! Vi debatterar en proposition om ändamålsenliga utmättningsregler och utökad distansutmätning. Det är en proposition som innehåller ett flertal konkreta förändringar för att effektivisera och modernisera utökningsförfarandet. Förslagen innebär möjligheter att få skulder betalda, högre värden vid försäljning av utmätt egendom och ett mer ändamålsenligt system för både myndigheter och enskilda. I grunden handlar det om något ganska enkelt: Beslut ska kunna verkställas, och när tillgångar finns ska de kunna säkras. Om skulder ska betalas måste staten ha fungerande verktyg att se till att det blir på det viset. Här debatterar vi hur reglerna kan bli bättre.

Fru talman! En viktig del av den här propositionen handlar om utmätning på distans. Distansutmätning är redan i dag ett effektivt verktyg för att hitta och säkra utmätbar egendom. Nu utvidgas möjligheten till biträde vid distansutmätning till fler brottsbekämpande myndigheter. Det är en viktig förändring. Den kan verka liten, men det är faktiskt en viktig förstärkning. Vi vet att tillgångar ibland kan flyttas snabbt när personer misstänker att myndigheter är på väg att agera. Detta gäller rent generellt vid skulder och utmätningar.

Fru talman! Det finns också en tydlig koppling till organiserad brottslighet och kriminell ekonomi. Då måste våra brottsbekämpande myndigheter kunna arbeta snabbare och mer samordnat. Därför är det viktigt att vi utökar möjligheten för Kronofogden att ta hjälp av fler brottsbekämpande myndigheter. Det innebär att myndigheter som redan i dag genomför kontroller och ingripanden ska hjälpa till snabbare med att säkra egendom som annars riskerar att försvinna.

Det kan handla om att polisen, tullen och Kustbevakningen i samband med kontroller upptäcker kontanter, fordon, dyra klockor eller annan värdefull egendom hos personer som har skulder och där tillgångarna riskerar att flyttas undan. Det kan då uppstå tidsfördröjningar mellan olika myndigheter, men nu förbättras möjligheten att agera direkt. Det stärker möjligheten att verkställa beslut och driva in skulder.

Det är också viktigt i arbetet mot den kriminella ekonomin. Vi vet att organiserad brottslighet många gånger bygger på tillgångar och pengar som omsätts snabbt och hålls undan från myndigheter. Det handlar inte bara om kontanter utan även om fordon, båtar, smycken och andra tillgångar som man kan flytta snabbt. Kan vi bli snabbare på att identifiera och säkra sådana tillgångar blir det svårare för kriminella att bygga upp och behålla ekonomiska värden samtidigt som skulder lämnas obetalda. Det här är därför ett ganska bra exempel på hur praktiska förändringar i lagstiftningen kan stärka arbetet mot organiserad brottslighet genom att ge bättre möjligheter att arbeta effektivare i vardagen. Här finns det en bred enighet i Sveriges riksdag, vilket jag är glad över.

Herr talman! Den här propositionen innehåller också flera förändringar av hur utmätt egendom ska säljas. Fast egendom ska i större utsträckning kunna säljas genom moderna försäljningsformer, exempelvis auktioner. Bostadsrätter ska kunna säljas under hand, till exempel genom fastighetsmäklare. Det är rimliga och viktiga moderniseringar. Dagens regler bygger på äldre försäljningsformer som inte alltid fungerar särskilt effektivt. Om fler spekulanter kan delta digitalt ökar också möjligheten till att egendomen säljs till ett bättre pris.

Detta är viktigt. När värdet på utmätt egendom blir högre förbättras möjligheten att reglera skulder. Den som har rätt till betalning får bättre möjligheter att få betalt, samtidigt som den skuldsatte kan gynnas av att större delar av skulden täcks genom försäljningen. Detta gäller inte minst bostadsrätter. Det är i dag inte ovanligt att bostadsrätter har väldigt stora ekonomiska

värden. Då är det också rimligt att försäljningen sker på ett sätt som ligger närmare hur bostadsmarknaden fungerar, för allas skull – både för dem som har skulder som ska utmätas och för dem som ska ha betalt.

Herr talman! Propositionen innehåller också förändringar rent lagmässigt gällande löneutmätning och sambors gemensamma kostnader. Här ska vi vara noga med att påpeka att det egentligen inte innebär några förändringar i verkligheten vad gäller löneutmätning när sambon har skulder. Det handlar i stället om hur Kronofogden ska beräkna det så kallade förbehållsbeloppet, alltså hur mycket pengar den skuldsatte ska få behålla för normala levnadskostnader innan löneutmätning sker. Det handlar om kostnader för boende och livsmedel och andra kostnader som är nödvändiga för att livet ska fungera.

Om en skuldsatt lever tillsammans med en sambo eller make i ett gemensamt hushåll påverkar det de kostnader som den enskilde har att bära. Men, herr talman, det påverkar också redan i dag hur beräkningen görs. Kronofogden utgår inte i dag från att den som lever som sambo plötsligt skulle vara ensamstående utan tittar på hushållets gemensamma kostnader och hur dessa ska fördelas mellan parterna. Om en sambo har en inkomst tas den därför med i beräkningen – inte för att sambon ska bli betalningsansvarig för skulden utan för att man ska bedöma sambons förmåga att bidra till hushållets gemensamma kostnader, exempelvis boendekostnader.

Kostnaderna fördelas proportionellt efter inkomsterna. Det är en ganska rimlig ordning. Det handlar inte om att sambor ska betala varandras skulder. Det handlar om att löneutmätning ska bygga på en realistisk bedömning av hushållets faktiska ekonomi och levnadskostnader. Kronofogden agerar så redan i dag. Nu tydliggörs detta också i lag, vilket ger bättre förutsägbarhet för alla inblandade parter. I Socialdemokraternas reservation beskrivs detta som helt svårbegripligt. Men om man är en så stor motståndare till att göra på det här viset, varför föreslår man då inte förändringar av hur det fungerar i dag? Det är det enda som är svårbegripligt.

Herr talman! Sammantaget innehåller propositionen flera förändringar som gör utsökningsförfarandet modernare och effektivare. Det handlar om bättre möjligheter att säkra tillgångar innan de försvinner. Det handlar om bättre samverkan mellan myndigheter. Det handlar om modernare försäljningsformer som kan ge högre värden och bättre möjligheter att reglera skulder. Det handlar också om att ge staten bättre praktiska verktyg att arbeta mot den kriminella ekonomin och motverka att tillgångar hålls undan från utmätning. Det är konkreta och väl avvägda förändringar som stärker både effektiviteten och rättssäkerheten.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 18 Nya regler om aktier på MTF-plattformar

Civilutskottets betänkande 2025/26:CU35
Nya regler om aktier på MTF-plattformar (prop.
2025/26:125)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare
var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

§ 19 Nordisk verkställighet i brottmål

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU34
Nordisk verkställighet i brottmål (prop. 2025/26:144)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare
var anmäld.
(Beslut fattades under § 22.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.08 på förslag av förste
vice talmannen att ajournera sammanträdet till
kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 20 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 7 maj

SoU25 Stärkta insatser för äldre och för de som vårdar eller stöder närstående

Punkt 2 (Kompetensförsörjning)

1. utskottet
2. res. 1 (S, V)

Votering:
218 för utskottet
131 för res. 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 66 M, 24 C, 19 KD, 18 MP,
16 L, 5 -
För res. 1: 106 S, 21 V, 4 -

Punkt 4 (Moderniserat språkbruk)

1. utskottet
2. res. 3 (V, MP)

Votering:
307 för utskottet
42 för res. 3

Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 S, 70 SD, 66 M, 24 C, 19 KD,
16 L, 6 -
För res. 3: 21 V, 18 MP, 3 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU27 En lag om socialdataregister

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU44 En europeisk gemensam åtkomstpunkt för finansiell och hållbarhetsrelaterad information

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU46 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2025

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU24 Effektiv och säker byggprocess

Punkt 1 (Certifieringsorgan och myndighetsutövning)

Under denna punkt hade endast yrkats bifall till utskottets förslag till beslut.

I betänkandet föreslogs dock att förvaltningsuppgifter som innefattade myndighetsutövning skulle få överlämnas till ett utländskt organ. Beslutet måste därför fattas i den ordning som föreskrivits i 10 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Enligt bestämmelsen krävdes att *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade för beslutet. Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Votering:
349 för bifall

Förste vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja, och kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 106 S, 70 SD, 66 M, 24 C, 21 V,
19 KD, 18 MP, 16 L, 9 -

Punkt 2 (Lagförslaget i övrigt)

1. utskottet
2. res. (S, MP)

Votering:
221 för utskottet
128 för res.

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 66 M, 24 C, 21 V, 19 KD,
16 L, 5 -
För res.: 106 S, 18 MP, 4 -

§ 21 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 maj

JuU39 En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Ekonomiskt våld)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP)

Votering:

221 för utskottet

128 för res. 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 66 M, 24 C, 21 V, 19 KD,
16 L, 5 -

För res. 1: 106 S, 18 MP, 4 -

Punkt 3 (Omvändelseförsök)

1. utskottet
2. res. 2 (S, V, C, MP)

Votering:

177 för utskottet

172 för res. 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 70 SD, 66 M, 19 KD, 16 L, 5 -

För res. 2: 105 S, 24 C, 21 V, 18 MP, 4 -

Punkt 4 (Utbildning och uppföljning)

1. utskottet
2. res. 3 (S)

Votering:

220 för utskottet

111 för res. 3

18 avstod

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 66 M, 24 C, 20 V, 19 KD,
16 L, 5 -

För res. 3: 106 S, 1 V, 4 -

Avstod: 18 MP

JuU32 Stärkt säkerhet vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU21 Kvalificering till socialförsäkringen

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (V, MP)

Förberedande votering:

108 för res. 1

42 för res. 2

199 avstod

Kammaren biträdde res. 1.

Lars Johnsson (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

200 för utskottet

107 för res. 1

42 avstod

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 66 M, 24 C, 19 KD, 16 L, 5 -

För res. 1: 106 S, 1 -

Avstod: 21 V, 18 MP, 3 -

Punkt 2 (Undantag för kvalificering och kompensation till kommunerna)

1. utskottet
2. res. 3 (C)

Votering:

302 för utskottet

24 för res. 3

23 avstod

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 S, 70 SD, 66 M, 1 V, 19 KD,
18 MP, 16 L, 6 -

För res. 3: 24 C

Avstod: 20 V, 3 -

SfU24 Ett mer träffsäkert och korrekt bostadsbidrag

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU31 Riksrevisionens rapport om statens fastighetsförvaltning

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (De statliga kulturfastigheterna)

1. utskottet
2. res. (V, MP)

Votering:

306 för utskottet

43 för res.

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 S, 70 SD, 66 M, 23 C, 19 KD,
16 L, 6 -

För res.: 1 C, 21 V, 18 MP, 3 -

Martin Ådahl (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

SkU25 Sänkt mervärdesskatt på tillträde till dans-tillställningar

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU26 Ett undantag i kupongskattelagen för utländska stater

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Uppföljning och konsekvensanalys)

1. utskottet
2. res. (S, V, MP)

Votering:

200 för utskottet

149 för res.
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 SD, 66 M, 24 C, 19 KD, 16 L, 5 -
För res.: 106 S, 21 V, 18 MP, 4 -

SkU27 Författningsändringar med anledning av övertagande av uppgift inom eurovinjettsamarbetet

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 22 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU38 Nya regler för att främja central clearing av OTC-derivat i EU

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU34 En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap

Punkt 1 (Grundlagsförslaget)

1. utskottet
2. res. 1 (V)
3. res. 3 (MP)
Förberedande votering:

23 för res. 1
18 för res. 3
306 avstod
2 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

282 för utskottet
23 för res. 1
42 avstod
2 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 S, 70 SD, 65 M, 19 KD, 16 L, 6 -
För res. 1: 20 V, 3 -
Avstod: 24 C, 18 MP
Frånvarande: 1 M, 1 V

Punkt 3 (Återkallelse av medborgarskap)

1. utskottet
2. res. 6 (C)
Votering:
301 för utskottet

23 för res. 6

24 avstod

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 106 S, 70 SD, 65 M, 2 V, 19 KD,
18 MP, 16 L, 5 -

För res. 6: 23 C

Avstod: 1 C, 19 V, 4 -

Frånvarande: 1 M

Ida Gabrielsson (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU35 Bättre förutsättningar för digitala kommunala sammanträden och förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU43 En ny lag om riksdagens medalj

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU36 Bättre förutsättningar att sända ut statlig personal

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU21 Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder

Punkt 2 (Ett starkt lokalsamhälle och en effektiv landsbygdspolitik)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (V, C)

Förberedande votering:

107 för res. 1
48 för res. 2
193 avstod
1 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

175 för utskottet
107 för res. 1
66 avstod
1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 65 M, 19 KD, 16 L, 5 -
För res. 1: 106 S, 1 -
Avstod: 24 C, 21 V, 18 MP, 3 -
Frånvarande: 1 M

Punkt 3 (Civilsamhällets organisationer)

1. utskottet
2. res. 4 (S, V, C, MP)

Votering:
175 för utskottet

173 för res. 4

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 65 M, 19 KD, 16 L, 5 -
För res. 4: 106 S, 24 C, 21 V, 18 MP, 4 -
Frånvarande: 1 M

Punkt 6 (Offentlig och kommersiell service)

1. utskottet
2. res. 7 (S, V)

Votering:

176 för utskottet

131 för res. 7

41 avstod

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 65 M, 1 C, 19 KD, 16 L, 5 -

För res. 7: 106 S, 21 V, 4 -

Avstod: 23 C, 18 MP

Frånvarande: 1 M

Martin Ådahl (C) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 7 (Kultur, folkbibliotek och studieförbund)

1. utskottet

2. res. 10 (S, V, C, MP)

Votering:

175 för utskottet

173 för res. 10

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 65 M, 19 KD, 16 L, 5 -

För res. 10: 106 S, 24 C, 21 V, 18 MP, 4 -

Frånvarande: 1 M

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU30 Nytt mål för effektiv energianvändning och genomförande av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda

Punkt 1 (Nytt mål för effektiv energianvändning)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

176 för utskottet

172 för res. 1

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 65 M, 1 C, 19 KD, 16 L, 5 -

För res. 1: 106 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 -

Frånvarande: 1 M

Punkt 3 (Ett kvantitativt mål för effektiv energianvändning)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, MP)

Votering:

176 för utskottet

172 för res. 2

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 65 M, 1 C, 19 KD, 16 L, 5 -

För res. 2: 106 S, 23 C, 21 V, 18 MP, 4 -

Frånvarande: 1 M

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU31 En mer flexibel hyresmarknad

Punkt 1 (En ny privatuthyrningslag)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

323 för utskottet

25 för res. 1

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 105 S, 70 SD, 65 M, 24 C, 19 KD,

18 MP, 16 L, 6 -

För res. 1: 1 S, 21 V, 3 -

Frånvarande: 1 M

Denis Begić (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 2 (Utökade möjligheter för bostadsrättshavare att upplåta sin lägenhet i andra hand)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, MP)

Votering:

199 för utskottet

149 för res. 2

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 65 M, 24 C, 19 KD, 16 L, 5 -

För res. 2: 106 S, 21 V, 18 MP, 4 -

Frånvarande: 1 M

Punkt 3 (En ny modell för blockhyra)

1. utskottet

2. res. 3 (S, V, MP)

Votering:

199 för utskottet

149 för res. 3

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 65 M, 24 C, 19 KD, 16 L, 5 -

För res. 3: 106 S, 21 V, 18 MP, 4 -

Frånvarande: 1 M

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU34 Ändamålsenliga utmätningsregler och utökad distansutmätning

1. utskottet

2. res. (S, MP)

Votering:

220 för utskottet

128 för res.

1 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 SD, 65 M, 24 C, 21 V, 19 KD,
16 L, 5 -
För res.: 106 S, 18 MP, 4 -
Frånvarande: 1 M

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson
(KD)

CU35 Nya regler om aktier på MTF-plattformar

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU34 Nordisk verkställighet i brottmål

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 23 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 19 maj

2025/26:495 Regler för ideellt arbete på landsbygden

av *Lars Isacsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:496 Rätten att välja kön på personal

av *Patrik Björck* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:497 Långa betaltider och svenska företags konkurrenskraft

av *Rashid Farivar* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 24 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 19 maj

2025/26:815 Implementeringen av EU:s nya körkortsdirektiv för husbilar

av *Niklas Karlsson* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:816 Undermålig läkarutbildning i vissa EU-länder

av *Karin Sundin* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:817 Diskriminering av bahaier i Egypten

av *Kadir Kasirga* (S)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

§ 25 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 19 maj

2025/26:801 Nedsläckning av lands- och glesbygd

av *Birger Lahti* (V)

§ 26 Kammaren åtskildes kl. 16.30.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 14 anf. 33 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 65 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 17 anf. 100 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om ersättare för statsråd.....	1
§ 3 Anmälan om ersättare	1
§ 4 Anmälan om efterträdare	1
§ 5 Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott	1
§ 6 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 8 Ärenden för bordläggning	2
§ 9 Nya regler för att främja central clearing av OTC-derivat i EU	2
Finansutskottets betänkande 2025/26:FiU38	2
(Beslut fattades under § 22.)	2
§ 10 En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU34.....	2
Anf. 1 JENNIE NILSSON (S).....	2
Anf. 2 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	3
Anf. 3 JENNIE NILSSON (S) replik.....	3
Anf. 4 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	4
Anf. 5 JENNIE NILSSON (S) replik.....	4
Anf. 6 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V).....	4
Anf. 7 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	5
Anf. 8 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	6
Anf. 9 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	6
Anf. 10 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V) replik.....	6
Anf. 11 LARS ANDERSSON (SD)	6
Anf. 12 JAN RIISE (MP) replik	7
Anf. 13 LARS ANDERSSON (SD) replik	7
Anf. 14 JAN RIISE (MP) replik	7
Anf. 15 LARS ANDERSSON (SD) replik	8
Anf. 16 MUHARREM DEMIROK (C).....	8
Anf. 17 ULRIK NILSSON (M).....	9
Anf. 18 HANS EKLIND (KD)	10
Anf. 19 MAURICIO ROJAS (L).....	11
Anf. 20 JAN RIISE (MP) replik	12
Anf. 21 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	12
Anf. 22 JAN RIISE (MP) replik	12
Anf. 23 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	13
Anf. 24 JAN RIISE (MP)	13
Anf. 25 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	13
Anf. 26 JAN RIISE (MP) replik	13
Anf. 27 MAURICIO ROJAS (L) replik.....	14
Anf. 28 JAN RIISE (MP) replik	14
Anf. 29 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	14
Anf. 30 HELENA VILHELMSSON (C).....	15
Anf. 31 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	15
(Beslut fattades under § 22.)	16
§ 11 Bättre förutsättningar för digitala kommunala sammanträden och förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner	16
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU35.....	16
(Beslut fattades under § 22.)	16
§ 12 En ny lag om riksdagens medalj	16
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU43.....	16
(Beslut fattades under § 22.)	16
§ 13 Bättre förutsättningar att sända ut statlig personal.....	16

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU36.....	16
(Beslut fattades under § 22.).....	16
§ 14 Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder...16	
Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU21.....	16
Anf. 32 ERIC PALMQVIST (SD).....	16
Anf. 33 ISAK FROM (S) replik	18
Anf. 34 ERIC PALMQVIST (SD) replik	18
Anf. 35 ISAK FROM (S) replik	18
Anf. 36 ERIC PALMQVIST (SD) replik	18
Anf. 37 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	19
Anf. 38 ERIC PALMQVIST (SD) replik	19
Anf. 39 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	19
Anf. 40 ERIC PALMQVIST (SD) replik	19
Anf. 41 ISAK FROM (S).....	20
Anf. 42 ERIC PALMQVIST (SD) replik	21
Anf. 43 ISAK FROM (S) replik	21
Anf. 44 ERIC PALMQVIST (SD) replik	21
Anf. 45 ISAK FROM (S) replik	21
Anf. 46 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	22
Anf. 47 ISAK FROM (S) replik	23
Anf. 48 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	24
Anf. 49 ISAK FROM (S) replik	24
Anf. 50 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	24
Anf. 51 BIRGER LAHTI (V).....	24
Anf. 52 LILI ANDRÉ (KD).....	26
Anf. 53 ISAK FROM (S) replik	27
Anf. 54 LILI ANDRÉ (KD) replik	27
Anf. 55 ISAK FROM (S) replik	28
Anf. 56 LILI ANDRÉ (KD) replik	28
Anf. 57 ANDERS ÅDAHL (C).....	28
Anf. 58 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	29
Anf. 59 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	29
Anf. 60 JESPER SKALBERG KARLSSON (M) replik	29
Anf. 61 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	30
Anf. 62 LOUISE EKLUND (L).....	30
Anf. 63 KATARINA LUHR (MP).....	30
(Beslut fattades under § 22.).....	31
§ 15 Nytt mål för effektiv energianvändning och genomförande	
av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda .31	
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU30	31
Anf. 64 LEIF NYSMED (S).....	31
Anf. 65 DAVID JOSEFSSON (M).....	32
Anf. 66 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik.....	33
Anf. 67 DAVID JOSEFSSON (M) replik	33
Anf. 68 AMANDA PALMSTIERNA (MP) replik.....	33
Anf. 69 DAVID JOSEFSSON (M) replik	34
Anf. 70 BIRGER LAHTI (V).....	34
Anf. 71 RICKARD NORDIN (C)	34
Anf. 72 AMANDA PALMSTIERNA (MP).....	36
Anf. 73 LARRY SÖDER (KD)	36
(Beslut fattades under § 22.).....	37
§ 16 En mer flexibel hyresmarknad.....37	
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU31	37
Anf. 74 ROGER HEDLUND (SD).....	37
Anf. 75 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik.....	38
Anf. 76 ROGER HEDLUND (SD) replik	38
Anf. 77 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik.....	38
Anf. 78 ROGER HEDLUND (SD) replik	38
Anf. 79 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V).....	39
Anf. 80 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	39

Anf. 81 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V) replik ..	39
Anf. 82 ALIREZA AKHONDI (C) replik	40
Anf. 83 ANDREAS LENNKVIST MANRIQUEZ (V) replik ..	40
Anf. 84 DAVID JOSEFSSON (M).....	40
Anf. 85 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik.....	41
Anf. 86 DAVID JOSEFSSON (M) replik	41
Anf. 87 MARKUS KALLIFATIDES (S) replik.....	41
Anf. 88 DAVID JOSEFSSON (M) replik	42
Anf. 89 MARKUS KALLIFATIDES (S)	42
Anf. 90 ALIREZA AKHONDI (C)	43
Anf. 91 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	44
Anf. 92 PATRIK KARLSON (L).....	45
Anf. 93 LARRY SÖDER (KD)	46
(Beslut fattades under § 22.)	46
§ 17 Ändamålsenliga utmätningsregler och utökad	
distansutmätning	46
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU34	46
Anf. 94 RASHID FARIVAR (SD)	47
Anf. 95 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S).....	47
Anf. 96 RASHID FARIVAR (SD) replik	48
Anf. 97 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	48
Anf. 98 RASHID FARIVAR (SD) replik	48
Anf. 99 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S) replik.....	48
Anf. 100 LUDVIG CEIMERTZ (M).....	48
(Beslut fattades under § 22.)	49
§ 18 Nya regler om aktier på MTF-plattformar.....	50
Civilutskottets betänkande 2025/26:CU35	50
(Beslut fattades under § 22.)	50
§ 19 Nordisk verkställighet i brottmål.....	50
Justitiekammarens betänkande 2025/26:JuU34	50
(Beslut fattades under § 22.)	50
Ajournering	50
Återupptaget sammanträde	50
§ 20 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 7 maj.....	50
SoU25 Stärkta insatser för äldre och för de som vårdar eller stöder närstående	50
SoU27 En lag om socialdataregister	50
FiU44 En europeisk gemensam åtkomstpunkt för finansiell och hållbarhetsrelaterad information	50
JuU46 Redogörelse för verksamheten inom den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol och riksdagsdelegationens arbete under 2025	50
CU24 Effektiv och säker byggprocess	50
§ 21 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 18 maj.....	50
JuU39 En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld.....	51
JuU32 Stärkt säkerhet vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar.....	51
SfU21 Kvalificering till socialförsäkringen	51
SfU24 Ett mer träffsäkert och korrekt bostadsbidrag.....	51
FiU31 Riksrevisionens rapport om statens fastighetsförvaltning.	51
SkU25 Sänkt mervärdesskatt på tillträde till danstillställningar ..	51
SkU26 Ett undantag i kupongskattelagen för utländska stater.....	51
SkU27 Författningsändringar med anledning av övertagande av uppgift inom eurovinjettsamarbetet	52
§ 22 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde	52
FiU38 Nya regler för att främja central clearing av OTC- derivat i EU	52
KU34 En grundlagsskyddad aborträtt samt utökade möjligheter att begränsa föreningsfriheten och rätten till medborgarskap	52

KU35 Bättre förutsättningar för digitala kommunala sammanträden och förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner	52
KU43 En ny lag om riksdagens medalj	52
SoU36 Bättre förutsättningar att sända ut statlig personal	52
NU21 Hela Sverige ska fungera – politik för starkare landsbygder	52
CU30 Nytt mål för effektiv energianvändning och genomförande av det omarbetade direktivet om byggnaders energiprestanda	53
CU31 En mer flexibel hyresmarknad	53
CU34 Ändamålsenliga utmätningsregler och utökad distansutmätning	53
CU35 Nya regler om aktier på MTF-plattformar	54
JuU34 Nordisk verkställighet i brottmål	54
§ 23 Anmälan om interpellationer	54
§ 24 Anmälan om frågor för skriftliga svar	54
§ 25 Anmälan om skriftligt svar på fråga	54
§ 26 Kammaren åtskildes kl. 16.30.	54